

Sveriges nationella reformprogram 2020

Europa 2020 – EU:s strategi för smart och hållbar tillväxt
för alla

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Reformpolitiken.....	6
2. Makroekonomisk situation och scenario	11
2.1 Ekonomisk tillväxt	11
2.2 Arbetsmarknad	12
2.3 Inflation	12
2.4 Offentliga finanser	12
2.5 Inkomstspridning	13
3. Insatser och åtgärder för att möta ekonomiska utmaningar identifierade inom den europeiska planeringsterminen 2019.....	13
3.1 Hushållens skuldsättning.....	16
Regeringens syn på rekommendationen.....	16
Insatser och åtgärder	17
3.2 Bostadsmarknaden	21
Regeringens syn på rekommendationen.....	21
Insatser och åtgärder	22
Utredningar och uppdrag	25
3.3 Investeringar	28
Regeringens syn på kommissionens bedömning.....	28
3.4 Bekämpning av penningtvätt	31
Regeringens syn på rekommendationen.....	31
Insatser och åtgärder	31
4. Framsteg mot målen i Europa 2020-strategin	33
4.1 Sysselsättningsmålet	33
Lägesbeskrivning	33
Insatser och åtgärder	35
4.2 Utbildningsmålet	37
Lägesbeskrivning	37
Insatser och åtgärder	39
4.3 Målet för ökad social delaktighet	40
Lägesbeskrivning	40
Insatser och åtgärder	41
4.4 Forsknings- och utvecklingsmål.....	45
Lägesbeskrivning	45
Insatser och åtgärder	45
4.5 Klimat- och energimål	46
Lägesbeskrivning	46
Insatser och åtgärder	47
5. Europeiska struktur- och investeringsfonderna 2014-2020	49

Partnerskapsöverenskommelsen	49
Investering för tillväxt och sysselsättning 2014–2020	49
6. Institutionella frågor och deltagande av berörda parter	54
6.1 Institutionella frågor	54
6.2 Överläggningar med arbetsmarknadens parter	54
6.3 Lokal och regional förankring	55
6.4 Samråd med intresseorganisationer och civila samhällets organisationer	55
Bilaga med externa underlag till Sveriges nationella reformprogram 2020	57
Bilaga med FN:s globala mål för hållbar utveckling som refereras till i kapitel 4.....	102

1. Inledning

Europa 2020-strategin utgör sedan juni 2010 EU:s gemensamma tillväxt- och sysselsättningsstrategi. Den baseras på de fördragsfästa integrerade ekonomiska och sysselsättningspolitiska riktlinjerna.¹ Syftet med strategin är att förbättra förutsättningarna för full sysselsättning och hållbar tillväxt för alla till år 2020. Strategin bygger på tre prioriteringar som ska förstärka varandra.

- Smart tillväxt: utveckla en ekonomi baserad på kunskap och innovation.
- Hållbar tillväxt: främja en resurseffektivare, grönare och konkurrenskraftigare ekonomi.
- Tillväxt för alla: stimulera en ekonomi med hög sysselsättning och med social och territoriell sammanhållning.

Medlemsstaterna ska i april varje år till kommissionen överlämna nationella reformprogram som beskriver genomförandet av Europa 2020-strategin i den nationella politiken. I programmen redogörs för uppnådda resultat under gångna året och vilka insatser som planeras. Programmen ska även återspegla de övergripande prioriteringarna för den europeiska terminen som är ramverket för ekonomisk-politisk samordning inom EU.

Sveriges nationella reformprogram 2020 baseras främst på åtgärder och reformambitioner i budgetpropositionen för 2020 och 2020 års ekonomiska vårproposition respektive vårändringsbudget. I år präglas vårpropositionen och vårändringsbudgeten av hanteringen av konsekvenserna av coronaviruset. De insatser och åtgärder som det hänvisas till i avsnitt 3 avser sådana som regeringen har vidtagit och avser att vidta på områden som kommissionen och rådet inom särskilt den europeiska terminen 2019 har bedömt utgöra huvudsakliga ekonomiska utmaningar för svensk ekonomi. Det är viktigt att notera att dessa utmaningar formulerades av kommissionen och rådet innan coronakrisen.

Reformprogrammet återspeglar även de politiska prioriteringarna i kommissionens årliga hållbara tillväxtstrategi.

---

¹ Rådets rekommendation (EU) 2015/1184 av den 14 juli 2015 om allmänna riktlinjer för medlemsstaternas och Europeiska unionens ekonomiska politik. Rådets beslut (EU) 2019/1181 av den 8 juli 2019 om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik.

- Genomföra investeringar av hög kvalitet med särskild inriktning på investeringsgap i forskning och innovation, utbildning och infrastruktur.
- Reformen för att främja produktivitetstillväxt, inkludering och förstärkt institutionell kvalitet.
- Säkra makroekonomisk stabilitet och sunda offentliga finanser.

Nytt för i år är att medlemsstaterna i det nationella reformprogrammet även ska redovisa hur de uppfyller FN:s hållbarhetsmål. Detta görs i redovisningen av uppfyllelsen av Europa 2020-målen i avsnitt 4. Där framgår vilka Europa 2020-mål som bidrar till att uppfylla relevanta hållbarhetsmål. En översikt över de relevanta hållbarhetsmålen framgår av en bilaga till årets program.

I en bilaga till årets program återfinns även underlag som har inkommit från arbetsmarknadens parter, regionala och lokala aktörer samt organisationer i det civila samhället. Regeringen har inte tagit ställning till dessa underlag.

1.1 Reformpolitiken

Hela Sverige sluter nu upp i kampen mot det nya coronaviruset. Pandemin utgör ett allvarligt hot mot människors liv och hälsa och i dess spår följer allvarliga ekonomiska konsekvenser. Smittspridningen ska begränsas med alla nödvändiga åtgärder och resurser. Konsekvenserna för företag, jobb och samhällsekonomi ska tryckas tillbaka. Virusutbrottet och dess följder ska mötas med samarbete och gemensamt ansvarstagande, både inom och mellan länder.

För närvarande råder det stor osäkerhet om hur snabbt och i vilken omfattning viruset sprids samt hur allvarliga konsekvenserna blir för ekonomin. Situationen kan förändras mycket snabbt. Sverige har tack vare starka offentliga finanser goda förutsättningar att vidta de åtgärder som krävs.

Regeringen har under våren 2020 lagt fram ett stort antal åtgärder, dels i fem extra ändringsbudgetar, dels i propositionen Vårändringsbudget för 2020. Flera av åtgärderna har redan trätt i kraft tack vare bred samsyn i riksdagen om situationens allvar. Såväl de föreslagna åtgärderna som 2020 års ekonomiska vårproposition bygger på en politisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna.

Smittspridningen ska begränsas

Alla som arbetar med sjukvård och smittskyddsarbete ska ha de verktyg och resurser som behövs för att hantera och begränsa spridningen av viruset.

Regioner och kommuner har genom sitt ansvar för sjukvård och omsorg en avgörande roll i kampen mot virusutbrottet. Kommunsektorn tillförs både riktade och generella medel för att hantera de omedelbara merkostnader som utbrottet medför. Prestationskraven i kömiljarderna tas tillfälligt bort. Medel avsätts för att skyndsamt utöka antalet tester.

Statliga myndigheter som deltar i att begränsa utbrottet ska ha de resurser de behöver. Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen och Läkemedelsverket har därför fått ökade anslag. Socialstyrelsens låneram för beredskapsinvesteringar höjs för att myndigheten ska kunna köpa in bland annat provtagnings-, skydds- och intensivvårdsutrustning.

Risken för att vården överbelastas minskar ju mer smittspridningen begränsas. Karensavdraget och kravet på läkarintyg under sjuklöneperioden

har slopats tillfälligt och resurserna för smittbärrpenningen har ökats. Regeringen föreslår även ökade medel till Vetenskapsrådet för att finansiera mer forskning som syftar till att bekämpa viruset och förhindra framtida pandemier.

För att öka allmänhetens kunskap om virusutbrottet har regeringen uppdragit åt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap att i samverkan med andra berörda myndigheter skyndsamt ta fram ett nationellt informationsmaterial och sprida informationen till så många som möjligt.

För att begränsa smittspridningen har regeringen under våren infört flera restriktioner. Icke nödvändiga resor till Sverige och allmänna sammankomster och offentliga tillställningar med fler än 50 deltagare har förbjudits. På restauranger och barer är endast bordsservering tillåten. För att skydda de äldre har regeringen också beslutat om ett besöksförbud på samtliga landets äldreboenden. Det är också viktigt att var och en tar ansvar för sin egen och andras hälsa.

Konsekvenserna för svenska jobb och företag ska tryckas tillbaka

De ekonomiska konsekvenserna av coronaviruset drabbar näringslivet mycket hårt. Många företagare upplever stor osäkerhet och vet inte om deras verksamhet kommer att överleva och hur det ska gå för deras anställda. För att stötta livskraftiga företag och minska antalet förlorade arbetstillfällen har regeringen presenterat flera krispaket med åtgärder för minskade kostnader, stärkt likviditet och bättre finansieringsmöjligheter.

Ett system för stöd vid korttidspermittering har införts för att lyfta av lönekostnader för företag. Syftet är att fler företag ska överleva och färre anställda ska bli av med jobbet. En tillfällig nedsättning av arbetsgivaravgifterna och den allmänna löneavgiften för de första 30 anställda under fyra månader är på plats. Även egenavgifterna har satts ned. Staten kommer tillfälligt att ersätta arbetsgivarnas sjuklönekostnader och egenföretagare med F-skattsedel ersätts genom sjukpenning under dag 1 till 14 i sjukfallet.

Möjligheterna till anstånd med betalning av skatter och avgifter har utökats och reglerna för egenföretagares avsättningar till periodiseringsfonder har ändrats tillfälligt. För att underlätta kreditgivningen till i första hand små och medelstora företag har bankerna getts möjlighet att låna ut med stöd av statliga kreditgarantier. Almi Företagspartner tillförs kapitaltillskott för att

öka sin utlåning till små och medelstora företag. Svensk Exportkredits låneram och Exportkreditnämndens kreditgarantiram föreslås utökas. Regeringen har även skapat förutsättningar för kreditgarantier till flygföretag.

För att mildra de negativa konsekvenserna för utsatta branscher som sällanköpshandel, hotell och restaurang har ett hyresstöd införts där staten står för halva hyresrabatten upp till max 25 procent av hyran. Regeringen föreslår också ett tillskott för att stödja kulturverksamheter i hela landet och att Riksidrottsförbundet tillförs medel att fördela till Sveriges idrottsföreningar.

Trygghet och omställning för den som blir arbetslös

Trots de omfattande åtgärder som regeringen har vidtagit för att stötta livskraftiga företag kommer många att bli av med jobbet. I och med rådande konjunkturläge har flera tillfälliga förändringar i arbetslöshetsförsäkringen införts för att göra det lättare att kvalificera sig och för att den ska innebära ökad ekonomisk trygghet för den som blir arbetslös. Därtill föreslås insatser för goda möjligheter till omställning.

Arbetsförmedlingen föreslås få mer medel för att hantera en ökad arbetslöshet och säkerställa en likvärdig service i hela landet. Regeringen anser att det är viktigt att Arbetsförmedlingen ges förutsättningar att hantera situationen. Medel tillförs också för att fler ska kunna delta i insatser som leder till arbete, som arbetsmarknadsutbildning, även på distans, extratjänster samt stöd- och matchningstjänster. Tiden för extratjänster, introduktionsanställningar och nystartsjobb förlängs tillfälligt.

Till Sveriges främsta konkurrensfördelar hör ett innovativt och kunskapsintensivt näringsliv samt en hög förmåga att ställa om till nya jobb när gamla försvinner. För att fler ska kunna vidareutveckla sin kompetens eller ställa om till ett nytt yrke föreslår regeringen att fler platser tillkommer på universitet och högskolor, yrkeshögskolan, yrkesvux och folkhögskolan. Staten ska under 2020 stå för hela finansieringen av regionalt yrkesvux.

Studierande ska inte riskera att stå utan försörjning om undervisningen ställs in. Regeringen har därför beslutat att man i sådana fall får behålla beviljade studiestöd. För att studenter som väljer att arbeta extra, exempelvis i vården, inte ska få minskat studiemedel har det så kallade fribeloppet tillfälligt slopats.

Regeringen kommer vidare att följa hur de ekonomiska konsekvenserna av virusutbrottet påverkar företagens konkurrenskraft, förutsättningar att bo och leva i hela landet samt olika grupper i samhället, samt den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män.

Fortsatt kamp mot samhällsproblemen

Arbetslösheten, klimatförändringarna, de växande behoven i välfärden, klyftan mellan stad och land, den bristande integrationen, kunskapsresultaten i skolan och brottslighet utgör, bortom den pågående pandemin, samhällsproblem som måste mötas med fortsatt reformarbete.

Krisen kan få allvarliga konsekvenser för Sverige under lång tid. Så snart kampen mot smittspridningen tillåter ska den ekonomiska politiken inriktas mot att stödja en snabb återhämtning.

Sverige ska bli världens första fossilfria välfärdsland. Sverige ska fortsätta ta en ledande roll både nationellt och internationellt för att genomföra Parisavtalet och Agenda 2030. Regeringen föreslår en utökning av stödet för installation av solceller för att möjliggöra att fler kan beviljas stöd. Regeringen föreslår också en satsning på gröna jobb och en förstärkning av stödet för produktion av biogas.

Den generella och skattefinansierade välfärden stödjer ett högt arbetskraftsdeltagande, bidrar till jämlikhet och jämställdhet samt banar väg för bättre livschanser för alla. Regioner och kommuner tillförs generella resursförstärkningar för att klara av det ansträngda ekonomiska läget. Regeringen föreslår att 20 nya miljarder tillförs 2020, varav 12,5 miljarder kronor utgör ett permanent tillskott till kommunsektorn. Resurstillskotten bidrar till en god tillgång till vård, skola, omsorg och kollektivtrafik av hög kvalitet.

Brottens orsaker ska angripas och den organiserade brottsligheten ska knäckas. Därför föreslår regeringen att rättsväsendet stärks med tillskott till bland annat Kriminalvården, Rättsmedicinalverket, Statens institutionsstyrelse och Sveriges Domstolar, inklusive Migrationsdomstolarna. Medel föreslås tillföras Säkerhetspolisen, Datainspektionen och Tullverket.

Virusutbrottet kan förvärra situationen för personer som utsätts för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Medel tillförs därför

organisationer som arbetar med barn i utsatta situationer och organisationer som arbetar med våldsutsatta kvinnor och barn.

I oroliga tider är det än mer angeläget att samhällets institutioner står upp för den fria journalistiken, rättsstatens principer och de mänskliga rättigheterna. Regeringen tillför permanent mer medel till det statliga mediestödet.

Vid sidan av att hantera den akuta krisen ska reformarbetet fortsätta i enlighet med den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de Gröna.

2. Makroekonomisk situation och scenario

2.1 Ekonomisk tillväxt

Utbrottet av det nya coronaviruset väntas få mycket allvarliga effekter och världsekonomin väntas krympa 2020. I Sverige väntas BNP-tillväxten bli negativ 2020. Efterfrågan har minskat kraftigt, både i Sverige och globalt, till följd av beteendeförändringar och restriktioner som införts för att förhindra smittspridning. Samtidigt drabbas Sveriges exportinriktade industrier hårt av den globala efterfrågechocken. Produktionen i Sverige påverkas även mer direkt av nedstängningar, ökad frånvaro och störningar i globala produktionskedjor. Därtill har oron på de finansiella marknaderna ökat och börser har fallit kraftigt.

Sammantaget bedöms efterfrågan på svenska varor och tjänster minska kraftigt under det första halvåret, för att sedan successivt återhämta sig. Resursutnyttjandet väntas bli betydligt lägre än normalt och svensk ekonomi bedöms vara i en lågkonjunktur både 2020 och 2021.

Tabell 1. Makroekonomiska nyckeltal

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2019, prognos 2020–2023.

	2019	2020	2021	2022	2023
BNP ¹	1,2	-4,0	3,5	3,4	3,1
BNP, kalenderkorrigerad ¹	1,3	-4,2	3,3	3,4	3,3
BNP-gap ²	0,8	-5,2	-3,6	-1,9	-0,4
Sysselsatta, 15–74 år	0,7	-1,6	0,6	1,2	2,2
Sysselsättningsgrad ³ , 15–74 år	68,3	66,9	67,0	67,5	68,7
Sysselsättningsgrad ³ , 20–64 år	82,1	80,1	80,2	80,8	82,2
Arbetade timmar ⁴	-0,3	-2,4	1,5	1,1	2,1
Produktivitet ^{4,5}	1,7	-1,9	1,8	2,3	1,2
Arbetslöshet ⁶ , 15–74 år	6,8	9,0	9,0	8,4	7,0
Timlön ⁷	2,6	2,2	2,4	2,6	2,8
KPI	1,8	0,5	1,2	1,3	1,8
KPIF	1,7	0,5	1,5	1,6	1,8
BNP omvärlden, KIX-vägd ^{1,8}	2,0	-3,3	4,0	3,6	2,8

¹ Fasta priser.

² Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP. Potentiell BNP är en bedömning.

³ Procent av befolkningen inom respektive åldersgrupp.

⁴ Enligt nationalräkenskaperna, kalenderkorrigerad.

⁵ Förädlingsvärde i hela ekonomin till baspris per arbetad timme.

⁶ Procent av arbetskraften.

⁷ Timlön enligt konjunkturlönestatistiken är en prognos även för 2019.

⁸ BNP-prognoser för omvärlden sammanvikta med KIX-vikter, ett mått på respektive lands betydelse för svensk utrikeshandel. Anm.: Prognosen är baserad på de regelverk för skatter och transfereringar och de anslagsnivåer som har beslutats av riksdagen och som har föreslagits eller aviserats av regeringen.

Källor: Statistiska centralbyrån, Medlingsinstitutet, Macrobond och egna beräkningar.

2.2 Arbetsmarknad

Det plötsliga fallet i efterfrågan till följd av virusutbrottet väntas ge stora effekter på svensk arbetsmarknad. Sysselsättningen väntas falla kraftigt 2020 då många företag tvingas säga upp personal. Regeringens åtgärder bedöms mildra detta, men många väntas bli arbetslösa 2020 och arbetslösheten bedöms stiga snabbt.

Då efterfrågan i svensk ekonomi väntas stiga under andra halvan av 2020 och 2021 väntas även arbetsmarknaden återhämta sig något 2021. Återhämtningen bedöms dock ske med en viss fördröjning, då det bl.a. kan ta tid för företag att återanställa personal..

2.3 Inflation

Inflationen, mätt med konsumentprisindex med fast bostadsränta (KPIF), väntas vara låg, framför allt under 2020. Det förklaras främst av en svag utveckling av energipriser och ett lågt resursutnyttjande både i Sverige och omvärlden.

KPIF-inflationen dämpas kraftigt 2020 och understiga Riksbankens inflationsmål på 2 procent både 2020 och 2021 (se tabell 4.5). KPI-inflationen, som inkluderar effekten av ändrade bostadsräntor, väntas också bli låg 2020 och 2021.

2.4 Offentliga finanser

Den offentliga sektorns finanser förstärktes kraftigt mellan 2014 och 2017. Från att ha uppvisat ett underskott på 1,5 procent av BNP vändes det finansiella sparandet till ett överskott på 1,4 procent av BNP. I takt med att sparandet därefter anpassats till den nya nivån på överskottsmålet har det finansiella sparandet sjunkit och uppgick 2019 till 0,4 procent av BNP. Med anledning av utbrottet av coronaviruset bedrivs nu en expansiv finanspolitik för att bromsa konjunkturedgången. Det finansiella sparandet bedöms uppgå till -3,8 procent av BNP 2020 för att sedan förstärkas, denna bedömning är dock behäftad med stor osäkerhet.

Det strukturella sparandet, dvs. sparandet justerat för bl.a. konjunktorella effekter, beräknas bli -0,9 procent av potentiell BNP 2020. Regeringen bedömer att det föreligger en tydlig avvikelse från överskottsmålet, men att

denna avvikelse är motiverad av stabiliseringspolitiska skäl med anledning av de ekonomiska effekterna av utbrottet av coronaviruset. Regeringen bedömer i dagsläget att en återgång till målet kan inledas när resursutnyttjandet stabiliserats. I denna prognos är sparandet vid målnivån redan 2021, men denna bedömning är osäker. Ytterligare försvagning av konjunkturen kan även föranleda ytterligare finanspolitiska åtgärder.

2.5 Inkomstspridning

Inkomstspridningen har ökat under den senaste tioårsperioden, främst till följd av kraftigt ökande kapitalinkomster i toppen av inkomstfördelningen. Gini-koefficienten vände ner något 2018, dvs. inkomstspridningen minskade. Det berodde främst på att kapitalinkomsterna föll tillbaka jämfört med nivån 2017. En tydlig utjämnande profil på de reformer som genomfördes 2018 bidrog också till att minska inkomstspridningen.

Virusutbrottet kan förväntas påverka inkomstfördelningen de närmaste åren. En ökad arbetslöshet bidrar i sig till ökad inkomstspridning, Regeringens åtgärder för att mildra effekterna på arbetsmarknaden och för att stärka den ekonomiska tryggheten för Sveriges löntagare bedöms dock dämpa tendenserna till ökad inkomstspridning.

3. Insatser och åtgärder för att möta ekonomiska utmaningar identifierade inom den europeiska planeringsterminen 2019

I detta kapitel redogörs övergripande för de insatser och åtgärder som regeringen har vidtagit och avser att vidta på områden som kommissionen och rådet inom särskilt den europeiska terminen 2019 har bedömt utgöra huvudsakliga ekonomiska utmaningar för svensk ekonomi. Det är viktigt att notera att dessa utmaningar formulerades av kommissionen och rådet innan coronakrisen.

I kommissionens förslag till landsspecifik rekommendation som publicerades den 5 juni 2019 framhålls sammanfattningsvis att Sverige väntas följa stabilitets- och tillväxtpaktens regler. Kommissionen pekar på ett antal utmaningar som Sverige behöver hantera. En sådan utmaning utgör hushållens höga och ökande skuldsättning som bedöms utgöra en risk för den makroekonomiska stabiliteten. En relaterad utmaning utgör den svenska bostadsmarknaden som, enligt kommissionen, uppvisar strukturella brister och förblir en potentiell källa till instabilitet. Vidare har det inom vissa sektorer uppstått en brist på arbetskraft där investeringar i utbildning och

kompetens, däribland digital kompetens, kommer att bidra till att Sverige kan ta itu med de utmaningarna. Fortsatta investeringar i transportinfrastruktur kan bidra till att förbättra arbetskraftens rörlighet, den regionala sammanhållningen och bostadsmarknaden och gynna Sveriges långsiktiga produktivitetsökning. Kommissionen konstaterar också att det finns utmaningar vad gäller bekämpning av penningtvätt i Sverige.

I rådets beslut från den 9 juli 2019 rekommenderas Sverige att under 2019 och 2020 vidta följande åtgärder:

1. Ta itu med risker kopplade till hushållens höga skuldsättning genom att stegvis begränsa avdragsrätten för utgiftsräntor för bolån eller genom att höja fastighetsskatten. Stimulera investeringar i bostadsbyggandet där bristen är som störst, främst genom att ta bort strukturella hinder för byggandet. Effektivisera bostadsmarknaden, bl.a. genom en mer flexibel hyressättning och en översyn av kapitalvinstbeskattningen.
2. Inrikta den investeringsrelaterade ekonomiska politiken på utbildning och färdighetsutveckling och fortsätta att investera i hållbara transporter för att upprusta de olika trafikslagen, i synnerhet järnvägen, samt i forskning och innovation, med beaktande av regionala skillnader.
3. Säkerställa en effektiv tillsyn och tillämpning av regelverket mot penningtvätt.²

Den 26 februari 2020 presenterade kommissionen sitt vinterpaket inom den europeiska terminen som innehåller landsrapporter med fördjupade analyser av medlemsstaternas ekonomier och sociala situation. För de 13 medlemsstater som granskats inom ramen för det makroekonomiska obalansförfarandet redovisas även kommissionens djupanalyser, dvs. deras bedömning av huruvida makroekonomiska obalanser föreligger eller ej i dessa medlemsstater.

I den svenska landsrapporten³ bedöms Sveriges ekonomi mot bakgrund av kommissionens årliga hållbara tillväxtstrategi⁴ som presenterades den 17 december 2019 och som innehåller förslag till politiska prioriteringar och inriktning på den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken i EU för de kommande 12 månaderna (se kap. 1).

I landsrapporten för Sverige pekar kommissionen bl.a. på bristande utbud av bostäder och hushållens ökande skuldsättning som huvudsakliga utmaningar för svensk ekonomi. Sverige bedöms ha gjort några framsteg när det gäller

---

² 2019/C 301/27

³ SWD (2020) 526 final

⁴ COM (2019) 650 final

att hantera de landsspecifika rekommendationerna från 2019, bl.a. vad gäller investeringar och bekämpning av penningtvätt. Andra utmaningar som lyfts fram är bland annat bristen på kvalificerad arbetskraft som väntas bestå, framför allt inom yrken som kräver högre utbildningsnivåer, till exempel ingenjörer, lärare och IT-specialister.

När det gäller framstegen med att uppnå de nationella målen inom Europa 2020-strategin har Sverige uppnått sina nationella mål när det gäller sysselsättningsgrad, utsläpp av växthusgaser, andel förnybar energi, andel 30–34-åringar med avslutad eftergymnasial utbildning och risk för fattigdom. Preliminära siffror pekar på att Sverige ligger i närheten av eller över målet att minska andelen ungdomar som avbryter skolan i förtid. Sverige har däremot inte uppnått sina mål när det gäller energieffektivisering och FoU. Vidare framgår av rapporten att Sverige bedöms prestera mycket väl när det gäller indikatorerna i den sociala resultattavlan som kompletterar den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

Regeringen välkomnar de granskningar som görs inom ramen för den europeiska terminen. Det arbete som sker inom den europeiska terminen ser regeringen som ett sätt att uppmuntra till en ansvarsfull ekonomisk politik och att uppfylla de mål som medlemstaterna gemensamt kommit överens om. Granskningar som är väl underbyggda, behandlar medlemsstaterna likvärdigt och tar hänsyn till landsspecifika förhållanden är en viktig del av den europeiska terminen och därmed den ekonomisk-politiska samordningen på EU-nivå.

Av de utmaningar för svensk ekonomi som lyfts fram i landsrapporten för Sverige behandlas hushållens skuldsättning, bostadsmarknaden, investeringar och penningtvätt i detta kapitel. Övriga utmaningar behandlas i kapitel 4.

3.1 Hushållens skuldsättning

Sammanfattning – exempel på insatser och åtgärder

- Amorteringskraven utökades 2019 till att även omfatta s.k. LVB-bolag. Ändringen trädde i kraft den 1 januari 2019.
- Amorteringskravet för bolån skärptes för de hushåll som från och med den 1 mars 2018 har tagit nya bolån som är stora i förhållande till sin inkomst.
- Finansinspektionens mandat att vidta makrotillsynsåtgärder har förstärkts genom lagändringar som trädde i kraft den 1 februari 2018.
- Amorteringskrav infördes för nya bolånetagare med ikraftträdande för de aktuella föreskrifterna den 1 juni 2016. Den 2 april 2020 föreslog Finansinspektionen att banker ska få möjlighet att ge alla nya och befintliga bolånetagare ett undantag från amorteringskrav med hänvisning till spridningen av coronaviruset och dess effekter på svensk ekonomi.
- Finansinspektionen beslutade 2015, 2016 och 2018 att höja det kontracykliska kapitalbuffertkravet. För att upprätthålla utlåningen och därigenom stödja den svenska ekonomin i den situation som uppstått till följd av spridningen av det nya coronaviruset sänktes dock kravet den 16 mars 2020.
- Basel 3-överenskommelsens första steg genomfördes i Sverige 2014. Den innebar bl.a. att en större andel av kreditinstitutens kapital ska vara av högre kvalitet. Även kapitalbuffertkrav har introducerats, vilket inneburit högre kapitaltäckningskrav för de svenska instituten. Arbete pågår med att genomföra de vidare ändringarna inom det så kallade Bankpaketet.
- Riskviktsgolvet på 15 procent för svenska bolån, som infördes av Finansinspektionen 2013, höjdes till 25 procent 2014.
- Bolånetak infördes 2010. Det innebär att nya lån inte bör överstiga 85 procent av bostadens marknadsvärde.

Regeringens syn på rekommendationen

Regeringen delar bedömningen att hushållens höga skuldsättning medför risker. Den är framförallt en risk för den makroekonomiska stabiliteten då högt belånade hushåll kan komma att förstärka en nedgång i ekonomin om många samtidigt väljer att dra ned på sin konsumtion för att kunna betala sina lån eller öka sitt sparande.

Bostadspriserna och hushållens skulder, som till största del utgörs av bolån, steg länge i snabb takt i Sverige. Strukturella förändringar på bolånemarknaden, i kombination med låga räntor och en stark ekonomi som gjorde att hushållens inkomster steg i god takt, bidrog till den utvecklingen. Under slutet av 2017 föll bostadspriserna med i genomsnitt nära 9 procent i riket som helhet. Höga bostadspriser i kombination med en stor ökning av nybyggda bostäder bedöms vara de huvudsakliga orsakerna till prisfallet. Under 2018 skedde en stabilisering av bostadspriserna som därefter började stiga gradvis och var i början av 2020 tillbaka på 2017 års nivå. Ökningstakten i hushållens skulder började dämpas redan 2016 och har sedan mitten av 2019 stabiliserats på strax över 5 procent, vilket är den lägsta takten på över fem år. De införda makrotillsynsåtgärderna har gjort att hushållen som berörs av dessa köper billigare bostäder, lånar mindre och amorterar mer. Den tidigare trenden med stigande skuldkvot, dvs. hushållens lån i förhållande till disponibelinkomsten, bröts 2018 och har stabiliserats, om än på en hög nivå.

Finansinspektionen bedömde i sin årliga rapport Den svenska bolånemarknaden, från 2020, att hushållen generellt sett har tillräckliga marginaler i sin ekonomi för att kunna hantera ränteökningar och inkomstbortfall men att enskilda bolånetagare kan få ansträngda kassaflöden vid en sådan situation. I rapporten bedömer Finansinspektionen att det finns en begränsad risk för att bankerna ska få omfattande kreditförluster från sina bolåneexponeringar. Årets undersökning bekräftar bilden från förra året att hushållen amorterar i en större utsträckning än tidigare.

Regeringen delar kommissionens bedömning att utformningen av skattesystemet kan påverka hushållens skuldsättning. Det är dock viktigt att upprätthålla stabila och förutsägbara regler för så viktiga beslut som köp av bostäder. Behovet av åtgärder på området måste ses långsiktigt och hanteras varsamt. Detta gäller särskilt frågan om ränteavdrag.

Insatser och åtgärder

En rad åtgärder har vidtagits för att stärka det finansiella systemets motståndskraft.

Bolånetak

Under hösten 2010 beslutade Finansinspektionen om ett s.k. allmänt råd för lån med bostaden som pant; det s.k. bolånetaket innebär att nya lån inte bör överstiga 85 procent av bostadens marknadsvärde.

Riskviktsgolv

För att säkerställa att bankerna håller en kapitalbas som täcker riskerna i den svenska bolåneportföljen har Finansinspektionen i flera steg infört ett riskviktsgolv för svenska bolån. I maj 2013 infördes ett riskviktsgolv på 15 procent för svenska bolån, som sedan höjdes till 25 procent i september 2014. Högre riskvikter gör att bankerna, givet den befintliga utlåningen, behöver hålla mer kapital. Åtgärden bedöms i viss mån öka kostnaden för bankernas finansiering. Finansinspektionen beslutade 2018 att ändra metoden för tillämpningen av riskviktsgolvet för svenska bolån som då tillämpades i pelare 2. Det nya kravet konstruerades inom ramen för artikel 458 i Europaparlamentet och rådets förordning (EU) nr 575/2013 om tillsynskrav för kreditinstitut och värdepappersföretag (tillsynsförordningen).⁵ Kreditinstitutens samlade kapitalbehov påverkades inte nämnvärt av åtgärden.⁶ Åtgärden trädde i kraft den 31 december 2018 och gäller i två år.

Kapitalkrav

Basel 3-överenskommelsens första steg genomfördes i EU under 2014 genom att tillsynsförordningen började gälla samt att Europaparlamentet och rådets direktiv 2013/36/EU om behörighet att utöva verksamhet i kreditinstitut och om tillsyn av kreditinstitut och värdepappersbolag (kapitaltäckningsdirektivet) genomfördes i svensk rätt. Det regelverket innebär att en större andel av kapitalkraven ska fyllas av kapital med högre kvalitet, dvs. bättre förlustabsorberande förmåga. Genom regelverket har även kapitalbuffertkrav introducerats, vilket har inneburit högre kapitaltäckningskrav för de svenska instituten, särskilt för de systemviktiga instituten. Under 2019 har EU antagit en ny förordning och två nya direktiv som innebär ändringar i de befintliga rättsakterna i fråga om kapitaltäckning och hantering av banker i kris, dessa går under samlingsnamnet Bankpaketet.

---

⁵ Åtgärden innebär att kapitalkrav som tidigare ställdes genom riskviktsgolvet för svenska bolån i pelare 2 nu kommer att ställas i pelare 1. I kapitaltäckningsdirektivet (tillsynsförordningen och kapitaltäckningsdirektivet) delas kapitalkravet upp mellan krav i pelare 1 som omfattar minimikapitalkraven för kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker, och krav i pelare 2 som hanterar kapitalkrav för övriga risker som inte tas upp i pelare 1.

⁶ https://www.fi.se/contentassets/11fa1b82c138409b8a0d6c66e954b17c/remisspromemoria_artikel458.pdf

I detta ingår det s.k. kapitalbaskravet avseende bruttosoliditet, som kommer att utgöra ett parallellt krav till det riskvägda kapitalkravet. Arbete pågår med att genomföra Bankpaketet i svensk rätt.

Finansinspektionen beslutade i juni 2015 att höja det kontracykliska kapitalbuffertkravet från 1,0 procent till 1,5 procent. I mars 2016 beslutade myndigheten att höja samma krav till 2,0 procent. Besluten började gälla i juni 2016 respektive i mars 2017. I september 2018 beslutade Finansinspektionen att det kontracykliska kapitalbuffertkravet ska höjas ytterligare, till 2,5 procent, med effekt från september 2019. Med anledning av spridningen av det nya coronaviruset och de ekonomiska och finansiella osäkerheterna som spridningen inneburit, beslutade Finansinspektionen den 16 mars 2020 att sänka det kontracykliska kapitalbuffertkravet till 0 procent. Åtgärden syftar till att skapa utrymme för bankerna att upprätthålla eller öka utlåningen till företag och hushåll, och på så sätt stödja den svenska ekonomin.

Amorteringskrav

Lagen som ger Finansinspektionen mandat att utfärda föreskrifter avseende amorteringskrav på nya bolån trädde i kraft den 1 maj 2016. Därefter har Finansinspektionen, efter regeringens godkännande, beslutat om föreskrifter om amorteringskrav, som trädde i kraft den 1 juni 2016. Den 1 mars 2018 skärptes amorteringskravet för de hushåll som tar stora bolån i förhållande till sin inkomst. Åtgärden bedömdes vid införandet påverka knappt 15 procent av nya bolånetagare. Finansinspektionen beslutade 2018, efter regeringens medgivande, att ändra amorteringsföreskrifterna så att amorteringskraven även omfattar s.k. LVB-bolag.⁷ Åtgärden säkerställer att amorteringskravens syfte uppnås då samma krav om amortering gäller för lån med bostaden som säkerhet oavsett om lånet ges av LVB-bolag eller av kreditinstitut.

Amorteringskravet är utformat så att banker och låntagare kan komma överens om undantag från kravet när det finns särskilda skäl. Med anledningen av spridningen av det nya coronaviruset meddelade Finansinspektionen den 17 mars 2020 att inkomstbortfall kopplat till viruset är ett sådant särskilt skäl till undantag från amortering. Den 2 april 2020 föreslog Finansinspektionen vidare att banker ska få möjlighet att ge alla nya

---

⁷ Med LVB-bolag menas företag som har tillstånd att lämna bostadskrediter enligt lagen (2016:2035) om verksamhet med bostadskrediter (LVB).

och befintliga bolånetagare ett undantag från amorteringskrav med hänvisning till spridningen av coronaviruset och dess effekter på svensk ekonomi. Det är sedan bankerna som avgör från en individuell bedömning om undantag kan beviljas. Förslaget förelås att börja gälla den 14 april 2020 och sedan gälla till och med juni 2021. Myndigheten kommer då att utvärdera läget i den svenska ekonomi för att bedöma om undataget ska förlängas eller tas bort.

Finansinspektionen mandat att vidta makrotillsynsåtgärder

Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 februari 2018 har Finansinspektionen möjligheter att, efter regeringens medgivande, vidta ytterligare makrotillsynsåtgärder för att motverka obalanser på kreditmarknaden. Dessa åtgärder utgör olika typer av begränsningar i fråga om kreditgivning till hushåll och företag som exempelvis begränsningar av hur stora lån och ränteutgifter som kredittagare kan anses klara av i förhållande till sina ekonomiska förutsättningar.

Utvärdering av makrotillsyn

Regeringen gav 2018 Finansinspektionen i uppdrag att redovisa metoder för att utvärdera makrotillsynen. Uppdraget slutredovisades i en rapport till regeringen den 14 juni 2019. Finansinspektionens rapport, ”Finansinspektionens arbete med makrotillsyn”, visar att makrotillsynsåtgärderna har lett till att hushåll köper billigare bostäder, tar mindre bolån samt amorterar mer än vad de skulle ha gjort utan åtgärderna. Finansinspektionens analys, ”FI-analys 20: Tillägglånen minskar efter amorteringskrav”, visar även att tillägglånen på befintliga bolån har minskat efter amorteringskraven, vilket har bidragit till att andelen bolånetagare med stora skulder har minskat. En betydande belåning av hushållens befintliga bostäder för andra ändamål än bostadsköp, så kallade tillägglån, kan innebära makroekonomiska risker.

Andra åtgärder

I den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna som presenterades i januari 2019 (januariavtalet) ingår att en omfattande skattereform ska genomföras. Skattereformen ska bl.a. minska hushållens skuldsättning och bidra till att förbättra bostadsmarknadens funktionssätt.

3.2 Bostadsmarknaden

Sammanfattning – exempel på insatser och åtgärder

- Investeringstödet för hyresbostäder och bostäder för studerande har reformerats för att förbättra effektiviteten, öka blandningen av lägenhetsstorlekar för att möta fler behov och underlätta inträdet på bostadsmarknaden för unga och personer i en socialt utsatt situation. Förordningsändringarna trädde i kraft den 1 februari 2020.
- Ett antal åtgärder mot handel med hyreskontrakt har vidtagits, bl.a. har straff för olaglig försäljning skärpts, köp av hyresrätt har kriminaliserats och regelverket kring byte av hyresrätt har i övrigt skärpts. Syftet är att få en bättre fungerande hyresbostadsmarknad.
- En ny modell för avtal om lägenhetens standard har införts (tillval). Avtalsfriheten utökas vid sådana överenskommelser vilket ska göra det mer intressant för hyresvärdar att erbjuda sådana anpassningar. Det ska bidra till större valfrihet i fråga om utformningen av den egna bostaden.
- Ändringar har genomförts i plan- och bygglagen i syfte att säkerställa en bättre kontinuitet i översiktsplaneringen, att regelverket ska ge stöd för en god tillämpning och att översiktsplanen i högre utsträckning än i dag ska underlätta för efterföljande planering och prövning.
- Regeringen tillsatte under 2019 utredningen Bättre konkurrens i bostadsbyggandet. Utredningen har antagit namnet Typhusutredningen. Den särskilda utredaren ska dels ta fram förslag till underlag som ska kunna användas vid offentlig upphandling av bostadsbyggande till förutbestämd hyra, dels analysera på vilket sätt det kommunala ägerandet påverkar företags möjlighet att utveckla sin verksamhet över hela landet.
- Boverket har fått i uppdrag att lämna förslag på hur bostadsbristen ska beräknas och presenteras. Beräkningarna ska kunna användas av offentliga aktörer i arbetet med bostadsförsörjningsfrågor.

Regeringens syn på rekommendationen

Regeringen delar bedömningen att det finns stora utmaningar på den svenska bostadsmarknaden.

Det finns behov av ytterligare reformer för att öka utbudet av bostäder, särskilt hyresbostäder med hyror på relativt lägre nivåer som kan efterfrågas av fler. Att öka utbudet av hyresbostäder kan förbättra rörligheten på bostadsmarknaden och matchningen på arbetsmarknaden, vilket är viktiga komponenter för en hög sysselsättning och effektivt resursutnyttjande i ekonomin. En av regeringens viktigaste åtgärder det senaste året har därför varit att återinföra och effektivisera investeringsstödet för nybyggnation av hyresbostäder och bostäder för studerande. Stödet stimulerar en fortsatt hög byggtakt av hyresbostäder till relativt lägre hyror.

Med målsättningen att förbättra konkurrensen i byggbranschen har regeringen tillsatt en utredning som ska se över offentlig upphandling vid bostadsbyggande till förutbestämd hyra och analysera på vilket sätt det kommunala agerandet påverkar företags möjlighet att utveckla sin verksamhet över hela landet. En utredning har tillsatts med uppdraget att föreslå mer effektiva hyresförhandlingar och därmed hur en bättre hyressättning kan åstadkommas. Andra utredningar som avser hyressättning kommer att tillsättas inom kort (se nedan).

Regeringen delar även kommissionens bedömning att skattesystemet kan påverka rörligheten på bostadsmarknaden. De senaste årens förändringar av bostadsbeskattningen har gått i riktning mot en minskad löpande beskattning och en ökad beskattning vid transaktionstillfällen.

Enligt januariavtalet ska en omfattande skattereform genomföras, som bl.a. ska förbättra bostadsmarknadens funktionssätt.

Kommissionen bedömer att Sverige inte gjort några framsteg när det gäller att se över kapitalvinstbeskattningen. Regeringen delar bedömningen att utformningen av skattesystemet är central för bostadsmarknaden. Det är dock viktigt att upprätthålla stabila och förutsägbara regler för så viktiga beslut som köp av bostäder. Behovet av åtgärder på området måste ses långsiktigt och hanteras varsamt. Detta gäller även frågan om kapitalvinstbeskattning.

Insatser och åtgärder

Regeringen har under mandatperioden fortsatt den föregående regeringens arbete med förenkling och effektivisering av plan- och byggprocesserna i syfte att göra regelverket effektivt och ändamålsmässigt. Utgångspunkten har i huvudsak varit den sakpolitiska överenskommelsen mellan

Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna som presenterades i januari 2019 (januariavtalet) och som omfattar åtgärder på en rad olika områden.

Regeringen för en politik för ett långsiktigt hållbart bostadsbyggande över tid. Bygandet har ökat kraftigt och har under flera år legat på nivåer vi inte sett sedan början av 1990-talet. Under 2018 färdigställdes knappt 58 400 bostäder, inklusive ombyggnation. Antalet färdigställda bostäder i flerbostadshus uppgick 2018 till över 42 800, vilket är det högsta antalet sedan 1973. Bostadsbyggandet, mätt som antal påbörjade bostäder har sjunkit sedan 2018 och regeringens senaste prognos visar att det påbörjas 46 400 bostäder under 2020.

Investeringsstödet för nya hyresbostäder och bostäder för studerande är en viktig åtgärd för att stimulera en fortsatt hög byggtakt. I december 2019 beslutade regeringen om ändringar i förordningen med ikraftträdande den 1 februari 2020. Förändringarna innehåller bl.a. ett nytt krav på att minst tio procent av lägenheterna ska vara små med högst ett rum och kök eller motsvarande i syfte att öka blandningen av lägenhetsstorlekar. I syfte att underlätta inträdet för individer som ofta har stora svårigheter att etablera eller återetablera sig på den ordinarie bostadsmarknaden införs ett krav på stödmottagaren att den måste erbjuda kommunen var åttonde bostad som kommunen i sin tur kan hyra till sociala kontrakt under en femårsperiod och/eller förmedla till personer under 31 år. Den berörda kommunen får avgöra om, och i så fall hur, de väljer att använda erbjudandet utifrån rådande lokala behov. För att skapa en mer effektiv användning av anslagna medel ska bl.a. byggstart nu ske senast ett år från beviljandebeslut. Vid utgången av februari 2020 hade cirka 33 000 lägenheter beviljats investeringsstöd.

Som ett led i att effektivisera stödet har Boverket fått i uppdrag att bedöma hur investeringsstödet till hyresbostäder och studentbostäder bör fördelas mellan de tre storstadsregionerna å ena sidan och övriga landet å andra sidan. I fördelningen ska hänsyn tas dels till det bedömda bostadsbyggnadsbehovet, dels, vad gäller övriga landet, till lokala brister på vissa typer av bostäder. På sådana orter där det inte råder generell bostadsbrist har Boverket i januari 2020 beslutat att fördelningen av investeringsstödet ska ske med 75 procent till storstadsregionerna och 25 procent till övriga landet.

Boverket har även fått i uppdrag att analysera och lämna förslag till hur de högsta tillåtna nivåerna för normhyrorna enligt 8 § förordningen (2016:881) om statligt investeringsstöd för hyresbostäder och bostäder för studerande årligen bör räknas om för att kompensera för kostnadsutvecklingen för nyproduktion av hyresbostäder. Förslaget ska särskilt beakta de olika förutsättningar som kan finnas för de regioner som anges i förordningen. I uppdraget ingår att lämna nödvändiga författningsändringar. Uppdraget ska redovisas senast den 19 juni 2020.

Det är av stor vikt för hyresbostadsmarknadens funktion att lägenheter förmedlas och erbjuds på ett korrekt sätt. Även om det är svårt att kvantifiera den olagliga handeln så är det tydligt att den orsakat stor skada. Det drabbar bostadssökande som inte kan efterfråga hyreslägenheter om en olaglig betalning krävs för ett kontrakt. Hyresrättens fördelar som en flexibel boendeform undergrävs. Det skadar vidare konkurrensen bland bostadsföretag och försvårar en affärsmässig förvaltning.

Mot denna bakgrund har flera kraftfulla åtgärder vidtagits för att motverka olaglig handel och därmed åstadkomma att fler lägenheter erbjuds på den öppna marknaden. Kriminaliseringen av olaglig handel har skärpts i fråga om strafflängd för olaglig försäljning och förmedling av hyreskontrakt. Köp av hyreskontrakt har kriminaliserats. Möjligheterna att byta en hyreslägenhet mot en annan har begränsats för att undvika missbruk. Reglerna om andrahandsuthyrning av hyreslägenheter har stramats upp.

Möjligheterna att komma överens om ersättning för att höja lägenhetens standard har utökats (tillval). Enkelt uttryck innebär reglerna att hyresvärderna och hyresgästen kan komma överens om ersättning för viss utrustning eller underhåll. Överenskommelsen i denna del kan då endast i undantagsfall frångås under en tioårsperiod. Avtalsfriheten har alltså utökats för att ge hyresvärdar incitament att erbjuda hyresgäster olika standarder och på så vis ge hyresgäster större valfrihet.

Regeringen har under våren 2020 beslutat om propositionen En utvecklad översiktsplanering med förslag till ändringar i plan- och bygglagen. Förslagen syftar till att säkerställa en bättre kontinuitet i översiktsplaneringen, att regelverket ska ge stöd för en god tillämpning och att översiktsplanen i högre utsträckning än i dag ska underlätta för efterföljande planering och prövning, t.ex. vid detaljplaneläggning och vid prövning av bygglov och

förhandsbesked. Propositionen är beslutad av riksdagen och lagändringarna träder i kraft den 1 april 2020.

Regeringen har i propositionen Större komplementbostadshus föreslagit en ändring i plan- och bygglagen som innebär att den tillåtna byggnadsarean för ett komplementbostadshus som får uppföras utan krav på bygglov i omedelbar närhet av ett en- eller tvåbostadshus utökas från 25 till 30 kvadratmeter. Förslaget syftar till att öka byggandet av komplementbostadshus och göra det möjligt att uppföra sådana hus med en högre boendekvalitet. Lagändringen träder i kraft den 1 mars 2020.

Utredningar och uppdrag

Utredningar

Kommittén för modernare byggregler tillsattes i februari 2017 och utredningen pågick t.o.m. december 2019 då kommittén lämnade sitt slutbetänkande ”Modernare byggregler — förutsägbart, flexibelt och förenklat”, SOU 2019:68. Kommitténs huvudsakliga uppdrag var att göra en systematisk och grundlig översyn av byggregelverket i syfte att modernisera regelverket och därmed gynna ökad konkurrens och ökat bostadsbyggande. I uppdraget ingick även att utreda regelverkets ändamålsenlighet, effektivitet och omfattning.

I slutbetänkandet föreslås bl.a. nya principer för en reformering av Boverkets byggregler (BBR), borttagande av ombyggnadsbegreppet ur Plan- och bygglagen (PBL), införande av en byggnadskravsnämnd för förhandsavgöranden om krav på byggnadsverk samt ett avskaffande av kontrollansvariga och certifierade sakkunniga inom ramen för kontrollsystemet. Betänkandet är ute på remiss t.o.m. den 15 maj 2020. Kommittén har tidigare lämnat två delbetänkanden som rör byggstandarder respektive resurseffektiv användning av byggmaterial.

Regeringen tillsatte 2017 en särskild utredare (Fi N 2017:08 *Samordning för bostadsbyggande*) för att underlätta samordningen mellan berörda parter i samhällsbyggnadsprocessen i kommuner med särskilt komplexa planeringsförutsättningar. Syftet med uppdraget är att underlätta planeringsprocesser för att få till stånd ett ökat och hållbart bostadsbyggande. Förutom att på olika sätt stödja kommuner i planeringsarbetet ska utredaren bl.a. fortsätta ett tidigare påbörjat arbete med att utreda bostadsbyggande på statens fastigheter samt bilda och driva ett

nätverk för kommuner som bygger nya stadsdelar och städer. Uppdraget ska slutrapporteras i december 2020.

Byggrättsutredningen slutredovisade sitt uppdrag i augusti 2018 med betänkandet *Ett snabbare bostadsbyggande* (SOU 2018:67). Uppdraget var att kartlägga kommunernas möjligheter att säkerställa att befintliga byggrätter tas i anspråk i utan dröjsmål och vid behov förstärka verktygen. Utredningen har analyserat kommunernas verktyg och beskrivit hur de arbetar med frågorna. De har även lyft goda exempel och analyserat hur tillämpningen skulle kunna förbättras. Slutligen har utredningen identifierat de områden där kommunernas verktyg behöver vässas genom förändrad lagstiftning. Utredningen lämnar förslag om kortare genomförandetid, förändringar i exploateringsavtal, expropriation, inlösen och förköpslagen samt uppföljning av detaljplaner. Betänkandet har varit på remiss och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

En utredare har fått i uppdrag att utreda hur de kollektiva hyresförhandlingarna kan effektiviseras, *Mer effektiva hyresförhandlingar*. Syftet är att förbättra förhandlingarnas funktion när det gäller att fastställa hyror för lägenheter och att etablera långsiktigt hållbara hyresnivåer. Uppdraget ska redovisas senast den 30 december 2020.

En utredare kommer enligt januariavtalet att få i uppdrag att lämna förslag på fri hyressättning vid nyproduktion. En kommission kommer enligt januariavtalet vidare att få i uppdrag att kartlägga hur läge och kvalitet beaktas i hyressättning och föreslå lämpliga åtgärder i de fall det inte sker i tillräcklig utsträckning. *Översiktsplanutredningen* slutredovisades i januari 2019. Slutbetänkandet (SOU 2019:9) innehöll överväganden om behovet av att införa en privat initiativrätt, dvs. planintressentens medverkan vid detaljplaneläggning.

Regeringen har i januari 2020 tillsatt utredningen *Ett förenklat och effektivt regelverk för bl.a. bygglov* (Dir. 2020:4). En särskild utredare ska göra en systematisk översyn av regelverket för bl.a. bygglov, detta mot bakgrund av att effektiviteten i lovregelverket har stor betydelse för bl.a. kommuner, byggherrar och andra enskilda samt för plan- och byggprocessen som helhet. Syftet med utredningen är att skapa ett enklare, effektivare och mer ändamålsenligt regelverk som samtidigt säkerställer angelägna allmänna och enskilda intressen och ett långsiktigt hållbart byggande av bl.a. bostäder.

Utredaren ska bl.a. föreslå när lovplikt respektive anmälningsplikt bör inträda för olika typer av åtgärder. Uppdraget ska redovisas senast den 31 maj 2021.

Regeringen tillsatte under 2019 utredningen *Bättre konkurrens i bostadsbyggandet* (Fi 2019:04). Bakgrunden till utredningen finns i de rekommendationer som Konkurrensverket lämnade i rapporten ”Bättre konkurrens i bostadsbyggandet. En uppföljning av utvecklingen 2015–2018” (rapport 2018:7). Inom ramen för utredningen ska den särskilda utredaren dels ta fram underlag för offentlig upphandling av bostadshus där hyresnivån i de färdiga bostäderna är bestämd på förhand, dels analysera på vilket sätt kommuners agerande påverkar möjligheten att utveckla verksamheten över hela landet för företag som har byggande till låg kostnad eller upplåtelse av bostäder till låg hyra som affärsidé. Syftet med utredningen är att gynna en utveckling där lägre produktionskostnader återspeglas i boendekostnaderna och där företag med sådana affärsmodeller ges bättre förutsättningar att verka. Uppdraget ska redovisas senast den 14 december 2020.

Uppdrag

Boverket har fått i uppdrag av regeringen att genomföra kompetensinsatser för att främja en mer enhetlig och effektiv tillämpning av PBL (dnr N2016/07801/SPN). Arbetet har fått namnet PBL kompetens. Kompetensinsatserna ska pågå 2017–2020 och är en förlängning samt utvidgning av det arbete som har bedrivits med anledning av ett regeringsuppdrag om kompetensinsatser kring PBL för perioden 2014–2016. Uppdraget består av följande delar: PBL-utbildning för anställda i kommuner och på länsstyrelser samt övriga berörda aktörer, vidareutveckling av nätverk av PBL-expertter samt utveckling av ytterligare vägledningar om hur PBL-systemet bör tillämpas. Regeringen avsätter 15 miljoner årligen till 2020 för Boverkets genomförande av uppdraget. Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet senast den 11 december 2020.

Boverket har fått i uppdrag att verka för en effektiv och enhetlig tillämpning av plan- och bygglagen i digital miljö (N2017/07543/PBB). Det innefattar främjandet av digital planerings- och bygginformation, standarder, gränssnitt och informationsflöde mellan samhällsbyggandets aktörer. Boverket ska vid behov lämna författningsförslag som innebär krav på digital planerings- och bygginformation, standarder, gränssnitt och informationsflöde mellan samhällsbyggandets aktörer. Uppdraget ska redovisas senast den 31 augusti 2020.

Boverket har även fått i uppdrag att lämna förslag på hur bostadsbristen ska beräknas och presenteras, Uppdrag att lämna förslag på hur återkommande bedömningar av bostadsbristen ska utföras (Fi2019/02440/BB).

Beräkningarna ska kunna användas av offentliga aktörer i arbetet med bostadsförsörjningsfrågor. I dagsläget saknas vedertagna definitioner och enhetliga begrepp vilket försvårar bedömningen av behov. Uppdraget ska genomföras i samverkan med Sveriges kommuner och regioner (SKR) samt berörda myndigheter och redovisas senast den 30 september 2020.

Lantmäteriet har i uppdrag att under tre år med start 2018 driva en kompetenssatsning om digitaliseringens möjligheter i plan- och byggprocessen (N2017/07544/PBB). Målsättningen med uppdraget är att bidra till en effektivare och mer enhetlig digitaliserad plan- och byggprocess, vilket är en del i det övergripande målet att få till stånd fler bostäder. Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2020.

Vidare har regeringen uppdragit åt Lantmäteriet att etablera en digital infrastruktur för tillgängliggörande av minst två standardiserade dataset i samhällsbyggnadsprocessen (Fi2020/00358/SPN). En digital samhällsbyggnadsprocess bygger på att olika aktörer kan utbyta information digitalt. I samhällsbyggnadsprocessen krävs det ett omfattande manuellt arbete för att dels hitta aktuell, relevant och korrekt information i digital form, dels konvertera och återanvända sådan information. För att de digitala verktygen i samhällsbyggnadsprocessen ska bli effektivare bör informationen som utbyts vara standardiserad, avgiftsfri och sökbar. Uppdraget ska delredovisas senast den 1 februari 2021 och slutredovisas senast den 31 januari 2022.

Regeringen har uppdragit åt Konkurrensverket att utreda och kartlägga konkurrensen i de branscher inom byggmaterialindustrin som är av strategisk betydelse för bostadsbyggandet när det gäller marknadskoncentration, prisbildning, vertikal integrering, internationell integrering, köpar- och säljarmakt, samt val av byggmaterial. Uppdraget ska redovisas senast den 21 december 2021.

3.3 Investeringar

Regeringens syn på kommissionens bedömning

Kommissionen anser att Sverige överlag har en hög nivå på investeringar men att de förväntas sjunka framöver. Fasta investeringar inklusive bostäder

har redan minskat på grund av avmattningen i ekonomin. Men investeringar i FoU, hållbar transport samt utbildning och färdigheter har bibehållits på en hög nivå för att hantera de fortsatta utmaningarna inom dessa områden. Kommissionen bedömer att Sverige har gjort en del framsteg när det gäller att ta itu med de landspecifika rekommendationerna från 2019.

Investeringar i transportinfrastruktur

När det gäller att upprätthålla investeringarna i hållbara transporter bedömer kommissionen att framstegen varit betydande. Kommissionen betonar att regeringens 73-punktsprogram verkligen adresserar behovet av investeringar i transportinfrastruktur. I maj 2018 beslutade regeringen om en nationell plan för infrastrukturen för 2018–2029. Det är en satsning på totalt 700 miljarder kronor och den största järnvägssatsningen i modern tid. Planen omfattar stora satsningar på såväl nybyggnation som upprustning och modernisering av befintlig infrastruktur. Beslutet rymmer också betydande satsningar på sjöfart och väg. Detta är möjligt då regeringen satsar 100 miljarder kronor mer än i förra planperioden.

Investeringar i utbildning, färdigheter, forskning och innovation

Kommissionen gör bedömningen att budgetpropositionen för 2020 har fokus på satsningar inom utbildning och färdigheter samt forskning och innovation vilket innebär ett framsteg med anledning av de landspecifika rekommendationerna på området. Sverige investerar betydande summor i forskning och utveckling och fortsätter vara ett av de mest innovativa länderna i EU.

Regeringen har lanserat en utvecklad export-och investeringsstrategi för att skapa jobb och tillväxt i hela landet. Sveriges innovationsledarskap ska användas för att stärka näringslivets exportförmåga och internationella konkurrenskraft. Sveriges attraktionskraft för utländska investeringar, kompetens, talanger och besökare ska öka. Sveriges nya export-och investeringsstrategi ska bidra till de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030 och till uppfyllandet av Parisavtalet.⁸

---

⁸

https://www.regeringen.se/4af119/contentassets/767f609718b44d9c9415cf4b82f44a09/final_exportstrategi_191209.pdf

För att möta efterfrågan på kompetent arbetskraft har regeringen under flera år genomfört en stor utbyggnad av vuxenutbildningen, bl.a. genom en utbyggnad av antalet platser inom yrkeshögskolan, regionalt yrkesinriktad vuxenutbildning (regionalt yrkesvux), folkhögskolan och universitet och högskolor. Regeringen avser att försvara Sveriges position som ledande forskningsnation. I synnerhet ska den fria forskningen värnas samtidigt som forskningspolitiken ska svara mot globala och nationella samhällsutmaningar. En ny forskningspolitisk proposition kommer att presenteras under 2020.

Investeringar för en väl fungerande bostadsmarknad

När det gäller att stimulera bostadsbyggandet, framför allt genom en investeringssubvention för byggande, gör kommissionen bedömningen att framstegen varit begränsade utifrån de landspecifika rekommendationerna. Regeringen delar bedömningen att det finns behov av ytterligare reformer för att skapa förutsättningar för en bättre fungerande bostadsmarknad. Antalet påbörjade nya bostäder har minskat men ligger fortfarande på höga nivåer i ett historiskt perspektiv och det återinförda investeringsstödet är en viktig åtgärd för att stimulera utbudet av hyresbostäder och bostäder för studerande. Investeringsstödet gör det lönsamt att bygga hyresbostäder med relativt lägre hyror. Stödet fungerar som en hävstång eftersom den totala investeringen för varje projekt är betydligt större än stödbeloppet och stödet får därför stor betydelse för bostadsbyggandet.

En detaljerad redogörelse för genomförda insatser för att förbättra bostadsmarknadens funktionssätt finns i avsnitt 3.2 om bostadsmarknaden.

Prioriterade investeringsprojekt

Projekttitel	Huvudsakliga strategiska mål	Total investering (eur)	Finansiering
Nationell plan för infrastrukturen för 2018–2029	Kapacitetsökning och modernisering av infrastruktur.	65 miljarder euro	Nationell budget
BP20 Satsningar inom utbildning och färdigheter samt forskning och innovation	Fortsätta vara ett av de mest innovativa länderna i EU	Inte tillämplig	Inom utgiftsområdet
Utbyggd vuxenutbildning	Öka antalet platser inom yrkeshögskolan, yrkesinriktad vuxenutbildning, folkhögskolan samt universitet och högskolor.	Inte tillämplig	Inom utgiftsområdet
Investerings-subvention för byggande	Öka bostadsbyggandet	Permanent satsning på 277 miljoner euro per	Nationell budget

		år	
Export- och investeringsstrategin	Bidra till de globala målen för hållbar utveckling	48 miljoner euro	Nationell budget

3.4 Bekämpning av penningtvätt

Regeringens syn på rekommendationen

Regeringen håller med om kommissionens bedömning att väsentliga framsteg har skett på lagstiftningsområdet under 2019, och att framsteg har skett när det gäller mer effektiv tillsyn, insatser för att säkerställa efterlevnaden av regelverket bl.a. i baltiska dotterbolag till svenska banker samt rörande bemanningen i tillsynsmyndigheterna.

Insatser och åtgärder

Lagstiftning

Mellan april 2019 och mars 2020 överlämnade regeringen totalt fem propositioner⁹ till riksdagen med materiella ändringar i penningtvättslagen, lagen om registrering av verkliga huvudmän och/eller relaterade lagar. Därtill trädde under 2019 ett antal lag- och förordningsändringar föranledda av beslut från tidigare år i kraft.

Vidare tillsatte regeringen under 2019 en utredning i syfte att under 2020 föreslå ytterligare lagändringar för att förbättra effektiviteten i systemet för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism.

Lagändringarna som trätt i kraft under de senaste åren har berört många olika delar av systemet. Det har t.ex. rört finansiella företags uppgifter till brottsutredande myndigheter, tillsyn av advokater och advokatbolag, reglering av virtuella valutor, skärpta åtgärder i förhållande till högriskredjeländer, förbättrat skydd för visselblåsare, informationsutbyte med utländska tillsynsmyndigheter, förstärkta befogenheter för Finansinspektionen i förhållande till utländska filialer, åtgärder i förhållande till transparens i verkligt huvudmannaskap, återkoppling vid rapportering av misstänkta transaktioner samt genomförande av internationella standarder.

⁹ 2018/19:125, 2018/19:150, 2019/20:14, 2019/20:55 och 2019/20:83

Sveriges lagstiftning på området har också under perioden varit föremål för granskning från olika internationella organisationer, t.ex. FATF, OECD, EU, Europarådet och olika delar av FN.

Myndigheternas arbete

I statens budget för 2020 tillfördes Finansinspektionen 10 miljoner kr för tillsyn på området bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism. Länsstyrelserna i Skånes, Stockholms och Västra Götalands län, som också har tillsynsuppgifter på området, tillfördes tillsammans 12 miljoner kr. Även andra myndigheter utan tillsynsansvar men med andra uppgifter på området tillfördes medel.

Finansinspektionen meddelade i mars 2020 beslut om en varning och en sanktionsavgift på fyra miljarder kronor mot Swedbank till följd av brister i efterlevnaden av penningtvättsregelverket, både i termer av den svenska verksamheten och i moderbankens styrning och kontroll av dotterbankerna i Baltikum. Denna sanktionsavgift är långt större än de som tidigare meddelats av Finansinspektionen för brister på detta område och blir sannolikt praxisbildande för framtiden. Undersökningen genomfördes i nära samarbete med internationella motsvarigheter.

Sveriges finansunderrättelseenhet Finanspolisen har uppgraderat sitt system för mottagning av rapporter om misstänkta transaktioner. Sedan mars 2020 används enbart systemet goAML, som är framtaget av FN och som används av ett stort antal länder. Finanspolisen bedöms öka sin förmåga, på såväl operativ som strategisk nivå, att hantera och analysera rapporterna som mottas. Finanspolisen tar del av innehållet i samtliga rapporter om misstänkta transaktioner, och all information hanteras, antingen genom att den bearbetas och skickas vidare till brottsbekämpande myndigheter eller att den sparas sökbar för framtiden. Flera förändringar bedöms ytterligare effektivisera Finanspolisens arbete utöver införandet av goAML, bl.a. det nationella bankkontoregistret (konto- och värdefackssystemet) som kommer att genomföras i september 2020 samt omfattande nyrekryteringar av ytterligare personal till Finanspolisen.

4. Framsteg mot målen i Europa 2020-strategin

Medlemsstaterna har fastställt nationella mål inom samma områden som de övergripande Europa 2020-målen med hänsyn till deras relativa utgångslägen och nationella förutsättningar och i enlighet med nationella beslutsprocesser. De bedömningar som redovisas gjordes före coronautbrottet.

4.1 Sysselsättningsmålet

Sveriges nationella mål

Att eftersträva en höjning av sysselsättningsgraden till väl över 80 procent för kvinnor och män i åldern 20–64 till 2020. Höjningen ska främst ske i grupper med en svag förankring på arbetsmarknaden, såsom unga och utrikes födda, och genom att motverka långa perioder utan arbete. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män ska minska genom en ökning av kvinnors sysselsättningsgrad.

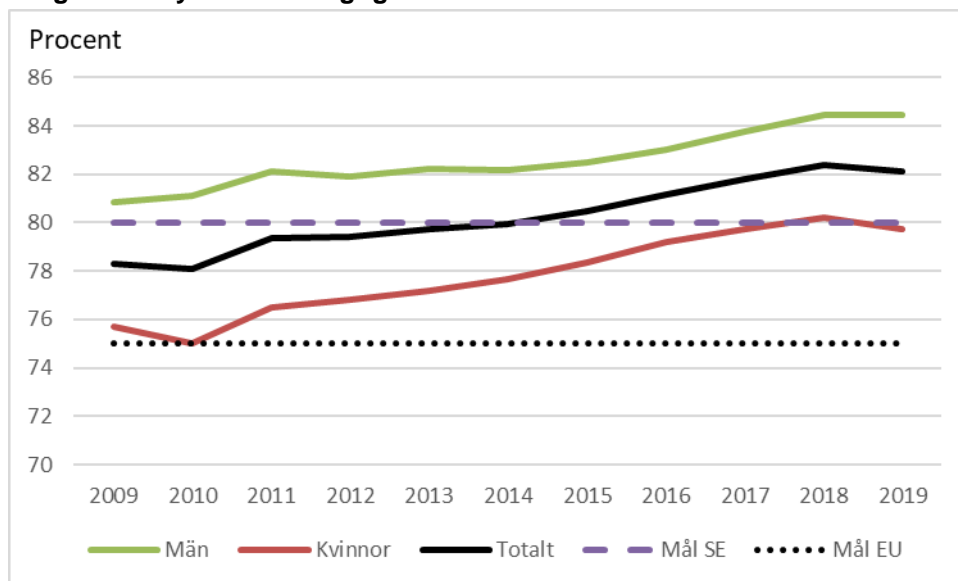
Uppfyllelse av FN:s globala mål om hållbar utveckling

Målet bidrar till mål 4 (4.4), mål 5 (5.1), mål 8 (8.5, 8.8, 8.b).

Lägesbeskrivning

Sysselsättningsgraden för personer i åldersgruppen 20–64 år uppgick 2019 till 82,4 procent (79,7 procent för kvinnor och 84,4 procent för män). Sedan 2009 har sysselsättningsgraden ökat med 3,8 procentenheter (4,0 procentenheter bland kvinnor och 3,6 procentenheter bland män). Sverige har haft högst sysselsättningsgrad i EU, i åldern 20–64 år, under hela den senaste tioårsperioden. År 2018 var sysselsättningsgraden 9,2 procentenheter högre i Sverige än genomsnittet i EU28 för 2018. Bland kvinnor och män var sysselsättningsgraden 12,8 procentenheter respektive 5,4 procentenheter högre i Sverige än genomsnittet i EU28.

Diagram 1. Sysselsättningsgrad 20–64 år

Anm.: Målet för Sverige är väl över 80 procent och för hela EU är målet 75 procent.
Källa: Statistiska centralbyrån, AKU.

Utvecklingen i Sverige har under den senaste tioårsperioden varit särskilt stark bland äldre (55–64 år) där sysselsättningsgraden har ökat med 7,8 procentenheter till 77,9 procent 2019. Bland äldre kvinnor ökade sysselsättningsgraden med 8,9 procentenheter till 75,7 procent och bland äldre män med 6,7 procentenheter till 80,0 procent.

Ungdomar (15–24 år) och utrikes födda påverkades särskilt negativt av finanskrisen, men sedan dess har sysselsättningsutvecklingen varit positiv i dessa grupper. Totalt sett har sysselsättningsgraden ökat med 5,8 procentenheter under den senaste tioårsperioden till 43,8 procent bland unga. Bland unga kvinnor ökade sysselsättningsgraden med 6,3 procentenheter till 45,0 procent och bland unga män med 5,4 procentenheter till 42,7 procent. Unga utrikes födda kvinnor har emellertid inte haft samma positiva utveckling som övriga. Bland dessa minskade sysselsättningsgraden med 2,1 procentenheter den senaste tioårsperioden. Under samma period ökade sysselsättningsgraden bland utrikes födda (20–64 år) med 5,1 procentenheter till 69,8 procent 2019. Bland utrikes födda kvinnor (20–64 år) ökade sysselsättningsgraden med 3,4 procentenheter till 63,7 procent och bland utrikes födda män (20–64 år) med 6,2 procentenheter till 75,7 procent.

Insatser och åtgärder

Fler ska komma i arbete

Regeringen har ett fortsatt fokus på att fler kvinnor och män ska komma i arbete. Satsningarna inom arbetsmarknadspolitiken ska ge bättre förutsättningar för goda resultat.

Arbetsförmedlingen ska reformeras för att förbättra effektiviteten i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Staten ska genom Arbetsförmedlingen fortsatt ha myndighetsansvaret för arbetsmarknadspolitiken, men ett nytt system ska utvecklas där det i huvudsak är fristående aktörer som matchar och rustar arbetssökande för de lediga jobben. Reformen ska ske ordnat och etapp för etapp. Det huvudsakliga regelverket ska träda i kraft under slutet av 2022. Det ska finnas förutsättningar för kontinuerlig utveckling och förbättring vid behov. Arbetsförmedlingen ska säkerställa närvaro och en fungerande verksamhet i hela landet, både under genomförandeperioden och på lång sikt.

Ett integrationsår ska införas som en del i en svensk nystart för att nyanlända ska komma snabbare in på arbetsmarknaden. Detta bör ske i form av ett intensivår inom ramen för etableringsprogrammet. Intensivåret bör bestå av språkintensiva och yrkesnära insatser som ges parallellt eller efter varandra under en relativt kort sammanhängande period. Syftet är att deltagarna efter intensivåret ska vara matchningsbara mot arbetsmarknaden och komma i arbete inom ett år efter påbörjat intensivår. Ett jämställdhetsperspektiv ska genomsyra intensivåret. Därtill ska satsningen på svenska från dag ett för asylsökande förlängas och medel till språkträning för föräldralediga tillföras för att undvika att språkinläringen avbryts vid en föräldraledighet.

Regeringen har därutöver tillfört medel för bl.a. etableringsjobb, extratjänster, introduktionsjobb och arbetsmarknadsutbildning. Genom etableringsjobben kommer staten stimulera att anställningar för nyanlända och långtidsarbetslösa kommer till stånd så att fler får chansen till ett jobb. Ett etableringsjobb ska ge individen möjlighet att skaffa sig kunskaper och erfarenheter som efterfrågas på arbetsmarknaden, samtidigt som arbetsgivarnas kompetensförsörjning underlättas. Extratjänster och introduktionsjobb är viktiga för att långtidsarbetslösa och nyanlända ska få ett jobb och anknytning till arbetsmarknaden och ska riktas mot dem längst från arbetsmarknaden. Genom ökade resurser för arbetsmarknadsutbildning kan fler förbättra sina kunskaper för att få ett arbete och möta den

kompetens som efterfrågas för att motverka bristen på arbetskraft. Då majoriteten av dem som deltar i en arbetsmarknadsutbildning är män, har regeringen gett Arbetsförmedlingen i uppdrag att sträva mot ett mer jämställt deltagande i arbetsmarknadsutbildningar.

En annan insats för ökad jämställdhet och delaktighet är att samhällsorienteringen för nyanlända har utökats och förbättrats. Undervisningen har utökats från minst 60 till minst 100 timmar med ett utökat fokus på jämställdhet och mänskliga rättigheter.

Regeringen har förlängt möjligheten till studier med aktivitetsstöd på grundläggande och gymnasial nivå inom jobb- och utvecklingsgarantin t.o.m. den 31 december 2020 i syfte att få arbetssökande att studera.

Goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet för både kvinnor och män

Regeringen har genomfört flera åtgärder för att stärka arbetet på arbetsmiljöområdet och förebygga utslagning från arbetslivet. Regeringens arbetsmiljöstrategi för det moderna arbetslivet gäller för perioden 2016–2020. I april 2019 gav regeringen Statskontoret i uppdrag att utvärdera arbetsmiljöstrategin som styrmedel. Statskontoret redovisade uppdraget i februari 2020 och resultatet ska utgöra ett underlag för regeringens utformning av en ny arbetsmiljöstrategi.

Myndigheten för arbetsmiljökunskap har i februari 2020 återrapporterat bl.a. de regeringsuppdrag de fått om kunskap rörande framtidens arbetsliv och vad som skapar friska arbetsplatser. Under 2020 är fokus dels på kunskapsspridning av resultaten från de redovisade regeringsuppdragen, dels på regeringsuppdrag om friskfaktorer som kan mätas och följas över tid samt företagshälsovårdens kompetensförsörjning.

Regeringen fortsätter stärka arbetet för att hindra att vissa företag på olika sätt bryter mot arbetsmiljöreglerna och andra regelverk för att uppnå konkurrensfördelar. Regeringen satsar ytterligare resurser för fler inspektioner som ska förebygga fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet och åtta myndigheter genomför en treårig satsning på myndighetsgemensam kontroll för att motverka detsamma.

Arbetsmiljöverket och Diskrimineringsombudsmannen har tagit fram en digital plattform för information med stöd till arbetsgivare för att förebygga och förhindra sexuella trakasserier i arbetslivet. Satsningen innebär att både arbetsgivare och arbetstagare har fått ett bättre stöd i arbetsmiljöarbetet som syftar till att förebygga sexuella trakasserier.

4.2 Utbildningsmålet

Sveriges nationella mål

- Att andelen 18–24-åringar som har mindre än två års utbildning på gymnasial nivå och som inte heller deltar i någon form av studier ska vara mindre än 7 procent 2020.
- Att andelen 30–34-åringar med minst två års eftergymnasial utbildning ska uppgå till 45–50 procent 2020.

Uppfyllelse av FN:s globala mål om hållbar utveckling

Målet bidrar till mål 4 (främst 4.1, 4.3, 4.4, 4.5, och 4.6) och mål 8.6.

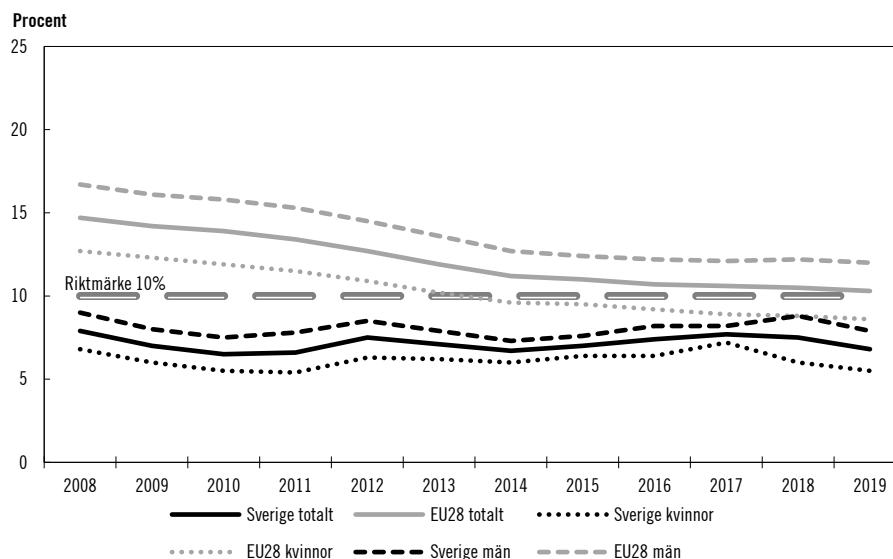
Lägesbeskrivning

Andelen 18–24-åringar i Sverige utan minst tvåårig utbildning på gymnasial nivå och som inte befinner sig i utbildning uppgick 2019 till 6,8 procent¹⁰ (5,5 procent bland kvinnor och 7,9 procent bland män), vilket är bättre än EU:s riktmärke på 10 procent. Sedan 2018 har en minskning skett och de preliminära siffrorna pekar på att Sverige ligger i närheten av och möjligen uppnår det nationella målet på 7 procent.

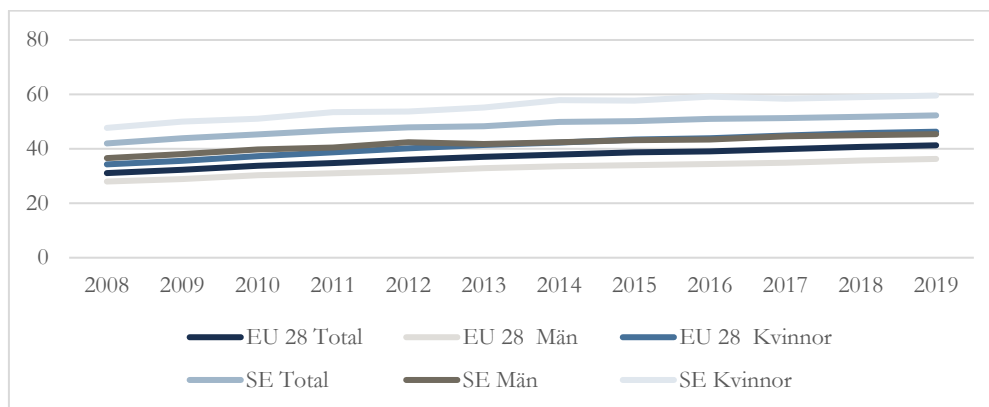
¹⁰ Preliminära siffror för 2019 från Eurostat

Diagram 2. Andelen 18–24-åringar utan minst tvåårig gymnasial utbildning som inte befinner sig i utbildning (2008-2019)¹¹

Andelen 30–34-åringar som har minst två års eftergymnasial utbildning uppgick 2019 till 52,3 procent¹² (59,6 procent bland kvinnor och 45,4 procent bland män), vilket ligger över både EU:s riktmarke på 40 procent och Sveriges nationella mål på 45–50 procent.

Diagram 3. Andel 30–34-åringar med minst två års eftergymnasial utbildning ska uppgå till 45–50 procent (2008-2019)¹³

¹¹ Preliminära siffror för 2019 från Eurostat

¹² Preliminära siffror för 2019 från Eurostat

¹³ Preliminära siffror för 2019 från Eurostat

Insatser och åtgärder

Fler ungdomar ska fullfölja en utbildning på gymnasial nivå

Regeringen har ett fortsatt fokus på att höja kunskapsnivån, förbättra kvaliteten i undervisningen och öka jämlikheten i den svenska skolan. De sociala faktorerna har betydelse för skolresultaten och riksdagen har därför efter förslag från regeringen beslutat om en kraftig förstärkning av den statliga finansieringen av förskoleklassen och grundskolan. Det statliga stödet, som uppgår till 4,9 miljarder kronor för 2020, och beräknas uppgå till 6,2 miljarder 2021 och framåt, fördelas till huvudmännen utifrån elevernas socioekonomiska bakgrund.

Regeringen har tillsatt en utredning om en mer likvärdig skola (U 2018:05), som ska analysera och föreslå åtgärder för att minska skolsegregationen och förbättra resurstilldelningen till förskoleklass och grundskola med syftet att öka likvärdigheten inom berörda skolformer. Regeringen har även tillsatt en utredning om planering och dimensionering av gymnasial utbildning (U 2018:01) som syftar bl.a. till att ta fram förslag som kan främja en likvärdig utbildning och minska segregationen i gymnasieskolan.

Regeringen fortsätter att genomföra insatser för att förbättra undervisningen och studieresultaten för nyanlända elever, t.ex. genom statliga, riktade insatser till huvudmän och skolor. En särskild utredare ges dessutom i uppdrag att föreslå hur elever som riskerar att inte bli behöriga till gymnasieskolans nationella program ska ges bättre förutsättningar (Dir. 2020:21). Utredaren ska även föreslå hur nyanlända elever i högstadiet och i gymnasieskolans introduktionsprogram ska få mer tid för undervisning. Samtidigt fortsätter och utökas tidigare satsning på att stärka den specialpedagogiska kompetensen i skolan. Riksdagen har även beslutat att 500 miljoner kronor avsätts 2020 för att anställa fler lärarassistenter som kan avlasta lärare.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) har sedan 2018 haft i uppdrag att stödja aktörer, i första hand kommuner, som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar. Inom ramen för uppdraget arbetar MUCF med att främja tidiga och samordnade insatser från lokala aktörer till unga som varken arbetar eller studerar, samla och sprida kunskap

om frågor som rör dessa unga, inklusive framgångsrika arbetsätt. Myndigheten arbetar även med att identifiera systemhinder för ungas etablering i studier och arbete och rapportera dessa till regeringen och andra nationella aktörer. Uppdragets slutredovisning ska lämnas till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) senast den 15 december 2021.

Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) genomförde under 2019 en samlad analys av kunskapsläget om vilka effekter insatser för unga som varken arbetar eller studerar har. I kartläggningen ingår redovisning av inriktningen på avslutad och pågående forskning och, för avslutad forskning, en sammanfattning av forskningens resultat. Forte ska slutrapportera uppdraget senast den 31 mars 2020.

Öka andelen med eftergymnasial utbildning

Regeringen genomför en satsning på ett kunskapslyft för att ge människor ökad chans att utbilda sig och få ett jobb. Sammanlagt beräknas kunskapslyftet 2022 motsvara cirka 100 000 platser inom yrkeshögskolan, regional yrkesinriktad vuxenutbildning (regionalt yrkesvux), folkhögskolan och universitet och högskolor. I satsningen ingår samhällsviktiga högskoleutbildningar, bl.a. ingenjörsutbildningarna och läkarutbildningen.

4.3 Målet för ökad social delaktighet

Sveriges nationella mål

Att öka den sociala delaktigheten genom att minska andelen kvinnor och män 20–64 år som är utanför arbetskraften (utom heltidsstuderande), långtidsarbetslösa eller långtidssjukskrivna till väl under 14 procent 2020.

Uppfyllelse av FN:s globala mål om hållbar utveckling

Målet bidrar till mål 1 (1.2, 1.3, 1.5, 1.B), 3 (3.8), 8 (8.5, 8.6), 10 (10.1, 10.2, 10.4).

Lägesbeskrivning

Andelen kvinnor och män 20–64 år som är utanför arbetskraften enligt Sveriges nationella mål fortsätter att minska och uppgick 2019 till 10,5 procent, vilket är en minskning med 176 000 personer sedan 2010.

**Tabell 2. Andel kvinnor och män 20–64 år i procent som är utanför
arbetskraften (utom heltidsstuderande), långtidsarbetslösa eller
långtidssjukskrivna.**

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018*	2019
Totalt	14,4	13,4	13,1	12,7	12,6	12,4	12,0	11,4	10,7	10,5
Kvinnor	17,3	15,9	15,5	15,0	14,8	14,5	14,7	13,4	12,8	12,5
Män	11,6	10,9	10,7	10,5	10,4	10,3	9,4	9,4	8,8	8,6

Källa: Statistiska centralbyrån, AKU och egna beräkningar. *Skattningarna har reviderats till följd av korrigeringar i AKU.

Insatser och åtgärder

Utöver nedan bedöms ett flertal reformer under sysselsättningsmålet och utbildningsmålet ha stor bäring på det nationella målet för ökad social delaktighet. Nedan redovisas även insatser som bedöms bidra till Europa 2020-stragins mål för social delaktighet.¹

Reformer riktade mot hushåll med låg ekonomisk standard

Under 2018 och 2019 har flera förstärkningar av förmåner till barnfamiljer trätt i kraft. Höjningarna har bidragit till att förbättra barnfamiljernas ekonomiska situation, det gäller särskilt för hushåll med låg ekonomisk standard. Höjningar har skett av såväl det allmänna barnbidraget, som av de behovsprövade förmånerna bostadsbidrag och underhållsstöd. Exempelvis har underhållsstödet åldersdifferentierats så att det bättre motsvarar de faktiska kostnaderna för barn i olika åldrar. Inom ramen för bostadsbidraget har ett nytt särskilt bidrag för barn som bor växelvis införts. Under 2019 trädde ytterligare en höjning av inkomstgränserna inom bostadsbidraget i kraft.

För närvarande pågår en översyn av reglerna för bostadsbidrag och underhållsstöd. Syftet är att öka den fördelningsmässiga träffsäkerheten och minska skuldsättningen. Regeringen har beslutat om tilläggsdirektiv för att förtydliga vid vilka situationer om särskilda skäl som underhållsstöd kan fortsätta att lämnas samt hur rättstillämpningen kan få ett vidare

¹ Europa 2020-strategins mål om social delaktighet är: att främja social delaktighet, framför allt genom fattigdomsminskning, genom att sträva efter att åtminstone 20 miljoner människor ska komma ur en situation där de riskerar att drabbas av fattigdom och social utestängning. Andelen kvinnor och män risk för fattigdom och social utestängning, enligt den övergripande EU-indikatorn, AROPE, uppgick i Sverige år 2018 till 17,0 procent (18,4 procent bland kvinnor och 15,6 procent bland män).

tillämpningsområde. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2021 (dir. 2018:97 och dir. 2020:14).

Förbättringar för minskad sjukfrånvaro

Det kan konstateras att uppgången av sjukfrånvaron har brutits. För att uppnå en långsiktigt stabil och låg sjukfrånvaro har regeringen gett Försäkringskassan i uppdrag att förstärka arbetet med att ge stöd till den enskilde i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen. Regeringen har gett uppdrag om att förbättra samarbetet mellan Försäkringskassan och hälso- och sjukvården samt uppdragit åt Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen att i samverkan vidta förstärkta insatser för att underlätta sjukskrivnas återgång i arbete. Försäkringskassan har fått ett särskilt uppdrag om att förbättra stödet till unga som får avslag på ansökan om aktivitetsersättning i syfte att ge målgruppen det stöd som behövs för att på sikt kunna arbeta eller studera. Från och med den 1 februari 2020 har sjukvårdshuvudmännen en lagstadgad skyldighet att erbjuda koordineringsinsatser till sjukskrivna patienter för att främja återgång i arbete.

Större trygghet för pensionärer och höjd lägsta ålder för uttag av allmän pension

Förbättringar i pensionssystemets grundskydd trädde i kraft i januari 2020 och berör fler än 800 000 pensionärer. Förslagen gynnar främst kvinnor, oftast äldre och ensamstående. Två centrala förslag i reformpaketet är att höja garantipensionens grundnivå och att höja bostadskostnadstaket i bostadstillägget. Genom dessa förslag kommer garantipensionens nivå närmare medianinkomsten i samhället och bostadstillägget blir bättre anpassat till dagens hyresnivåer. Reformen är ett viktigt steg för att säkra den ekonomiska tryggheten för äldre. I enlighet med 2017 års pensionsöverenskommelse ska pensionsrelaterade åldersgränser inom de närmaste 6 åren höjas med 2–3 år och därefter kopplas till förändringen av medellivslängden.

Stöd till landsting och kommuner att genomföra sina funktionshinderspolitiska strategier och planer

Myndigheten för delaktighet (MFD) har under perioden 2018–2020 fått i uppdrag att tillsammans med länsstyrelserna ge stöd till landsting och

kommuner i deras arbete med att integrera funktionshinderperspektivet i verksamheter samt ge stöd i arbetet med att genomföra funktionshinderspolitiska strategier och planer.

Förbättrad tolktjänst i arbetslivet

Socialstyrelsen har under perioden 2018–2020 fått i uppdrag att administrera och fördela medel till landstingen i syfte att öka möjligheterna till tolktjänst i arbetslivet för personer med dövhet, dövblindhet eller nedsatt hörsel. MFD har under samma period fått i uppdrag att informera arbetsgivare och andra berörda aktörer om ansvar och insatser för att tillhandahålla tolk och andra stöd. I uppdraget ingår även att informera om teknik och tjänster, främja utveckling och innovation samt redovisa goda exempel.

Åtgärder för att stärka den personliga assistansen

Som ett led i arbetet med att säkerställa att den personliga assistansen präglas av hög kvalitet har regeringen beslutat om propositionen personlig assistans för hjälp med andning. I propositionen föreslås att andning utgör ett grundläggande behov som kan ge rätt till personlig assistans enligt LSS – lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Lagändringen trädde i kraft den 1 november 2019.

Regeringen har även tillsatt en utredning av egenvård, hur definitionen av normalt föräldraansvar kan smalnas av, samt hur rätten till assistans vid behov av tillsyn kan stärkas. Utredningen avses vara klar senast 23 mars 2021.

Ökat statsbidrag för verksamheten med personligt ombud

Verksamheten med personligt ombud riktar sig till personer med psykiska funktionsnedsättningar med betydande och väsentliga svårigheter att utföra aktiviteter på olika livsområden. Statsbidraget till insatsen personligt ombud utökas med 30 miljoner kronor fr.o.m. 2020 till 2022 i syfte att öka subventionsgraden per ombud.

Ökad jämlikhet och jämställdhet i hälsa samt tillgång till hälso- och sjukvård av hög kvalitet

Regeringen fortsatte under 2019 arbetet med en omfattande strukturreform av hälso- och sjukvården som bl.a. syftar till att möjliggöra ett effektivare

resursutnyttjande, ökad kvalitet och bättre tillgänglighet. Vårdens viktigaste resurs är dess medarbetare, och regeringen har därför under 2019 fortsatt att göra stora satsningar på att stärka kompetensförsörjningen inom vården. Under 2019 har regeringen satsat 3,2 miljarder kronor till regionerna för att stimulera goda förutsättningar för sjukvårdens medarbetare och utveckla vårdens verksamheter. Därtill har kommunerna fått 100 miljoner kronor för att skapa goda förutsättningar för kommunalt anställd vårdpersonal. Sedan 2015 har regeringen satsat särskilt på kvinnors hälsa och förlossningsvården för att uppnå en jämlik hälsa mellan kvinnor och män. Under 2019 betalades 1,59 miljarder ut till regionerna för detta ändamål.

4.4 Forsknings- och utvecklingsmål

Sveriges nationella mål

Att offentliga och privata investeringar i forskning och utveckling (FoU) ska uppgå till ungefär 4 procent av BNP 2020.

Uppfyllelse av FN:s globala mål om hållbar utveckling

Målet bidrar till mål 2 (2.4, 2.A), 3, 5 (5B), 6, 7, 9, 11, 12, 13, 14, 15 och 16.

Lägesbeskrivning

Sammantaget uppskattas statens investeringar och övriga offentliga investeringar i FoU uppgå till 43,3 miljarder kronor 2018. Det motsvarar en andel av BNP på cirka 0,90 procent vilket kan jämföras med 2017 då andelen uppgick till 0,93 procent. Företagens investeringar i FoU uppgick till 113,8 miljarder kronor 2018, vilket motsvarar 2,38 procent av BNP. Det är en ökning med 400 miljoner kronor sedan 2017. Tillsammans med offentliga avsättningar på 0,90 procent 2017 avsattes cirka 3,28 procent av BNP för FoU 2018.

Insatser och åtgärder

År 2019 fördelades en tredjedel av de statliga medlen för FoU genom utlysningar via de forskningsfinansierande myndigheterna Vetenskapsrådet; Verket för innovationssystem; Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande; Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd; Rymdstyrelsen och Statens energimyndighet. Fördelning genom utlysningar leder till konkurrens och höjer kvaliteten inom svensk forskning.

Samordningssektariat EU-SAM på Verket för innovationssystem samordnar de statliga forskningsfinansiärernas finansiering av europeiska partnerskapsprogram för forskning och innovation. Den statliga svenska finansieringen av partnerskapsprogrammen uppskattas ha uppgått till 175 miljoner kronor under 2019.

Ett samordningssektariat, Intsam på Verket för innovationssystem, har ansvar när det gäller samordning och finansiering av internationellt forskningssamarbete utanför EU. År 2019 avsattes 25 miljoner kronor för Intsam.

Sverige fortsätter att avsätta stora resurser för konstruktion av forskningsinfrastruktur. Byggandet av den europeiska spallationskällan (ESS) pågår enligt plan och anläggningen beräknas vara klar 2023.

4.5 Klimat- och energimål

Sveriges nationella mål

Riksdagen har antagit klimat- och energipolitiska mål för år 2020, varav tre också utgör Sveriges nationella mål inom Europa 2020-strategin:

– 40 procents minskning av utsläppen av växthusgaser jämfört med 1990. Målet gäller för de verksamheter som inte omfattas av systemet för handel med utsläppsrätter inom EU (EU– ETS). Minskningen sker genom utsläppsreduktioner i Sverige och i form av investeringar i andra EU-länder eller internationella krediter. Regeringens ambition är att så långt som möjligt nå målen genom nationella insatser.

– Andelen förnybar energi ska 2020 utgöra minst 50 procent av den totala energianvändningen.

– 20 procent effektivare energianvändning till 2020. Målet uttrycks som ett sektorsövergripande mål om minskad energiintensitet med 20 procent mellan 2008 och 2020.

Sverige ska enligt EU:s ansvarsfördelning minska utsläppen av växthusgaser med 17 procent till 2020 jämfört med 2005 och öka andelen förnybar energi till 49 procent 2020.

Uppfyllelse av FN:s globala mål om hållbar utveckling

Målet bidrar till mål 3 (3.9), 7 (7a, 7.1, 7.2, 7.3), 9 (9.3, 9.4), 12 (12.6, 12.7), 13 (13.1, 13.2).

Lägesbeskrivning

Målen för utsläppsminskningar och energieffektivisering bedöms som nåbara med befintliga styrmedel. Målet om förnybart uppnåddes redan 2012.

År 2020 är det nationella klimatmålet att utsläppen i Sverige bör vara 40 procent lägre än 1990. Målet bedöms kunna nås inom uppsatt tid, under förutsättning att utsläppsreduktioner genom investeringar i andra EU-länder eller flexibla mekanismer, alternativt att ytterligare åtgärder genomförs för att

åstadkomma inhemska utsläppsminskningar. Utsläppsgapet 2020 för att nå målet med enbart inhemska åtgärder bedöms till cirka 0,9 miljoner ton.¹⁴

Sveriges andel förnybar energi i förhållande till slutlig energianvändning har ökat stadigt sedan början av 1970-talet och uppgick 2017 till 54,5 procent. Andelen förnybar energi ligger således över både Sveriges åtagande till 2020 enligt direktivet om 49 procent, och över det nationella målet om minst 50 procent andel förnybar energi till 2020.

När det gäller en effektivare energianvändning så har energiintensiteten (räknad som kvoten mellan tillförd energi och BNP i fasta priser) minskat med 17,9 procent t.o.m. 2017 jämfört med basåret 2008.

Insatser och åtgärder

Sverige har infört flera styrmedel som syftar till att direkt eller indirekt påverka utsläppen av växthusgaser. En grundbult i Sveriges klimatpolitik är generella ekonomiska styrmedel, främst energibeskattnings och EU:s system för handel med utsläppsrätter (EU ETS). Den svenska energibeskattnings utgörs av en kombination av koldioxidskatt, energiskatt på bränslen och energiskatt på el. Energiskatten på bränslen och el är utformad på grundval av såväl energi- och miljöpolitiska som statsfinansiella skäl, medan koldioxidskatten på bränslen är en rent miljörelaterad skatt, införd med syfte att minska koldioxidutsläppen.

Åtgärder för minskade växthusgasutsläpp

I enlighet med den nationella klimatlagen har regeringen under 2019 presenterat en klimatpolitisk handlingsplan. Den klimatpolitiska handlingsplanen tar ett helhetsgrepp om klimatfrågan och innehåller över hundra åtgärder för att minska utsläppen i hela samhället.

Bland annat kommer all relevant lagstiftning att ses över så att det klimatpolitiska ramverket får genomslag. Reduktionsplikten, som innebär att drivmedelsleverantörer måste blanda in hållbara biodrivmedel för att uppnå en viss utsläppsreduktion jämfört med fossila drivmedel, kommer också

---

¹⁴ På grund av att den handlande sektorns omfattning har ändrats sedan målet definierades refereras till utsläppsgapet i ton mellan målnivån och referensscenariot istället för hur många procent minskning som har uppnåtts.

utformas så att den bidrar till att nå det nationella målet om minskade växthusgasutsläpp från inrikes transporter med 70 procent 2030.

Dessa insatser beräknas att påverka utsläppsutvecklingen efter 2020 och möjligheten att nå målet om att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp.

Åtgärder för förnybar energi

Riksdagen godkände under 2017 ett nytt mål för elcertifikatsystemet om ytterligare 18 TWh förnybar elproduktion till 2030. Den förnybara elproduktionen inom elcertifikatsystemet ökade i Sverige med 3,9 TWh 2018 jämfört med året innan.

Regeringen införde 2009 ett investeringsstöd till den som investerar i solceller. Under 2017 beviljades totalt omkring 391 miljoner kronor i stöd och 236 miljoner kronor betalades ut. Detta är de högsta årliga siffrorna sedan stödet infördes och beror på den kraftiga ökningen av stödet. Stödandelen för investeringsstödet för solceller har höjts till 20 procent för alla kategorier av sökande fr.o.m. den 1 januari 2018 genom ändring av förordningen (2009:689) om statligt stöd till solceller.

Åtgärder för energieffektivisering

Regeringen genomför ett flertal insatser för att driva på en effektiv användning av energi. Regeringen har bl a ett program för energieffektivisering i industrin, Energisteget. Energisteget innebär att stora företag som genomfört en energikartläggning kan ansöka om bidrag för en fördjupad studie av energieffektiva åtgärder eller investeringsstöd för merkostnaden för investering i en energieffektiv åtgärd. För andra aktörer, såväl hushåll som företag och organisationer, erbjuds en kostnadsfri och kommersiellt oberoende klimat- och energirådgivning där energieffektiserande åtgärder utgör en central del.

5. Europeiska struktur- och investeringsfonderna 2014-2020

Partnerskapsöverenskommelsen

Sverige har ingått en partnerskapsöverenskommelse som ska fungera som en övergripande strategi och förbättra samordningen mellan de fyra europeiska struktur- och investeringsfonderna Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs- och fiskerifonden.

Partnerskapsöverenskommelsen har som främsta syfte att bidra till att uppnå Europa 2020-målen och stärka EU:s och Sveriges konkurrenskraft.

Överenskommelsen syftar även till att främja synergier och undvika överlappning mellan fonderna samt öka förutsättningarna för samordning med instrument på EU-nivå och nationell nivå.

Partnerskapsöverenskommelsen har tagits fram i brett partnerskap med berörda myndigheter och andra aktörer. Tillväxtverket, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige och Statens jordbruksverk har genom ett regeringsuppdrag, det så kallade fondsamordningsuppdraget, ett fördjupat samarbete om fondgemensamma frågor. Fonderna ska investera i projekt som alla verkar för att Sverige ska uppnå Europa 2020-målen.

Myndigheternas bedömning är att det svenska programgenomförandet fungerar väl och att merparten av målen i partnerskapsöverenskommelsen uppnås. Regeringen lämnade in en framstegsrapport till kommissionen i augusti 2019.

Investering för tillväxt och sysselsättning 2014–2020

Regionalfonden

Genomförandet av regionalfondens insatser påbörjades under 2015. Sverige har lyckats väl med att omsätta tillgängliga resurser i konkreta insatser. Den totala omfattningen, inklusive EU-medel samt offentlig och privat nationell medfinansiering, av de nio regionalfondsprogrammen, är ca 17,5 miljarder kronor. Av detta belopp uppgår EU-ramen till ca 8,6 miljarder kronor. År 2019 var 90 procent av programmens EU-medel beviljade, vilket motsvarar 7,4 miljarder kronor, exklusivt tekniskt stöd.

Regionalfondsprogrammen inriktas främst på strukturförändrande insatser inom de prioriterade områdena forskning och innovation, ökad konkurrenskraft i små och medelstora företag och övergången till en koldioxidsnål ekonomi. Omkring 80 procent av de totala medlen beräknas

därför gå till dessa områden. Övriga medel går huvudsakligen till områdena informations- och kommunikationsteknik samt hållbara transporter.

Beslutade EU-medel fördelat på tematiska mål för de nio regionalfondsprogrammen inom Investering för tillväxt och sysselsättning t.o.m. 2019:

- Stärka forskning, teknisk utveckling och innovation - 2,0 miljarder kronor.
- Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag - 2,6 miljarder kronor.
- Stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi - 1,3 miljarder kronor.
- Ökad tillgång till, användning av och kvaliteten på IKT - 0,8 miljarder kronor.
- Främja hållbara transporter - 0,6 miljarder kronor.

Europeiskt territoriellt samarbete 2014–2020

Samarbetsprogrammen är en del av EU:s sammanhållningspolitik vars syfte är att genom gränsöverskridande samarbete stärka konkurrenskraften i EU:s länder och regioner. Sverige deltar i totalt tretton olika samarbetsprogram. Samtliga län i Sverige är berörda av minst ett av dessa program. Den totala omfattningen, inklusive EU-medel, medel från tredjeland samt offentlig och privat nationell medfinansiering, av de sex gränsregionala och tre transnationella programmen som Sverige deltar i, uppgår totalt till ca 13,7 miljarder kronor. Av detta belopp uppgår EU-ramen till ca 8 miljarder kronor. Cirka 80 procent av programmens insatser, inklusive medfinansiering, fördelas på följande områden:

- Stärka forskning och innovation – 3,5 miljarder kronor.
- Skydd av miljön och hållbar användning av resurser– 2,3 miljarder kronor.
- Främja hållbara transporter – 2,3 miljarder kronor.
- Stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi – 1,6 miljarder kronor.
- Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag – 1,3 miljarder kronor.

Närmare 85 procent av programmens EU-medel var beviljade i slutet av 2018, vilket motsvarar 6,9 miljarder kronor, exkl. tekniskt stöd. Per den 31 december 2018 pågick ca 644 samarbetsprojekt med över 1 250 svenska projektpartner.

Socialfonden

Inom målet Investering för tillväxt och sysselsättning genomförs det nationella socialfondsprogrammet 2014–2020. Programmet, som omfattar ca 14,5 miljarder kronor varav nästan hälften nationell medfinansiering, ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad och en varaktigt ökad sysselsättning på lång sikt. En viktig utgångspunkt för programmet är att det ska förstärka och utveckla den nationella arbetsmarknadspolitiken och bidra till att nå Europa 2020-strategins målsättningar. Insatserna syftar till att stimulera kompetensutveckling som stärker kvinnors och mäns ställning på arbetsmarknaden, förstärka kopplingen mellan utbildning och arbetsliv, öka övergångarna till arbete bland personer som står långt ifrån arbetsmarknaden, samt underlätta ungas etablering i arbetslivet och deltagande i utbildning. EU:s sysselsättningsinitiativ för unga har genomförts som en del av det nationella socialfondsprogrammet. Initiativet skulle komplettera och utöka de befintliga arbetsmarknadspolitiska insatserna för unga kvinnor och män i främst regionerna Sydsverige, Norra Mellansverige och Mellersta Norrland. I en utvärdering bedöms att sysselsättningsinitiativet har genomförts med hög kvalitet. Utvärderingen visar även positiva nettoeffekter i fråga om deltagarnas sysselsättningsnivå och inkomstnivå.

Sedan socialfondsprogrammets start 2014 t.o.m. 2019 har totalt 522 projektansökningar beviljats och 80 procent av programmedlen har in-tecknats. Totalt 226 000 personer har påbörjat deltagande i projekten, varav 60 procent kvinnor och 40 procent män. Genomförandet av socialfondsprogrammet hade inledningsvis stort fokus på insatser riktade till unga, inklusive sysselsättningsinitiativet för unga. Därefter skiftade fokus till insatser för nyanlända som saknar eller har kort utbildning och som inte omfattades av Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag. Under 2020 ska bl.a. insatser som förstärker och utvecklar Arbetsförmedlingens insatser, särskilt avseende utvecklade matchningstjänster, prioriteras. De insatser inom socialfondsprogrammet som omfattar kompetensutveckling av sysselsatta kommer i hög grad inriktas på digital omställning. En effektutvärdering av socialfondsprogrammet pågår.

Landsbygdsfonden

Landsbygdsfonden operationaliseras i Sverige genom Landsbygdsprogrammet vars totala budget för programperioden 2014–2020 är cirka 37 miljarder kronor. Dessa medel är fördelade i programmet efter en del prioriteringar där kunskap och innovation utgör programmets första prioritering som samtidigt är horisontell och saknar egen budget. I stället ska innovation och kunskapsöverföring främjas inom samtliga delar av programmet. Programmets tyngdpunkt ligger samtidigt liksom i föregående programperioder på ersättningar för miljöinsatser. Därutöver har landsbygdsprogrammet för perioden 2014–2020, även det likt tidigare programperioder, en bred profil med åtgärder som på olika sätt ska främja företagande på landsbygden, såväl inom som utanför lantbrukssektorn, och insatser för att göra det enklare att bo och bedriva verksamhet på landsbygden.

Åtgärderna finns inom områdena kompetensutveckling, rådgivning, investeringar till jordbruk, trädgård och rennäring, jordbruks- och affärsutveckling, service, infrastruktur och attraktiv landsbygd, stöd för miljöåtgärder i skogen, miljö- och klimatvänligt jordbruk, ekologisk produktion, djurvälståndersättningar, samarbeten och lokalt ledd utveckling.

Havs- och fiskerifonden

Havs- och fiskeriprogrammets tre övergripande mål som direkt kopplar till Europa 2020-målen är följande:

- Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag.
- Skydda miljön och främja en hållbar användning av naturresurserna.
- Främja sysselsättning.

Havs- och fiskeriprogrammets prioriteringar möjliggör stöd till utvecklingen för ett miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbart fiske och vattenbruk. Regeringens förväntningar är att detta ger förutsättningar för tillväxt, stärkt konkurrenskraft och ökad sysselsättning inom berörda näringar utan att kompromissa med miljöskydd och en hållbar användning av naturresurserna. Programmet omfattar ca 1,5 miljarder kronor och efterfrågan på stöd har varit hög sedan programmet startat. Det har beviljats totalt ca 1 miljard kronor, t.o.m. december 2019.

Lokalt ledd utveckling

Lokalt ledd utveckling (LLU) har genomförts i alla fyra Europeiska Struktur- och Investeringsfonder (ESI-fonderna) genom integrerade flerfondsstrategier. Lokala aktionsgrupper (LAG) genomför insatsen utifrån särskilt framtagna lokala utvecklingsstrategier. Lokalt ledd utveckling har skrivits in i tre program: landsbygdsprogrammet (där LLU är en del av programmet), havs- och fiskeriprogrammet (där LLU är en del av programmet) och det särskilda programmet för lokalt ledd utveckling med stöd från regionalfonden och socialfonden. Budgeten för Lokalt ledd utveckling är ca 1,27 miljarder kronor (siffrorna avser endast EU-medel). Merparten, 80 procent, utgörs av medel från landsbygdsfonden.

6. Institutionella frågor och deltagande av berörda parter

6.1 Institutionella frågor

Sveriges nationella reformprogram för 2020 är främst baserat på regeringens förslag till åtgärder och reformambitioner i budgetpropositionen 2020 och 2020 års ekonomiska vårproposition och vårändringsbudget. I år har vårpropositionen och vårändringsbudgeten kommit att präglas av coronautbrottet och hanteringen av detta, vilket återspeglas i avsnittet om reformpolitiken. I avsnitt 4 redogörs dock också för de förslag till åtgärder som fattades innan coronautbrottet. Beroende på utvecklingen framöver, kan det fortsatta arbetet behöva ses över. Vid framtagandet har hänsyn tagits till den landsspecifika rekommendation som Sverige fick inom ramen för den europeiska terminen 2019. Programmet återspeglar även de politiska prioriteringarna i kommissionens årliga hållbara tillväxtstrategi. Riksdagens finansutskott har informerats om det nationella reformprogrammet. Under rådets behandling av de landsspecifika rekommendationerna sommaren 2019 informerades och samrådde regeringen med riksdagen vid ett flertal tillfällen.

6.2 Överläggningar med arbetsmarknadens parter

För att utveckla dialogen med arbetsmarknadens parter inom europeiska terminen och den nationella beslutsprocessen har regeringen upprättat en referensgrupp med företrädare för berörda departement i Regeringskansliet och de centrala partsorganisationerna (Svenskt näringsliv, LO, TCO, SACO, Sveriges Kommuner och Landsting, Arbetsgivarverket) och Företagarna. Referensgruppen träffas regelbundet för att diskutera och samråda om genomförandet av strategin i Sverige. Som en del av regeringens ambitioner att stärka delaktigheten i det EU-relaterade arbetet genomförs samråden som EU-sakråd. Syftet med arbetssättet med EU-sakråd är att på ett systematiskt sätt ta till vara på expertis i olika sakfrågor inom det civila samhället och hos andra samhällsaktörer och därmed öka kvaliteten i regeringens beslutsunderlag. Sedan 2019 års nationella reformprogram färdigställdes har tre EU-sakråd om det nationella genomförandet av Europa 2020-strategin ägt rum med företrädare för arbetsmarknadens parter på tjänstemannanivå. Statsministern har även tagit initiativ till möten benämnda EU-råd som en del i regeringens arbete för stärkt delaktighet i EU-relaterade frågor. Vid statsministerns EU-råd i mars 2020 deltog representanter för de centrala arbetsmarknadsorganisationerna på ordförandenivå.

Arbetsmarknadens parter har i likhet med tidigare år inbjudits att bidra med texter till årets nationella reformprogram. I bilagan återfinns de underlag som har inkommit från parterna och som redogör för exempel på det arbete parterna bedriver i enlighet med strategins riktlinjer och målsättningar.

6.3 Lokal och regional förankring

En lokal och regional förankring av Europa 2020-strategins mål och intentioner i det regionala och lokala tillväxtarbetet i Sverige är avgörande för ett framgångsrikt genomförande. Regeringens nationella strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020 innehåller prioriteringar för den regionala tillväxtpolitiken under perioden 2015–2020 och är vägledande för bl.a. regionala utvecklingsstrategier, strukturfondsprogram och andra relevanta strategier och program i det regionala tillväxtarbetet.

Den nationella strategin skapar tillsammans med de regionala utvecklingsstrategierna förutsättningar för ett ökat samspel mellan nationell och regional nivå och ett mer effektivt och resultatinkänt tillväxtarbete. Regionala aktörer bidrar därmed till genomförandet av Europa 2020-strategin utifrån sina särskilda förutsättningar och prioriteringar inom ramen för det regionala tillväxtarbetet. Den lokala nivån har, i ljuset av det kommunala självstyret i Sverige, en central roll i att genomföra delar av de målsättningar som regeringen har lagt fast, bl.a. genom samverkan med den regionala nivån i olika projekt och insatser i länet.

För att vidareutveckla dialogen mellan den nationella, regionala och lokala nivån om frågor av betydelse för den regionala tillväxten har regeringen inrättat ett Forum för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015–2020. Forumet består av en politisk del och en tjänstemannadel där respektive gruppering träffar regeringen för dialog fyra gånger per år. Utgångspunkten är att ett delat ansvar för genomförandet av den regionala tillväxtpolitiken mellan regional och nationell nivå förutsätter en nära dialog och samverkan om viktiga utvecklingsfrågor.

6.4 Samråd med intresseorganisationer och civila samhällets organisationer

Det finns idag en rad befintliga samrådsförfaranden, vilka även täcker frågor som berör Europa 2020-strategin. Berörda intressenter ingår ofta i referensgrupper inom utredningsväsendet och ges möjlighet att framföra

synpunkter på utredningsförslag genom remissförfarandet på sina respektive områden. Det förekommer också att regeringen bjuder in till hearings för att föra dialog kring specifika frågeställningar. Det förs vidare kontinuerliga diskussioner inom olika samrådsorgan.

Efter önskemål om att utveckla dialogen med organisationer i det civila samhället om det nationella genomförandet av Europa 2020-strategin ägde ett första horisontellt samråd med det civila samhället rum hösten 2011. Detta arbetssätt välkomnades av deltagarna och årliga samråd har därefter ägt rum. Den 28 februari 2020 inbjöds berörda organisationer till ett EU-sakråd och till att bidra med underlag till det nationella reformprogrammet som lyfter fram goda exempel på hur det svenska civilsamhället bidrar till Europa 2020-strategins genomförande i Sverige. Regeringskansliet fick efter EU-sakrådet in underlag från Coompanion, Europeiska Ungdomsparlamentet Sverige, Folkbildningsrådet, Kungliga vetenskapsakademien och Vetenskap och Allmänhet. Underlagen återfinns i bilagan.

Bilaga med externa underlag till Sveriges nationella reformprogram 2020

Innehållsförteckning

Bilaga med externa underlag till Sveriges nationella reformprogram 2020.....	57
1. Bidrag från arbetsmarknadens parter.....	58
1.1 Inledning.....	58
1.2 Kort om lönebildning och partsautonomin i Sverige.....	58
1.3 Exempel på parternas aktiviteter som bidrar till måluppfyllelsen av Europa 2020-strategin.....	61
1.3.1 Sysselsättning – 80 % av kvinnor och män 20–64 år ska arbeta.....	61
1.3.2 Utbildning – Andelen elever utan gymnasiebetyg ska vara lägre än 10 %.....	73
2. Bidrag från Sveriges Kommuner och Regioner – företrädare för den regionala och lokala nivån.....	75
2.1 Lokalt och regionalt genomförande av Europa 2020-strategin.....	75
2.1.1 Europa 2020-strategins framtid.....	75
2.1.2 Struktur- och investeringsfonderna samt fonden för rättvis omställning.....	76
2.2 Regionala och lokala projekt.....	76
2.2.1 Sysselsättning, utbildning, social inkludering och minskad fattigdom.....	77
2.2.2 Klimatförändring och hållbar energiförsörjning samt forskning och utveckling.....	81
3. Bidrag från organisationer i det civila samhället.....	86
3.1 Europeiska Ungdomsparlamentet Sverige.....	86
3.2 Folkbildningsrådet.....	89
3.3 Kungliga Vetenskapsakademien.....	92
3.4 Vetenskap & Allmänhet, VA.....	96
3.5 Coompanion.....	100
Bilaga med de av FN:s globala mål för hållbar utveckling som refereras till i kapitel 4.....	102

1. Bidrag från arbetsmarknadens parter

1.1 Inledning

De centrala arbetsmarknadsorganisationerna i Sverige – Landsorganisationen (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (Saco), Svenskt Näringsliv, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Arbetsgivarverket – tillsammans med Företagarna ger följande exempel på aktiviteter som vi menar bidrar till uppfyllelsen av målen för Europa 2020-strategin. Exempelen är inte en heltäckande redovisning utan ett urval. Några av dem baseras på gemensamma överenskommelser med alla organisationerna medan andra är överenskommelser mellan vissa av organisationerna. Övriga exempel är ensidiga åtgärder från någon av de centrala arbetsmarknadsorganisationerna och/eller deras medlemsförbund.

1.2 Kort om lönebildning och partsautonomin i Sverige

Arbetsmarknadens parter har ansvar för lönebildning och arbetsvillkor på den svenska arbetsmarknaden och värnar om partsautonomin.

Grundläggande delar i modellen är fackliga organisationer med hög organisationsgrad, arbetsgivarparter med hög anslutningsgrad, en stark ställning för kollektivavtalet, företrädare på arbetsplatserna med förhandlingsmandat samt självständighet och oberoende från staten för arbetsmarknadens parter.

Självständigheten manifesteras bland annat av att den största delen av arbetsmarknaden regleras av ett antal huvudavtal som har träffats på central nivå mellan arbetsgivare och fackliga organisationer och som bland annat reglerar förhandlingsordningen, ordning vid tvistemål och utvecklingsfrågor. Det finns idag ca 680 centrala kollektivavtal om löner och allmänna anställningsvillkor i Sverige.

EU-kommissionen har aviserat en handlingsplan som bland annat troligen ska innehålla ett förslag om minimilöner på EU-nivå. Det har väckt starka reaktioner från arbetsmarknadens parter i Sverige. Förutom att EUs fördrag omöjliggör att på EU-nivå införa bindande regler om löner så riskerar ett sådant förslag att få långtgående negativa konsekvenser för arbetsmarknadsmodeller med autonoma parter som själva reglerar lönerna genom kollektivavtal, såsom i Sverige. Vi kan visa att den svenska modellen

med kollektivavtalade löner i praktiken sätter nedre gränser för löner i hela ekonomin – också hos arbetsgivare utan kollektivavtal. Vi visar också att det är få anställda, i huvudsak unga på väg att etablera sig på arbetsmarknaden, som har så låga löner att de skulle kunna påverkas av en eventuell EU-reglering. Mindre än en procent av de anställda i Sverige har en månadslön som är lägre än 60 procent av medianlönen på hela arbetsmarknaden, vilket är den nivå som inom EU anses vara definitionen för låg lön.

Kollektivavtalens täckningsgrad är högre i Sverige än i omvärlden och förändras mycket långsamt. Närmare 90 procent av de anställda i Sverige omfattas av kollektivavtal. Kollektivavtalens täckningsgrad hålls uppe trots en långsiktig trend med viss nedgång i organisationsgraden bland de anställda. Det beror på att arbetsgivare är skyldiga att tillämpa avtalen på alla anställda oavsett om de är medlemmar i en facklig organisation eller inte. Bland arbetsgivarna är organisationsgraden stabil på en hög nivå. En samlad bedömning utifrån våra samhällsekonomiska analyser är att lönebildningen fungerar väl med avseende på utvecklingen av reallöner, sysselsättning och konkurrenskraft. Reallönerna har ökat under en lång följd av år och stärkt hushållens köpkraft. Under de senaste två decennierna har reallönerna ökat med mer än 60 procent (1997–2018). En viktig förutsättning för denna utveckling har varit att produktivitetens utvecklingen i den svenska ekonomin periodvis har varit stark.

När regler som berör arbetsmarknaden sätts gemensamt inom EU måste de reglerna kunna förenas med den svenska arbetsmarknadsmodellen. Parterna samverkar på olika sätt för att upprätthålla den svenska kollektivavtalsmodellen i EU-sammanhang och parternas representationskontor i Bryssel samarbetar i viktiga frågor. Parterna i den privata sektorn har bildat Arbetsmarknadens EU-råd i syfte att upprätthålla den svenska kollektivavtalsmodellen och långsiktigt tillvarata sina gemensamma intressen i arbetsmarknadsfrågor på EU-nivå.

1.3 Exempel på parternas aktiviteter som bidrar till måluppfyllelsen av Europa 2020-strategin

1.3.1 Sysselsättning – 80 % av kvinnor och män 20–64 år ska arbeta

Integration av ungdomar på arbetsmarknaden

Yrkesintroduktionsavtal

Till grund för yrkesintroduktionsanställningar ligger kollektivavtal som tecknas självständigt mellan parterna på arbetsmarknaden. Målgruppen för avtalen är vissa ungdomar, långtidsarbetslösa personer och nyanlända invandrare. Många av de befintliga avtalen omfattar i nuläget endast vissa unga. Sannolikt kommer fler avtal öppnas upp även för långtidsarbetslösa och nyanlända invandrare framgent. Avtalens konstruktion varierar mellan branscherna men genomgående är att arbete kombineras med utbildning (tiden i utbildning är begränsad till max 25 procent av arbetstiden). Utbildningen kan antingen vara arbetsplatsförlagd eller tillhandahållas via arbetsgivaren av extern utförare. Tiden i utbildning är inte lönegrundande. Centrala överenskommelser om yrkesintroduktionsavtal har tecknats inom de flesta branscher.

Etableringsjobb på väg – smidig hantering i Bryssel avgörande

Regeringen och LO, Unionen och Svenskt Näringsliv är överens om att s.k. etableringsjobb bör införas. Utgångspunkten är att etableringsjobben ska vara en satsning för att möjliggöra för nyanlända och långtidsarbetslösa att få anställning hos en arbetsgivare som omfattas av ett kollektivavtal om etableringsjobb. Satsningen ska leda till att nyanlända och långtidsarbetslösa ges möjligheter att skaffa kunskaper och erfarenheter som efterfrågas på arbetsmarknaden. Anställningen ska normalt kunna leda till en tillsvidareanställning på heltid hos arbetsgivaren. Arbetstagaren ska ges möjlighet att delta i SFI och annan kortare utbildning som arbetsgivaren och arbetstagaren kommer överens om. Arbetsgivarens totala lönekostnad för anställningen kommer att uppgå till 8 400 kronor per månad år 2019. Därtill får arbetstagaren en statlig individersättning. Regeringens och arbetsmarknadens parter avsikt är att externa aktörer ska stå för en väsentlig del av matchningen till etableringsjobb. Arbetsmarknadens parter är överens om att de ska inrätta en partssammansatt nämnd för tillämpning och efterlevnad av förbundsavtal om etableringsjobb. Satsningen förutsätter att inga hinder av statsstödsrättslig karaktär uppkommer.

Studentmedarbetare

Det finns sedan många år kollektivavtal om så kallade studentmedarbetare inom privat, kommunal och statlig sektor. Avtalen ser olika ut men riktar sig till personer som studerar vid universitet, högskola eller eftergymnasial utbildning och avser kvalificerat arbete med en tydlig koppling till pågående studier. Anställning utgörs av en tidsbegränsad anställning av olika längd, allt från terminsvisa anställningar (SKR) till maximalt fyra terminer (staten) med en veckoarbetstid som uppgår till i genomsnitt högst 10 till 15 timmar per vecka. För den anställde ger avtalet möjlighet att arbeta med kvalificerade arbetsuppgifter under studierna vilket underlättar övergången mellan studier och arbetsliv. Arbetsgivaren får möjlighet att ta tillvara kompetens hos universitets-, högskole- eller eftergymnasialt studerande och får samtidigt en chans att visa upp verksamheten för att kunna locka till sig kompetent arbetskraft. Parterna har arbetat fram informationsmaterial för spridning till arbetsgivare och lokala arbetstagarorganisationer. Webbplatsen Pluggjobb.se är en mötesplats för studenter och arbetsgivare inom välfärdssektorn och är ett initiativ från SKR och Sobona tillsammans med AkademikerAlliansen (som representerar 16 Saco-förbund) samt Vision, Akademikerförbundet SSR, Ledarna och Teaterförbundet. Här syns lediga studentmedarbetartjänster runtom i Sverige, förutsatt att arbetsgivare inom kommuner och regioner utannonserat dem på Offentliga Jobb eller via Platsbanken om tjänsterna är taggade med Studentmedarbetare.

Introduktionsjobb

Dessa arbeten riktar sig till personer som är långtidsarbetslösa eller nyanlända och har ett tak för lönesubventionen vid en bruttolön på 20 000 kr i månaden. Subventionsgränsen i introduktionsjobben är 80 procent. Om den som anställs behöver det kan arbetsgivaren få ekonomiskt stöd för handledning eller andra kompetenshöjande insatser som syftar till att stärka den anställdes förmåga att utföra sina arbetsuppgifter. Introduktionsjobb kan kombineras flexibelt med studier, exempelvis kompletterande gymnasieutbildning eller studier i svenska, och studierna ska bidra till att stärka arbetstagarens ställning på arbetsmarknaden. Huvuddelen ska dock bestå av arbete.

Nya lösningar behövs för att möta kompetensutmaningen

Om inga förändringar sker skulle svenska kommuner och regioner behöva öka antalet anställda med knappt 20 000 personer per år de kommande åren, därutöver förväntas cirka 30 000 medarbetare per år gå i pension under

perioden fram till 2026. Ett stort arbete pågår i kommuner och regioner för att möta kompetensutmaningen. Det handlar både om att få befintliga medarbetare att arbeta mer, hitta nya arbetssätt och arbetsorganisationer samt att fortsätta attrahera och utveckla medarbetare. SKR har tagit fram strategier som beskriver hur kompetensutmaningen kan mötas. Strategierna kan delas in i tre grupper:

- Fler jobbar mer (öka heltidsarbetet, sänk sjukfrånvaron, förläng arbetslivet)
- Hitta nya lösningar (använd kompetensen rätt, utnyttja tekniken smart, sök nya samarbeten)
- Attraktiv arbetsgivare (marknadsför jobben bredare, stärk kompetens- och karriärutveckling, utveckla ledarskapet).

Fler vägar in

Inom ramen för det ESF-finansierade projektet ”Fler vägar in – Breddad rekrytering” driver SKR ett utvecklingsarbete under 2018–2020 i samarbete med åtta kommuner, Arbetsförmedlingen, Myndigheten för delaktighet och i samverkan med de fackliga organisationerna. Syftet är att skapa strategier för breddad rekrytering till välfärdssektorn genom att ta tillvara kompetensen hos personer med funktionsnedsättning.

Totalt var det cirka 76 400 ungdomar som hade ett feriejobb i en kommun under sommaren 2019. Det motsvarar 65 procent av de sökande. I regionerna hade 3 600 ungdomar ett feriearbete, vilket motsvarar 19 procent av de sökande.

Feriejobb är för ungdomar som ska börja eller studerar på gymnasiet. Dessa feriejobb är många ungas första kontakt med arbetsmarknaden och ger många värdefulla erfarenheter och referenser inför framtiden. SKR vill nu bidra till att utveckla feriejobben så att fler ungdomar kan få en möjlighet till ett feriejobb och att fler arbetsgivare kan vara med och bidra samtidigt som de själva får en möjlighet att marknadsföra sig själva och sin bransch. I detta arbete ingår SKR:s satsning Sveriges viktigaste jobb där feriejobben är en väg att marknadsföra jobb inom kommuner och regioner.

Vård- och omsorgscollege

Vård- och omsorgscollege är en plattform för samverkan mellan arbetsgivare, fackförbund och utbildare inom vård- och omsorgssektorn. Det är också en kvalitetsstämpel som visar att den som utbildat sig inom ett

Vård- och omsorgscollege har gått en utbildning i nära samverkan med arbetslivet, och därmed har goda chanser att få jobb. Medlemmar i föreningen Vård- och omsorgscollege är arbetsgivarorganisationerna SKR, Vårdföretagarna, Sobona, KFO och samt arbetstagarorganisationen Kommunal.

Vid årsskiftet 2019/2020 fanns det 22 regionala VO-College i Sverige, och 96 lokala college. Där ingår 224 kommuner, 19 regioner, 90 privata verksamheter, 156 gymnasieskolor, 213 vuxenutbildningar på gymnasial nivå och 32 yrkeshögskoleutbildningar.

Vägledning för ungdomar

Saco ger årligen ut ett antal skrifter på temat studieval och studier. I första hand riktar de sig till elever som snart ska avsluta sina gymnasiestudier. Dessa skrifter är "Välja yrke", en faktabok om högskoleyrken som ges ut varje höst, "Framtidsutsikter" om arbetsmarknadsprognoser för ett urval av högskoleyrken på fem års sikt, "Konsten att välja utbildning" som ger tips och studievalinspiration och "Hur pluggar du", en inspirerande guide till effektiv studieteknik. Via www.saco.se/studieval kan man också göra personlighetstest, få planeringsstöd och ställa yrkesrelaterade frågor.

Saco Studentmässor anordnas varje år i Stockholm och Malmö. På mässorna finns representanter för svenska och internationella utbildningsanordnare, framtida arbetsgivare och flera myndigheter och organisationer (inklusive Sacos förbund) som är specialister på de yrkesgrupper de representerar. Saco genomför också kompetensutvecklingsprogram för studievägledare där Sacos medlemsförbund delar med sig av sin kunskap om högskoleyrken.

Samverkan och kvalitetsssäkring.

Att gymnasieskolan håller hög kvalitet och relevans är avgörande för att elever ska kunna skaffa sig sitt första jobb eller få en bra övergång till vidare studier. För företagen är kompetensförsörjningen en av de allra största utmaningarna. Därför är många branscher i hög grad involverade i olika arbeten som syftar till att öka kvaliteten och relevansen i gymnasieskolan.

Exempel på sådant engagemang är att de ledande företrädarna för svenska arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer inom industrisektorn sedan 2004 bedriver arbetet med Teknikcollege. Idag finns 25 regioner med nära 150 Teknikcollegecertifierade utbildningsanordnare och över 3 000

samverkansföretag från norr till söder. Inom byggindustrin finns möjligheter för gymnasieskolor med bygg- och anläggningsprogrammet att ansöka om en kvalitetsmärkning. Skolor som uppfyller kriterierna bedöms ha förutsättningar att ge grundläggande yrkesutbildning som uppfyller byggbranschens krav och blir branschrekommenderade. Liknande upplägg finns inom VVS med konceptet ”förstklassig skola”.

Hållbart arbetsliv

Rådet för partsgemensamt stöd inom det statliga avtalsområdet, Partsrådet, är en ideell förening vars medlemmar är Arbetsgivarverket, OFR/S,P,O, Saco-S och Seko. Partsrådet stödjer lokala parter, företrädare för fack och arbetsgivare, i verksamheter inom den statliga sektorn i frågor som fastställts i kollektivavtal. Verksamheten är indelad i olika arbetsområden. Verksamheten leds av en styrelse med representanter från medlemmarna.

Inom ramen för programmet Hållbart Arbetsliv sker ett brett arbete som bidrar till de sociala hållbarhetsmålen. Hållbart arbetsliv programförklaring är att det ska bidra till positiv förändring, motverka stigande sjuktal och främja ett längre arbetsliv för en bättre arbetsdag, varje dag i statlig sektor. Programmet erbjuder tjänster som de statliga myndigheterna i partssamverkan kan nyttja. Flera tjänster har tagits fram under perioden och fler är under utveckling, såsom till exempel en tjänst kring Universell utformning av arbetsplatser.

Integration av utrikes födda på arbetsmarknaden

Flera Saco-förbund har sedan framförallt år 2015 och framåt samarbetat med Universitets- och Högskolerådet (UHR) med att översätta och ekvivalera utländska examina och diplom för att underlätta integreringen av akademiker på den svenska arbetsmarknaden. I 2019 års landrapporten nämndes i rekommendationerna att särskilda insatser behövs i utbildning och fortbildning. Integreringsarbetet av nyanlända är ett sätt att förbättra förutsättningarna på den svenska arbetsmarknaden.

Rådet för integration i arbetslivet

Svenskt Näringsliv, SKR, Arbetsgivarverket, LO, TCO och Saco driver tillsammans Rådet för integration i arbetslivet (Ria). Rådet syftar till att stödja, följa upp och vidareutveckla arbetet för integration i arbetslivet. Ria arbetar för ett arbetsliv som tar vara på varje människas kvaliteter oavsett

etnisk bakgrund och som är fritt från diskriminering. Ria ordnade under Almedals- och Järvaveckan seminarier kring de kommande etableringsjobben och de erfarenheter som gjorts inom snabbspåren "Snabbare vägar till etablering på svensk arbetsmarknad". Parterna är överens om att samverka mellan alla involverade är grunden för att på ett effektivt sätt matcha arbetsmarknadens kompetensförsörjningsbehov med nyanländas kompetens. Samtliga Rias aktiviteter finns samlade på www.integrationiarbetslivet.se.

Moderna beredskapsjobb inom staten

Statliga myndigheter har haft i uppdrag från regeringen att genom tidsbegränsade, så kallade moderna beredskapsjobb, anställa personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. Moderna beredskapsjobb skulle vara statliga anställningar med lägre kvalifikationskrav och med arbetsuppgifter som inte utförs alls eller i otillräcklig omfattning. Eftersom parterna redan 2013 slöt det särskilda villkorsavtalet VASA, som syftar till att underlätta anställningar som främjar allmänna arbetsmarknads-, social- och sysselsättningspolitiska mål, kunde arbetet med de moderna beredskapsjobben inledas direkt när uppdraget trädde ikraft i januari 2017. Målsättningen var att de moderna beredskapsjobben skulle omfatta minst 5 000 personer år 2020.

Från december 2018 upphörde Arbetsförmedlingen med att bevilja moderna beredskapsjobb. Uppdraget och målsättningen gällande moderna beredskapsjobb fanns inte heller med i myndigheternas regleringsbrev för 2019, och senare under året upphörde Arbetsförmedlingens uppdrag. I december 2018 fanns drygt 2300 pågående moderna beredskapsjobb. I slutet av januari 2019 hade antalet pågående moderna beredskapsjobb minskat till drygt 1100, och minskade under året vartefter som beslutade moderna beredskapsjobb löpte ut.

Praktik i staten

Regeringen har uppdragit till flertalet myndigheter att fram till 2020 ställa praktikplatser till förfogande åt Arbetsförmedlingen och ta emot arbetssökande och personer med funktionsnedsättning samt nyanlända arbetssökande för praktik. Arbetsgivarverket, Statskontoret och Arbetsförmedlingen har fått särskilda ansvar inom ramen för regeringens uppdrag och har fördjupat sitt samarbete. Arbetsgivarverkets uppdrag är att

inom sitt ansvarsområde svara för sådan information, rådgivning och utbildning som myndigheterna behöver.

Bland annat finns där ett handledarstöd. Under 2019 anordnades även ett inspirationsseminarium för att sprida Polismyndighetens goda arbete med regeringsuppdraget.

Mentorsprogram

Flera Saco-förbund har mentorsprogram för nyanlända akademiker. I programmen paras en nyanländ akademiker ihop med en professionskollega. Målen för den invandrade akademikern är att utöka det professionella kontaktnätet och att få ett ökat självförtroende i karriärbetet. Ett exempel under 2019 är för ingenjörer inom Saco-förbundet Sveriges Ingenjörer och som har syftat till att etablera kontaktytor för ingenjörerna på den svenska arbetsmarknaden.

Arbetsgivarverket driver sedan 2016 ett mentorprogram för nyanlända akademiker. Syftet är att underlätta nyanländas etablering på arbetsmarknaden och integration i samhället. Nyanlända akademiker sammanförs med personer från statliga myndigheter med yrkesområden som matchar de nyanländas kompetenser. Mentorerna har sedan i uppgift att under sex månader stötta och vägleda sina adepter inom deras respektive kompetensområde såväl som i den statliga tjänstemannarollen.

Nyanlänt Företagande

Företagarna företräder över 60 000 företagare och samhällsbärare och har ca 2 000 förtroendevalda. Vi erbjuder nätverk, kunskap och praktisk hjälp samt driver utvecklingen för ett bättre företagsklimat, så att företagare får rätt förutsättningar för att kunna utveckla sin verksamhet och nå sina mål.

Sveriges största företagsorganisation Företagarna driver sedan hösten 2015 programmet Nyanlänt företagande (NF) i samverkan med bland andra Tillväxtverket, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen och det ökande antalet kommuner och Länsstyrelser där verksamheten bedrivs. Programmet syftar till att ge nyanlända med erfarenheter av företagande och entreprenörskap rätt förutsättningar för att bli framgångsrika och hållbara företagare i Sverige. Deltagarna lär sig grunderna i att driva företag i Sverige och får stöd av erfarna mentorer som själva är etablerade företagare. Målet med verksamheten är att nyanlända ska lära sig de specifika egenheter det innebär att driva företag i Sverige. Därmed underlättas integrationen på

arbetsmarknaden genom egenanställning och eget företagande. Hittills har ett trettiotal program drivits mellan augusti 2016 och december 2019. Totalt var 43 procent av deltagarna kvinnor. Av deltagarna startade ca 12 procent företag efter avslutat program och 41 procent planerar starta företag inom 2–3 år. Under 2019 startades även ett pilotprojekt som kopplar nyanlända med generationsskiftesföretag. Syftet är att identifiera generationsskiftesföretag samt utrikesfödda som är beredda att ta över företaget.

Trygghetsfonden TSL –omställningsstöd för en arbetsmarknad i förändring

TSL är en omställningsförsäkring som hjälper arbetare i privat sektor till nytt jobb och samtidigt underlättar för arbetsmarknadens parter att hantera förändringar på den svenska arbetsmarknaden. Trygghetsfonden TSL är bildad av Svenskt Näringsliv och LO. Trygghetsfonden TSL har till uppgift att se till att en person som blivit uppsagd snabbt skall få en ny sysselsättning, t ex genom coachning eller kortare yrkesutbildnings- och valideringsinsatser. Meningen är att arbetet skall påbörjas snabbt, det vill säga att deltagaren inte skall behöva vänta onödigt lång tid för att få stöd i omställningsarbetet.

Integration av individer med svagare anknytning till den reguljära arbetsmarknaden

Särskilt villkorsavtal inom staten för vissa tidsbegränsade anställningar

Inom den statliga sektorn finns sedan 2013 ett särskilt villkorsavtal för vissa tidsbegränsade anställningar. Avtalet reglerar anställningsvillkoren för de anställningar om högst 24 (tidigare 12) månader som arbetsgivaren bedömer kan motiveras inom ramen för enarbetsmarknadspolitisk målsättning, dvs. tidsbegränsade anställningar av personer som omfattas av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Avtalsvillkoren har utformats för att arbetsgivaren vid beslut om en sådan anställning ska ha större möjlighet att forma anställningen utifrån den enskilde arbetstagarens behov av stöd, utveckling och erfarenhet. Genom avtalet tar parterna ett gemensamt ansvar för att tillhandahålla relevanta anställningsvillkor för de arbetstagare som avtalet kan tillämpas på. Individer kan genom en sådan anställning få arbetslivserfarenhet och därmed en ökad anställningsbarhet. I samband med den särskilda satsningen på Moderna beredskapsjobb (se stycke 1.2) öppnade parterna upp att anställningar enligt avtalet kunde tidsbegränsas upp till 24 månader.

Jämställdhet mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden

Heltidsarbete som norm – Heltidsresan mellan SKL och Kommunal

SKL och Svenska Kommunalarbetsförbundet (Kommunal) tar sig an heltidsfrågan i ett partsgemensamt utvecklingsprojekt 2016–2021. Projektet ska underlätta övergången till heltidsarbete för såväl arbetsgivare som arbetstagare. För att uppnå detta ska parterna genomföra åtgärder som stödjer det lokala arbetet med att öka andelen heltidsarbetande. Det övergripande målet är att trygga välfärdens behov av kompetens och samtidigt erbjuda attraktiva anställningsvillkor. Som ett led i detta ska fler medarbetare arbeta heltid. Detta kommer i förlängningen att minska behovet av visstidsanställningar och bidra till jämställdhet.

I avtalet med Kommunal slås fast att arbetsgivare inom kommun och landstingssektorn ska prioritera heltidsfrågan. Målsättningen är att tillsvidareanställning på heltid ska vara det normala vid nyanställning och att redan anställda medarbetare i högre utsträckning ska arbeta heltid.

Att fler arbetar heltid är en viktig delstrategi för att möta välfärdens omfattande rekryteringsbehov. De kommande tio åren ökar människors behov av vård, skola och omsorg samtidigt som bristen på arbetskraft kommer att vara stor. Arbetsmiljön, vikten av återhämtning och en långsiktigt hållbar schemaläggning behöver vara i fokus när heltidsarbete ska bli norm. Arbetsgivare och fackliga företrädare runt om i landet behöver diskutera hur arbetstiden kan förläggas på ett hållbart sätt och säkerställa en god arbetsmiljö för medarbetarna.

Förtroendevalda, arbetsgivare och fackliga företrädare behöver prioritera frågan om heltidsarbete och få fler kvinnor att välja heltidsarbete. Att fler arbetar heltid ökar kvinnors ekonomiska självständighet, gör arbetsmarknaden mer jämställd och minskar rekryteringsutmaningen i välfärden.

Kvinnors utbredda deltidsarbete är den största anledningen till att kvinnor har 3,6 miljoner kronor mindre i livsinkomst jämfört med män. Det är en orimlig situation. För att skapa jämställdhet behöver alla skillnader som beror på kön utplånas.

Både andelen och antalet medarbetare som faktiskt arbetar heltid ökar kontinuerligt. Under åren 2015–2017 ökade antalet heltidsarbetande

månadsavlönade i välfärden med nästan 72 000 personer. I november 2018 (2017) arbetade 68,3 (67,3) procent av de månadsavlönade medarbetarna i kommunerna heltid. Motsvarande siffra för regionerna var 69,4 (68,7) procent.

Nationella resurser för jämställdhet

Webbportalen www.jamstall.nu är en nationell resurs för jämställdhet. Här hittar du fakta om jämställdhet, praktiska exempel och konkreta verktyg för jämställdhetsarbete. På portalen finns fakta och nyheter om jämställdhet, praktiska exempel och konkreta verktyg för jämställdhetsintegrering. Portalen Jämställ.nu drivs som en unik samverkanssatsning mellan flera olika aktörer. Sedan 1 januari 2018 är Jämställdhetsmyndigheten en av dessa, och den operativa driften sköts därifrån. De andra aktörerna är Nationella sekretariatet för genusforskning, länsstyrelserna, Svenska ESF-rådet, Vinnova och Sveriges Kommuner och Landsting.

Inom ramen för det jämställdhetspolitiska tog arbetsgivarorganisationen Almega och de fackliga organisationerna Unionen och Akademikeralliansen fram en praktisk [vägledning](#) för jämställt arbetsliv. Vägledningen är tänkt att användas gemensamt av lokala företagsledningar och fackklubbar.

Omställning

Omställningsavtal

De första trygghetsavtalen, eller omställningsavtalen, tecknades på 1970-talet då tjänstemän för första gången blev uppsagda och arbetslösa i större utsträckning. Under årens lopp har avtal tecknats för nya avtalsområden och befintliga avtal har omförhandlats. Majoriteten av de anställda på svensk arbetsmarknad omfattas av omställningsavtal. Sådana avtal avser att underlätta för anställda som blivit eller riskerar att bli uppsagda att få hjälp till nytt arbete genom aktivt omställningsarbete och ekonomiska förmåner vid uppsägning på grund av arbetsbrist. Parterna på den svenska arbetsmarknaden har omställningsavtal på såväl privat, statlig som kommunal sektor. Sverige är unikt i och med att arbetsmarknadsparterna på detta sätt tar ansvar för så stor del av aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Inom den statliga sektorn finns sedan 2015 två omställningsavtal som utifrån ett helhetsperspektiv stödjer en effektiv omställning i den statliga sektorn. Det är dels ”Avtal om lokala omställningsmedel” vars syfte är att stärka det

proaktiva omställningsarbetet hos respektive arbetsgivare, dels ”Avtal om omställning” som reglerar villkoren för det individuella stöd som arbetstagare kan ta del av vid uppsägning på grund av arbetsbrist eller när en tidsbegränsad anställning om minst två år löper ut. Även för Svensk Scenkonst, Teaterförbundet och Sveriges Yrkesmusikerförbund finns sedan början av 2015 nya avtal för omställning och karriärväxling för konstnärliga yrken. Det är ett omfattande stöd till anställda som behöver byta yrke efter sin konstnärliga karriär.

Inom den kommunala och regionala sektorn (SKR) finns ett omställningsavtal sedan 2012, Omställningsavtalet KOM-KL, samt sedan 2016/2017 en överenskommelse -Lokala omställningsmedel och ändrad turordningsbestämmelse. Överenskommelsen innebar att det tillgängliggjordes medel för tidiga lokala omställningsinsatser (TLO-KL). Huvudsyftet med TLO-KL var att ställa om organisation och arbetstagare så att framtida verksamhetsbehov av kompetens tillgodoses och att aktuella/framtida arbetsbristsituationer minimeras eller undviks. Via tidiga lokala omställningsinsatser gavs arbetstagare möjlighet till utveckling, och därmed ökad anställningsbarhet, medan arbetsgivarna fick ökade förutsättningar att möta rekryteringsbehoven i välfärden. Via ändrade bestämmelser om företrädesrätt och turordning gavs arbetsgivarna möjlighet till att snabbare kunna identifiera vilka arbetstagare som riskerar arbetsbrist och därmed har behov av tidig omställning i syfte att undvika uppsägningar pga. arbetsbrist.

Sammanfattningsvis har centrala parter inom sektorn, sedan 2012, med stöd av KOM-KL (Överenskommelse om omställningsavtal), stöttat verksamheter och arbetstagare i omställning. Sedan 2016, genom Överenskommelsen – Lokala omställningsmedel (TLO-KL) och verksamhetsanpassade turordnings- och företrädesrättsbestämmelser i Allmänna bestämmelser (AB), har ett arbete med att stärka individer och verksamheter vid tidig omställning skett.

Mot bakgrund av en partsgemensam utvärdering samt mot bakgrund av bland annat utredningen ”En moderniserad arbetsrätt” (2019:17) har parternas ambition att komma överens om regler avseende turordning, kompetensutveckling och omställning som är anpassade utifrån sektorns behov och förutsättningar stärkts.

Parterna inom den kommunala och regionala sektorn tecknade i december 2019 en ”Principöverenskommelse - Nytt kompetens- och omställningsavtal och därtill hörande ändringar i Allmänna bestämmelser mm”.

Överenskommelse – Lokala omställningsmedel och ändrad turordningsbestämmelse i Allmänna bestämmelser har prolongerats och gäller från och med den 1 januari 2020 till och med den 30 april 2020.

Principöverenskommelse – Nytt kompetens- och omställningsavtal och därtill hörande ändringar i Allmänna bestämmelser mm” är en vidareutveckling av KOM-KL och svarar även upp mot regeringens aviserade förändringar av lagen om anställningsskydd och arbetsgivarens ansvar att stärka den anställdes omställningsförmåga.

Parterna är nu överens om att ett nytt kompetens- och omställningsavtal för att ytterligare stärka de anställdas möjligheter till kompetensutveckling och omställning med utgångspunkt i verksamheternas behov av tidig omställning ska träda i kraft den 1 maj 2020. Avtalet ger bättre förutsättningar att möta sektorns kompetensförsörjningsbehov och den allt snabbare utvecklingen av verksamheter, organisation och arbetssätt som välfärden behöver.

Huvudingredienserna är tidiga kompetenshöjande insatser innebärande kompetensutveckling riktad mot framtida behov i verksamheten, som kan vara föranledda av exempelvis teknikutveckling eller nya krav på yrket. Det kan också vara omskolning till annat yrke när ett yrke försvinner.

Regelverket syftar till att snabbt kunna identifiera de som är i behov av omställningsinsatser så att arbetsgivarna ska kunna behålla kompetensen i verksamheten och undvika framtida uppsägningar. Samtidigt ska det även fortsättningsvis finnas omställningsinsatser i händelse av uppsägning på grund av arbetsbrist.

Inom den privata sektorn kommer TRR -Trygghetsråden att behöva ta ett ännu större ansvar under de kommande månaderna mot bakgrund av de konsekvenserna som Corona-viruset orsakar. Grunden för TRR:s verksamhet är omställningsavtalet mellan PTK och Svenskt Näringsliv. TRR har visat goda resultat i och med de allra flesta arbetssökande får ett nytt jobb, medan andra väljer att starta eget eller börja studera.

1.3.2 Utbildning – Andelen elever utan gymnasiebetyg ska vara lägre än 10 %

Minskade gymnasieavbrott

Sveriges Kommuner och Regioner arbetar sedan 2019 med satsningen Uppdrag fullföljd utbildning. Syftet är att möjliggöra och leda mot ett mer sammanhållet och hållbart nationellt arbete för en ökad andel fullföljda gymnasiestudier. För att stötta lokal och regional utveckling erbjuder SKR ett utvecklingsprogram med fokus på förebyggande arbete för huvudmän och deras verksamheter. Samarbete har inletts med några centrala myndigheter för utökad erfarenhetsutbyte som ett första steg. SKR driver flera utvecklingsprojekt med stöd från ESF, bl.a. för att stärka arbetet i gymnasieskolans introduktionsprogram för de som anlant sent till Sverige och att elever ska bli behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram.

Lärande mellan olika länder är också viktigt där 0–24 är ett pågående treårigt projekt på initiativ från Nordiska ministerrådet. Detta rör tvärasektoriellt samarbete för utsatta barn och unga. Genom flaggskeppsinitiativet School To Work är SKR värd för att utveckla samarbetet kring studieavbrottsfrågorna i Östersjöregionen.

I Sverige har det studieavbrottsförebyggande arbetet i hög grad kommit att utvecklas genom en handfull projekt med stöd från Europeiska socialfonden. Det mest omfattande av dessa var Plug In och Plug In 2.0. I dessa samarbetade SKR med åtta regioner och ett åttiotal kommuner. Viktiga framgångsfaktorer är individcentrerat arbetssätt, bemötande, flexibilitet, samverkan samt koll och uppföljning. Genom arbetet har flera brister identifierats. Det saknas bland annat nationell statistik för frånvaro och de unga som riskerar att avbryta sina studier. Därmed är det svårt att fullt ut se problemets omfattning och skapa jämförbara analyser för att se effekter av olika arbetssätt. Många har utvecklat sina metoder kring elever som står i begrepp att avbryta sina studier. Framöver behöver mer fokus riktas mot preventivt arbete i tidigt skede som riktar sig till fler.

SKR kommer att bygga vidare på de erfarenheter och den kunskap som byggts upp och vill tillsammans med regeringen och dess myndigheter skapa ett mer långsiktigt strategiskt arbete inom området.

TCO har tillsammans med sina förbund under 2019 fokuserat mycket på utbildning och kompetensförsörjning

[TCO:s utbildningsindex](#) mäter tillgången till utbildningsplatser inom universitet, högskola och yrkeshögskola för en individ boendes i en specifik kommun, och varje kommun har tilldelats en rankingpoäng i intervallet 0–10. Det samlade måttet på tillgången till utbildning uppvisar ett liknande urbant mönster som tidigare år. På topp 20-listan återfinns även denna gång genomgående kommuner från storstadsregionerna samt kommuner med närhet till medelstora universitet och högskolor.

TCO har även [presenterad en jobbkarta](#), i form av statistik över hur arbetsmarknaden förändras, från 2008–2017, uppdelat per bransch och län. Kartan visar på regionala skillnader både vad gäller jobbets framväxt och hur de förändras. Sverige har haft en lång period av god jobbtillväxt och stigande sysselsättningsgrad men Sverige måste bli bättre rustat för den strukturomvandling som pågår.

För att undersöka de privatekonomiska förutsättningarna för yrkesverksamma att studera, har TCO lanserat [en rapport](#) som inkluderar ett antal konkreta exempelberäkningar.

2. Bidrag från Sveriges Kommuner och Regioner – företrädare för den regionala och lokala nivån

2.1 Lokalt och regionalt genomförande av Europa 2020-strategin

Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, medlemsorganisation för Sveriges alla kommuner och regioner, delar i stort bilden som kommissionen ger i landrapporten för Sverige om den svenska ekonomins möjligheter och utmaningar för hållbar tillväxt och sysselsättning.

Kommunernas och regionernas verksamhet utgör ca 20 procent av Sveriges BNP, 70 procent av den offentliga konsumtionen och sektorn sysselsätter 25 procent av den arbetande befolkningen, drygt en miljon svenskar.

Sveriges kommuner och regioner står inför ökande kostnader för att finansiera välfärden de kommande åren. De kommunala och regionala verksamheterna behöver ett ökat fokus på bland annat användandet av ny teknik, nya arbetsätt och fokus på förebyggande vård för att hantera det gap som annars kan uppstå mellan kostnaderna och intäkterna för att finansiera välfärden.

Utifrån ett arbetsgivarperspektiv kommer färre att behöva försörja fler i framtiden, på grund av pensionsavgångar och ökad efterfrågan på välfärdstjänster. Nya arbetsätt, kompetenser och digitalisering behöver undersökas mer vilket kan leda till behov att modernisera regelverk. Insatser krävs även för att få fler i arbete och för förbättrad integration. Arbete för fullföljd gymnasieutbildning är viktig för individens etablering och samtliga arbetsgivares kompetensförsörjning.

När Sveriges kommuner och regioner kommer att ha allt svårare ekonomi är det än mer viktigt med diverse EU- finansierade projekt som bidrar till att uppnå målen i Europa 2020-strategin och därmed bidra till tillväxten.

2.1.1 Europa 2020-strategins framtid

Den innevarande fleråriga sysselsättnings- och tillväxtstrategin, Europa 2020-strategin, har satt en trovärdig och ändamålsenlig ram för den här programperioden. Många av Sveriges kommuner och regioner har integrerat målsättningarna i Europa 2020-strategin i sina utvecklingsplaner, verksamhetsplaner och årsbudgetar och det finns ett strategiskt

uppföljningsarbete kopplat till dessa. Detta har medfört ett strukturerat arbetssätt som kopplar lokala och regionala satsningar till gemensamma europeiska målsättningar. Därmed vill SKR understryka vikten av en ny flerårig sysselsättnings- och tillväxtstrategi, som ligger i linje med de globala hållbarhetsmålen. SKR ser gärna att om den gröna given ska vara kommissionen nya tillväxtstrategi bör det utvecklas till en flerårig tydlig tillväxt- och sysselsättningsstrategi med tillämpbara och mätbara mål på samma vis som Europa 2020-strategin har varit utformad. Vilket i sin tur skulle möjliggöra för Sveriges kommuner och regioner att fortsatt jobba integrerat med gemensamma europeiska målsättningar.

2.1.2 Struktur- och investeringsfonderna samt fonden för rättvis omställning

Sammanhållningspolitiken är EU:s viktigaste instrument för att minska regionala skillnader och skapa tillväxt, sysselsättning och social inkludering och bör omfatta alla Europas regioner. Genom sammanhållningspolitiken länkas kommuner och regioner samman med det europeiska projektet och ger EU legitimitet på lokal och regional nivå. SKR välkomnar kommissionens initiativ att omställningen till en klimatneutral ekonomi till 2050 ska åtföljas av riktade åtgärder. Då medelstildelningen till sammanhållningspolitiken troligen minskar som ett resultat av pågående budgetförhandlingar, bör medel till Fonden för en rättvis omställning inte tas från sammanhållningspolitikens budget. Genomförandet av fonden bör påverka programmeringen av de regionala regionalfondsprogrammen så lite som möjligt.

2.2 Regionala och lokala projekt

Sveriges kommuner och regioner bidrar inom ramen för det ordinarie arbetet till måluppfyllelse av Europa 2020-strategin, men det pågår även en mängd olika projekt på lokal och regional nivå som syftar till måluppfyllelse. De exempel som redovisas här är ett urval av de många goda exempel på framgångsrikt arbete som finns från olika delar av landet. Projekten har alla relevans för Europa 2020-målen och visar på en stor variation i omfattning och inriktning.

2.2.1 Sysselsättning, utbildning, social inkludering och minskad fattigdom

Fokus familjen - Ett multikompetent team som arbetar med långvarigt bidragsberoende barnfamiljer, Uppsala Kommun

Sedan i maj 2018 har projektet *Fokus familjen* genom det multikompetenta teamet arbetat förändringsinriktat med långvarigt bidragsberoende barnfamiljer. Teamet består av projektledare, socialsekreterare, arbetsmarknadssekreterare, arbetsterapeut, arbetspsykolog samt budget- och skuldrådgivare. Fokus familjens målgrupp är främst utomeuropeiskt födda kvinnor. Inom ramen för projektet ingår att utvecklat nya metoder för arbetsmarknadsinriktad rehabilitering ur ett familjeperspektiv. Fokus familjen har bland annat upprättat en modell som mäter klienternas stegförflyttningar närmare egen försörjning. Under projektet har det multikompetenta teamet utvecklat olika metoder i arbetet med långvarigt bidragsberoende. En av dessa är daglig samverkan mellan de olika professionerna inom teamet för att på ett bättre sätt arbeta mot skyddsfaktorer, såsom sysselsättning och motverka riskfaktorer, såsom långvarig sjukskrivning. En annan metod är också ungdomssamtal som syftar till att förebygga att bidragstagandet ska gå i arv. Projektet arbetar alltid med den förmåga som finns hos klienterna och arbetar stöttande med tydlighet och kravställning. Metoderna har utvecklats utifrån erfarenhet, kontinuerlig omvärldsbevakning och evidensbaserad forskning inom området. Resultaten i Fokus familjen ligger i nuläget över projektmålet då 95 % av männen och 85 % av kvinnorna gjort minst en stegförflyttning närmare arbetsmarknaden och egen försörjning. Vidare har 38 % av alla de som avslutats i Fokus familjen blivit självförsörjande och metoderna i Fokus familjen har utifrån extern utvärdering visat sig framgångsrika i arbetet med långvarigt bidragsberoende barnfamiljer. Projektet pågår till och med 2020-09-30 och finansieras av Europeiska socialfonden och Uppsala Kommun.

Digitalt medarbetarskap, Solna stad

Digitalt medarbetarskap syftar till att stärka den digitala kompetensen för anställda inom förskola, förskoleklass, fritidshem samt vård och omsorg. Utmaningar i framtidens välfärdssektor och digitalisering kommer att förändra sättet vi arbetar på, hur vi utvecklar, driver och leder vår verksamhet. För att effektivt kunna nyttja digitaliseringens möjligheter behöver medarbetare vara digitalt förberedda och chefer behöver ha

förmåga att strategiskt leda digitalt utvecklingsarbete. Med detta som utgångspunkt startade projektet ”Digitalt medarbetarskap” 2018 inom två av Solna stads förvaltningar: Barn- och utbildningsförvaltningen (BUF) och Omvårdnadsförvaltningen (OF). Omkring 1100 medarbetare och chefer inom förskola, förskoleklass, fritidshem samt vård och omsorg berörs av projektet. Alla är kvinnodominerade verksamheter och ca 87 % av deltagarna är kvinnor. På OF sker utbildningarna främst genom individuella möten och på BUF arbetar man med utbildningar i större grupper på arbetsplatsträffar/nätverksträffar. Utbildningarna kompletteras med material i form av lathundar och e-utbildningar. De utvärderingar som hitintills har genomförts visar att medarbetarna är motiverade att delta och att cheferna är positiva till projektet. En av framgångsfaktorerna är att projektet använder sig av digitala kompetensledare med bakgrund från verksamheten vilket gör att de har en stor förståelse för sina medarbetares kontext, kännedom om deras kunskapsnivå och vad som är prioriterat. Projektet avslutas december 2021 och förväntas leda till ökad digital kompetens hos medarbetare och chefer samt mindre stress kopplat till digitala verktyg. På sikt ska en ökad digital kompetens förlänga medarbetarnas anställningsbarhet och en digitaliserad arbetsmiljö ska ha skapat förutsättningar för ett mer tillgängligt arbetsliv. Projektet finansieras av Europeiska socialfonden (ESF) programområde 1 – Kompetensförsörjning.

Projekt Rekrytera, Helsingborg stad

Helsingborgs stad har i det ESF-finansierade *Projekt Rekrytera* arbetat tillsammans med Arbetsförmedlingen, Helsingborgshem, Försäkringskassan och Region Skåne. Projektet har i samarbete med näringsliv och företag erbjudit skraddarsydda insatser som exempelvis trainee- och praktikplatser, yrkesutbildning, kontaktnät samt mentorskap och vägledning. Projektgruppen består av arbetsförmedlare, coacher, studie- och yrkesvägledare, handläggare, brobyggare och matchare. Målet med projektet är att hjälpa och stötta boende i de nordöstra delarna av Helsingborg till arbete och studier. Av de 339 deltagarna i projektet har hittills 220 fått arbete och 46 deltagare studerar på reguljära studiemedelsberättigade utbildningar. 43 procent av projektets deltagare har varit kvinnor, en grupp som projektet på ett unikt sätt lyckats nå och hjälpa. Projektets framgång bygger på att anställda inom projektet finns på plats i stadsdelarna och att man arbetar med brobyggare som har språk och kultur gemensamt med deltagarna. Genom brobyggarna har projektet kommit i kontakt med människor man annars kanske inte skulle nått. Brobyggarna fungerar också som länkar

mellan deltagare och myndigheter. Att utgå från varje individs unika situation och samtidigt möta behoven från arbetsgivarna är viktiga delar i projektet. Projektet gick i början av 2020 in i en förlängningsfas. Den områdesbaserade myndighetssamverkan med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Region Skåne och AMF fortsätter i en FINSAM-process, medan Helsingborgs stad och Helsingborgshem har fått en förlängning beviljad av ESF för att fördjupa samarbetet med arbetsgivare.

Länsövergripande ESF-projekt Samverkan leder till arbete, Kalmars kommunalförbund

Samverkan leder till arbete är ett projekt finansierat av ESF som syftar till att personer som står långt ifrån arbetsmarknaden på sikt ska börja arbeta eller utbilda sig. Projektet syftar också till att skapa en strategisk samverkan mellan deltagande aktörer. Metoderna för projektet bygger på en tätare samverkan genom att samordna lokala och regionala aktörer och insatser för att kunna ge individanpassat stöd som främjar att målgrupperna (unga, nyanlända, långtidsarbetslösa samt personer med funktionsnedsättning) antingen ska komma i arbete, studier eller ta ett steg närmare mot egen försörjning. I projektet ingår ett fördjupat samarbete med länets företag för att öka möjligheterna till exempelvis praktik. Projektet är ett samverkansprojekt som drivs av Kommunförbundet Kalmar län i samverkan med åtta av länets kommuner; Emmaboda kommun, Högsby kommun, Mönsterås kommun, Mörbylånga kommun, Nybro kommun, Oskarshamn kommun, Torsås kommun, Västerviks kommun, samt Arbetsförmedlingen, Företagarna, Försäkringskassan och Samordningsförbundet.

Projektet genomförs på tre nivåer: individnivå, organisationsnivå och regional nivå. På individ- och organisationsnivå arbetar projektet med individen i centrum. Projektet har en metodutvecklande ansats där vi använder oss av vissa övergripande verktyg: verkstäder, mobila team, praktiksamordning, Sökandelots samt validering. På regional nivå arbetar projektet för att skapa samverkan mellan aktörer som ansvarar för arbetsmarknadsfrågor, utbildning och kompetensförsörjning.

Projektet pågår i tre år till och med november 2020. Projektet har som primär målgrupp: Kvinnor och män, flickor och pojkar som står långt ifrån arbetsmarknaden och uppfyller någon eller flera av följande kriterier; Är unga (18–24 år)/ Är nyanlända/ Är långtidsarbetslösa (mer än 12 månader). Har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga eller är eller

har varit sjukskrivna och är i behov av stöd för återgång till arbete. Projektets aktörer är sekundär målgrupp. Insatserna för dessa syftar till att arbeta fram långsiktiga, hållbara och resurseffektiva arbetssätt.

Projektet Samverkan leder till arbete har visat på goda resultat, både när det gäller antalet deltagare som fått insatser samt att få dem att komma vidare mot arbete eller studier. Vi har med gemensamma metoder såsom exempelvis Sökandelots, matchning, validering, fokusgrupper, kompetensutveckling m.m. arbetat med målgrupperna. Till och med oktober 2019 har projektet arbetat med 533 deltagare och av dem som är avslutade har 70 % gått vidare till arbete eller studier, vilket är en förbättring mot uppsatta mål (att arbeta med 418 deltagare varav dessa ska 60 % gå vidare till arbete, studier eller närmare sysselsättning).

TÖS – Tillväxt Östra Skåne

Fokus i projektet är Östra Skånes tillväxtpotential och långsiktiga utveckling. Projektet utgår från de etablerade små och medelstora företagens behov och utmaningar för att hjälpa dem växa. Företagen som deltar i TÖS får hjälp och inspiration att arbeta aktivt med innovations- och tillväxtarbete i samverkan med etablerade aktörer och konsulter. De företag som ingår i projektet får tillgång till skräddarsytt utvecklingsstöd, innovationsstöd, kompetensutveckling samt seminarier och digitala utbildningar. Mot bakgrund av att det är de små företagen (färre än 50 anställda) som står för 99,2 procent av det privata näringslivet i Skåne och att sedan 1990 har fyra av fem arbetstillfällen skapats i just de små företagen, är det nödvändigt att få fler små företag att vilja och kunna växa samt anställa. Det har dessutom visat sig att det är de mindre företagen som är bäst på att skapa arbete åt unga och personer som står långt ifrån arbetsmarknaden. De utgör därmed en viktig motor i arbetet med social inkludering - regionens viktigaste tillväxtfråga framöver. Tillväxtviljan sett till både omsättning och nyanställning är högre i Skåne än riksgenomsnittet vilket skapar goda förutsättningar för ökad konkurrenskraft för de skånska företagen. Vi kan vidare se att cirka 40 procent av företagen i Skåne ser intern kompetensutveckling som en tydlig och viktig åtgärd för att skapa tillväxt. Detta indikerar att företagen ser att en höjning av den individuella kompetensnivån kan skapa tillväxt i det enskilda företaget.

Steget – Burlövs Kommun

Arbetsmarknadsprojektet Steget erbjuder personer med upplevd eller diagnostiserad psykisk ohälsa ett individuellt stöd på vägen mot arbete, utbildning eller annan arbetsinriktad sysselsättning. Projektet syftar även till att öka kontakter med privata och offentliga arbetsgivare samt att verka för ökad samverkan mellan målgruppen, myndigheter, hälso- och sjukvården och Burlövs kommun. Steget finansieras av ESF, och Burlövs kommun är projektägare. Projektet startades år 2017 och kommer att pågå till 31 december 2020. Den bärande idén i Steget är ett tvärprofessionellt samarbete kring individen, samordnad arbetslivsrehabilitering. Personalgruppen som arbetar på Steget består av arbetsmarknadssekreterare, socialsekreterare, boendestöd, biståndshandläggare, arbetsterapeut, handledare från Träffpunkten (öppen verksamhet) och projektledare. Projektgruppen arbetar utifrån metoder Supported employment, Supported Education och Supported Training. Stegets deltagare får därför stöd hela vägen. Det kan handla om att ta kontakt med arbetsgivare, myndigheter, vården, stöd ute på en arbetsplats eller i att slutföra en utbildning. Tillsammans uppnår man mål som att bryta isolering, förbättra hälsa och öka individens möjligheter till självförsörjning. Projektet syftar även till ett ökat antal offentliga och privata arbetsgivare erbjuder sysselsättningsmöjligheter till personer med psykiska funktionsvariationer, vilket innebär kvalitativ matchning, individuell anpassning av arbetsplatser, en långsiktig kompetensförsörjning åt arbetsgivare – handledarstöd.

2.2.2 Klimatförändring och hållbar energiförsörjning samt forskning och utveckling

Kalmar län – fossilbränslefri region år 2030

Styrelsen för Regionförbundet i Kalmar län satte 2006 som mål att länet år 2030 ska vara en fossilbränslefri region. Sedan dess har energi- och klimatarbetet varit en viktig del i det regionala utvecklingsarbetet. Arbetet, som samordnas av länets klimatkommission, drivs gemensamt och baseras på ett handlingsprogram med gemensamma mål, strategier och prioriterade aktiviteter. Arbetet för en fossilbränslefri region ska inte bara leda till minskad klimatpåverkan, en effektivare energianvändning, fler jobb och mer export. Även hållbarhetsbegreppets övriga dimensioner måste uppmärksammas. Just nu pågår projektet BiogasBoost i Kalmar län, med målet att öka kunskapen, tillgängligheten och användandet av det förnybara, klimatsmarta och närproducerade drivmedlet biogas. BiogasBoost i Kalmar

län startade september 2018 och pågår till juni 2021, projektet är ett samverkansprojekt mellan länets 12 kommuner, E.ON Biofor, Hagelsrums Biogas, KSRR, More Biogas Småland, Nordic Gas Solutions, OrangeGas Sverige, Oskarshamn Energi, Runes Bensin, Svensk Biogas, Wärtsilä Biogas Solution samt projektägaren Miljöfordon Sverige med stöd från Region Kalmar län och Naturvårdsverket.

Ett av projektets delmål som gått med rekordfart är etablering av biogasmackar i alla kommuner i Kalmar län. Nu står det klart att det kommer bli möjligt att tanka biogas i alla länets kommuner innan midsommar år 2020. Innan projektet startade fanns det möjlighet att tanka biogas på sex orter i fem av länets tolv kommuner. I kommunerna Kalmar (Kalmar centralt och Läckeby), Mönsterås, Mörbylånga, Oskarshamn och Västervik. Nu är det ytterligare tio biogasmackar på gång vilket är en framgång avseende tillgänglighet för biogas som drivmedel som ger win-win för både användare och miljön. I mars 2020 har redan fyra av de nya biogasmackarna öppnat (Målilla i Hulfsfreds kommun samt i Emmaboda, Nybro och Vimmerby) och det fyller nu på successivt med mackar i Högsby, Torsås (Söderåkra) och Borgholms kommuner. Dessutom etableras ytterligare en mack i Hulfsfred, Färjestaden (Mörbylånga kommun) och Kalmar. Detta innebär minst tio nya mackar under 2020 och att BiogasBoost har förverkligat projektmålet att det ska vara minst en biogasmack i varje kommun i Kalmar län ett helt år innan projektet avslutas.

Regional innovation, Smart Housing Småland (SHS), Region Kalmar med parter.

Smart Housing Småland (SHS) arbetar som en accelerator och katalysator för näringslivet och är en motor i det regionala innovations- och tillväxsystemet formerat kring Smålands styrkeområden trä och glas. SHS uppgift är att stärka regionens konkurrenskraft och hållbar tillväxt genom att skapa goda samarbeten mellan samhälle, näringsliv och akademi. Huvudfinansiärer är Vinnova, Region Jönköpings län, Region Kalmar län, Region Kronoberg, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Kalmar län och Länsstyrelsen i Kronobergs län. Ett exempel på verksamhet ifrån 2019 är *Visualiseringen av smarta fönster som är ett samarbete mellan Vinnväxtinitiativ och näringsliv*. Smart Housing Småland har tillsammans med Visual Sweden-företaget RaySpace och fönsterföretaget Chromogenics utvecklat en VR-baserad demonstrator. Med VR-teknik kan användaren få

hjälp att smarta fönster och klassiska markiser. Vinnväxt-initiativet, Visual Sweden, visualiserade hur smarta fönster fungerar.

Under 2019 tilldelades Smart Housing Småland brons-status av the European Cluster Excellence Initiative (ECEI) som bedömer kluster och hjälper dem att nå världsklass på uppdrag av EU-kommissionen. Brons-ackrediteringen ges till klusterorganisationer som visar att man strävar mot världsklass och möter ett antal kriterier som satts upp av ECEI. – Brons-certifieringen är ett bevis på att Smart Housing har utvecklats till en relevant aktör inom våra intresseområden industriell produktion av träbaserade bostäder och transparent intelligens (innovativt planglas).

AREA 21 – Baltic Smart City Areas for the 21st century, Helsingborg stad genom Öresundskraft i samverkan med Region Skåne

Huvudsyftet med projektet AREA 21 är att öka energieffektiviteten genom att utveckla, testa och sprida metoder för energiplanering på stadsdelsnivå. I projektet samarbetar Helsingborgs energibolag Öresundskraft med Region Skåne och Helsingborgs Lasarett med andra städer, regioner, universitet och energibolag i Tyskland, Polen, Estland, Finland och Ryssland. Projektägare är Hafencity Universitet i Hamburg. Projektet arbetar fram nya instrument att använda i arbetet med energieffektivisering, men också nya processer, modeller och samverkansformer mellan fastighetsägare, regionala och lokala offentliga organisationer, energibolag och slutanvändare av energi. Detta görs genom att utveckla ett nytt koncept kallat EID (Energi Improvement District) som utvecklas och testas i områden i projektets medverkande länder. I Helsingborg har detta arbete genomförts på stadens sjukhusområde och där resulterat i en gemensam agenda kopplat till energiarbete mellan energibolag, fastighetsägare och sjukvårdsverksamhet, vilka ämnar utveckla området till ett energismart sjukhus. Därigenom är gemensamma mål, strategier och en handlingsplan utvecklade och arbetet med att uppfylla visionen *Energismart sjukhus frigör resurser för sjukvård och minskar fotavtrycket på klimatet* är uppstartat under hösten 2019.

Samarbetet mellan Öresundskraft och Region Skåne har lyfts både nationellt och internationellt som ett gott exempel på hur olika aktörer kan samverka får att på ett effektivt sätt nå beslutade energi- och klimatmål. En stor lärdom som projektet försöker förmedla är vikten av att ansätta ett systemperspektiv samt att inkludera alla intressenter i energiarbetet; uppifrån beslutsfattande policy-skapare ner till slutanvändare av energi.

Därigenom kan synergieffekter och hävstångseffekter i Europas städers energieffektiviseringsarbete uppnås, och omställningen till ett hållbart samhälle påskyndas.

ALBATTIS (Alliance for Battery Technology, Training and Skills), Skellefteå Kommun
Skellefteå kommun leder ett nytt europeiskt samarbete för att öka kompetensen inom tillverkning av batterier i Europa. Totalt deltar 20 organisationer inom 11 länder i projektet som finansieras genom ERASMUS+, EU:s program för internationellt samarbete och utbyte inom utbildning, ungdom och idrott. ALBATTIS, som projektet heter, kommer att pågå under perioden 2020–2024 och har en budget på 4 miljoner euro. För att Europa ska kunna vara en konkurrenskraftig aktör inom en hållbar batteritillverkning behövs kompetens. ALBATTIS (Alliance for Battery Technology, Training and Skills) kommer att stödja ett nära samarbete mellan industri och utbildning när det gäller behovet av kompetens och utbudet av utbildningar som täcker hela kedjan i batteriproduktionen, från cellproduktion till batterisystem i stationära och mobila applikationer. Projektet kommer därmed att bidra till måluppfyllnad vad gäller EU:s miljömål samt arbetet med elektrifieringen av transportsektorn. Skellefteå kommun kommer att leda arbetet och ser sin roll som en europeisk pilot i klimatomställningen och hållbarhetsarbetet.

Utbyggnaden av Ystad Hamn

Ystad hamn har sedan tidigare påbörjat projekt med utbyggnaden av hamnen bland annat genom ett projekt som redan 2018 beviljades medel ur Fonden för ett sammanlänkat Europa; *Uppgradering av lastkapaciteten och LNG bunkring på den maritima länken mellan Świnoujście*. Under hösten 2019 blev ytterligare ett bidragsprojekt godkänt, *CEF Action no. 2019-SE-TA-0023-M, "YES" – Ystad upgradering Efficiency and Safety of port logistic*. Bidraget som är på totalt 1.2 miljoner euro fördelas mellan Ystad Logistik AB och dess ägare Ystad kommun, samt Trafikverket/Sjöfartsverket.

Allt tyder på att fartygen blir större och att de får större kapacitet. Hamnen har i dagsläget en god kapacitet, men det garanterade djupet på 7,2 meter räcker inte till för kommande generationers fartyg. För att kunna möta behovet från transportindustrin måste hamnen kunna erbjuda rederierna kajplatser på upp till 250-meters längd samt ett större djup. Ystad hamn planerar därför för ett omfattande projekt med bland annat nya kajer samt muddring av totalt cirka 850 000 kubikmeter inom hamnområdet. Hamnen

har erhållit miljödom för dessa åtgärder och projektet har inletts. Åtgärderna möter efterfrågan på energieffektiva och miljöanpassade större transporter.

I samband med hamnprojektet genomförs en kompletterande kapacitets- och säkerhetshöjande åtgärd i farled 237, utanför hamnen. Åtgärden innehåller både studier och fysiskt arbete. I praktiken innebär projektet muddring av cirka 71 400 kubikmeter på en yta av cirka 72 200 kvadratmeter.

Projektet innefattar framtagande av MKB, miljökonsekvensbeskrivning, för vattenverksamhet, driva projektet till miljödom samt planera för kommande ny farledsutmärkning. MKB:n ska beskriva miljökonsekvenser och förslag till skyddsåtgärder för både muddring och dumpning.

Investeringarna i farleden möjliggör längre, bredare och miljövänligare fartyg att lägga till vid de två nya färjelägen som ska byggas. Arbetet som görs nu kommer att säkerställa säker och effektiv manövrering av fartyg samt öka den maritima kapaciteten i Ystad hamn. De nyttor som uppstår genom muddringen av farleden uppkommer utifrån att större fartyg, per transporterat ton gods, är mer kostnadseffektiva att nyttja jämfört med mindre. De är även mer bränsleeffektiva per transporterat ton gods, vilket gör att utsläppen totalt sett minskar när samma mängd gods transporteras av färre, men större färjor jämfört med många mindre.

3. Bidrag från organisationer i det civila samhället

3.1 Europeiska Ungdomsparlamentet Sverige

Europeiska Ungdomsparlamentet (EUP) Sverige är en partipolitiskt och religiöst obunden ungdomsorganisation som finns representerad över hela landet. EUP är den perfekta plattformen för unga européer som vill bygga ett europeiskt nätverk, utveckla sin kunskap kopplat till europeiska frågor samt stärka sin roll i civilsamhället. EUP Sveriges vision är ett Sverige där unga får möjlighet att bilda sin egen uppfattning om Europeiska frågor och engagera sig i samhällsfrågor i en oberoende, interkulturell, kreativ och fördomsfri miljö genom formellt och icke-formellt lärande. EUP Sverige är det självklara alternativet för att engagera sig i Europafrågor och finns genom ungas egen organisering i alla Sveriges städer. På så sätt skapar vi aktiva medborgare med samhällsengagemang.

Organisationen är en del av det internationella nätverket European Youth Parliament (EYP) som grundades 1987 och i dagsläget finns i 40 länder. Inom det internationella nätverket anordnas årligen runt 600 event som totalt samlar 35,000 deltagare. I Sverige deltar cirka 40 skolor och 160 elever per år.

Europeiska Ungdomsparlamentet är en organisation vars verksamhet bidrar till kulturellt utbyte och informellt lärande kopplat till demokrati. Vi gör detta genom att anordna konferenser där ungdomar genom en välbeprövad, interaktiv metod får diskutera och möta problem genom simulationer av europaparlamentets arbetsprocedur. Erfarenheten av att delta på dessa konferenser ersätter inte formell utbildning, men kan på flera sätt vara ett komplement till den. Framförallt är vår uppfattning att vår verksamhet bidrar till ökat engagemang, kopplat till den undervisning som bedrivs på gymnasiet, samt öppnar upp för intresse och motivation att studera på eftergymnasial nivå. Detta på grund av att det många gånger kan krävas komplement till klassrumsundervisning för att skapa en uppfattning om det som står i läroböckerna. Genom att delta i vår verksamhet får elever möjlighet att skapa sig en konkret förståelse för parlamentarism, beslutsfattande och hur en lagstiftande intuition fungerar. Att få lära genom aktivt deltagande, bidrar för många till en konkret känsla för hur samhället fungerar.

Europeiska ungdomsparlamentet medverkar även till ökade kunskaper kopplat till den samhällsvetenskapliga undervisning som bedrivs på gymnasiet och förbättrar språkkunskaper inom engelska. De lärare som är engagerade och involverade i vår organisation menar att de ämnen som diskuteras under våra konferenser, på flera områden, möter de mål som redogörs för i läro- och undervisningsplaner för gymnasieskolan. Dessutom trycker de på att denna informella undervisning är ovärderlig för den personliga utvecklingen hos eleverna.

Grunden i vår verksamhet är att den drivs helt av ungdomar för ungdomar. Som medlem i vår organisation öppnas möjligheterna för att anordna och projektleda konferenser eller andra evenemang, sitta med i en styrelse och utveckla kunskaper kopplat till föreningsliv. Vi är övertygande om att det finns många olika arenor för kunskapsinläring och att vår organisation stimulerar den inläring som sker i skolan. Dels tack vare att deltagarna får applicera sin kunskap i ett konkret sammanhang, men även öva på att samlas in, analysera och diskutera aktuella ämnen tillsammans med andra. Simon Jernberg Förbundssamordnare (På uppdrag av EUP Sveriges förbundsstyrelse)

Det är därför vår uppfattning att Europeiska Ungdomsparlamentet genom sin verksamhet bidrar till att förbättra utbildningsnivån, motverkar att elever i förtid avbryter sin skolgång, samt ökar chanserna för vidare studier hos de som deltar. Vi tror att den informella kunskap vår verksamhet bidrar till ökar chanserna för att de gymnasieelever som deltar ska vilja slutföra sin gymnasieutbildning. Ur ett långsiktigt perspektiv är vi därför med och bidrar till ökad social delaktighet och minskad arbetslöshet.

Övergripande bidrar Europeiska Ungdomsparlamentet till målen i Europa 2020-strategin genom det informella lärande som kompletterar klassrumsundervisningen, samt konkretiserande av det som står i läroplanen för gymnasiet - både för samhällskunskap och språk. Genom vår verksamhet strävar vi även efter ökade fackkunskaper i olika ämnen, då de ämnen som diskuteras på våra konferenser alltid är av högaktuell karaktär. Deltagarna får diskutera och skriva resolutioner inom bland annat jämställdhet, klimat och juridik, utifrån samma procedur som sker i det faktiska Europaparlamentet. Vi är därför övertygade om att vi på flera sätt bidrar till Sveriges mål på klimat- och energiområdet. Förutom att de elever som deltar får möjlighet att diskutera klimatmålen, ges ofta även i uppgift att reflektera kring utsläpp

och förnybar energi. Utöver det tror vi att en förhöjd utbildningsnivå i samhället leder till att medvetenheten kring dessa frågor ökar. Vi ser ett stort engagemang på dessa områden som vi är glada att få stimulera.

Vidare är en av de viktigare punkterna, i vår mening, det kontaktnät som skapas eleverna emellan. Både inom Sverige och internationellt. Genom att bli en del av ett nätverk som utgörs av 40 länder, både inom EU och utanför, skapas möjligheter att diskutera och utbyta erfarenheter som i framtiden kan leda till värdefulla samarbeten. Vår uppfattning är att ökade kunskaper om det europeiska samarbetet leder till förhöjt intresse att intressera sig för gränsöverskridande frågor.

Vi tror att nyckeln till ökad social inkludering och förbättrat klimat, som delar av Sveriges mål kopplat till Europa 2020-strategin bygger på, är kontaktnät och samarbete. Vi är glada att kunna bidra till det genom den verksamhet vår organisation bedriver.

Vi tror att det nationella arbetet som berörs av Europa 2020-strategin kan stärkas genom informellt kunskapsbyggande och ökat föreningsengagemang. Det är viktigt att understryka att kunskapsinhämtande som bidrar till förhöjd utbildningsnivå kan ske i flera olika rum och inte endast i klassrummet. Därav skulle vi gärna se ett fördjupat samarbete mellan berörda myndigheter och ideella organisationer.

3.2 Folkbildningsrådet

Folkbildningsrådet är en ideell förening med vissa myndighetsuppdrag givna av riksdagen och regeringen. Folkbildningsrådet har riksdagens och regeringens uppdrag att företräda staten i förhållande till folkbildningen, att fördela statsbidrag till studieförbund och folkhögskolor samt att utvärdera och följa upp att verksamheten uppfyller statens syfte med statsbidraget.

Folkbildningsrådet har tre medlemmar som tillsammans representerar svensk folkbildning. De är: Studieförbunden i samverkan som representerar de tio studieförbunden, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) representant för de folkhögskolor som regioner som huvudmän, Rörselefolkshögskolornas intresseorganisation (RIO) som organiserar folkhögskolor med folkrörelser och andra organisationer som huvudmän.

Totalt finns 155 folkhögskolor och 10 studieförbund med verksamhet över hela landet. Folkbildningen engagerar stora delar av den vuxna befolkningen varje år. Sammantaget deltog omkring 1,25 miljoner deltagare i folkhögskolornas långa kurser, studieförbundens cirklar och annan folkbildningsverksamhet under 2019. Folkbildningens verksamheter sker ofta i nära samarbete med och fungerar många gånger som katalysator för organisationer och verksamheter inom civilsamhället.

Grundläggande utbildning vägen till vidare studier och arbete

Folkbildningen gör ett viktigt arbete för att höja utbildningsnivån och utjämna utbildningsklyftor i samhället. Det är en av få vägar att nå dem som står längst från studier och arbete. Ungdomar såväl som människor senare i livet, ges möjlighet att genom utbildning ta kontroll över sina liv och positivt bidra till samhället i stort.

Studieförbund och folkhögskolor tillför samhället hundratusentals tillfällen till studier och bildning varje år, över hela landet. En av de stora styrkorna är det stärkande och studiemotiverande insatserna. Där ges lust att lära mer, och mod och kapacitet studera vidare. En växande andel av deltagarna på kurser inom folkhögskolan har kort utbildningsbakgrund, begränsade svenskkunskaper eller funktionsnedsättning. Att stärka och utveckla folkbildningens utarbetade pedagogik och mötesformer, är därför ett effektivt sätt att nå dem som annars ofta hamnar mellan stolarna.

Studiemotiverande kurser och etablerings- och språkkurser för nyanlända innebär vägar till vidare studier och arbete. Studiemotiverande folkhögskolekurs är ett framgångsrikt exempel. Det är en tre månaders folkhögskolekurs riktad till arbetssökande som saknar slutbetyg från grund- eller gymnasieskola.

Av 2018 års unga deltagare mellan 16 och 24 år hade 37 procent gått vidare till folkhögskola i december 2019. Motsvarande andel bland deltagarna som var 25 år eller äldre var 22 procent. Av deltagarna år 2019 var 71 procent utrikes födda.

Många folkhögskoledeltagare vittnar om att de blir sedda och lyssnade på, på ett annat sätt än tidigare. Det i kombination med en positiv studiemiljö skapar bättre självförtroende och stärkt tro på den egna förmågan att studera och lyckas. Folkhögskolan lyckas motivera och skapa vägar framåt, för de som står längst från arbetsmarknad och med lägst utbildning.

Höstterminen 2019 sökte 5 669 tidigare folkhögskoledeltagare till högskolan, varav cirka 3 452 antogs, dvs. 61 procent. Det betyder att både antalet sökande och antagna ökade något jämfört med föregående år. Nästan hälften antogs genom folkhögskolans urvalsgrupp.

Sammantaget gör folkbildningen betydelsefulla insatser som starkt bidrar till Europa 2020-strategins svenska mål; att andelen 18 till 24-åringar, som inte avslutat gymnasiestudier ska minska samt att andelen 30 till 34-åringar, som har minst en tvåårig eftergymnasial utbildning ska öka. Det är även ett av de områden Europakommissionens landrapport pekar ut som Sveriges största relativa utmaningar.

Folkbildning för ett inkluderande Sverige som håller samman

Att lyckas motivera unga i utanförskap och utrikes födda till att påbörja eller slutföra en utbildning är avgörande för såväl social sammanhållning och stabilitet som för ökad sysselsättning. Utbildning är en nyckelåtgärd för att förebygga arbetslöshet och det utanförskap som riskerar att drabba dem som står utanför arbetslivet. Detta gäller inte minst individer med funktionsnedsättningar och utrikes födda med svårighet att etablera sig på arbetsmarknaden.

Studieförbund och folkhögskolor har unika förutsättningar att bidra till att stärka, stabilisera och utveckla demokratin. Det är en omfattande verksamhet som pågår varje dag året om, över hela landet. Folkbildningen fungerar både sammanbindande inom grupper, där den stärker deltagarnas identitet och självkänsla, samt skapar möten och ger kontaktnät med människor de annars sällan träffar. Nya kontakter knyts mellan främlingar och bidrar till socialt kapital och tillit. Ett gott exempel på detta är UMSI - Uppsökande motiverande studieförbundsinsatser riktade till utrikes födda kvinnor, en grupp som prioriteras inom reformprogrammet. Insatserna nådde under 2019 strax över 7 000 deltagare, en liten del av hela målgruppen, men engagemang och metoder finns på plats. Med ökade anslag skulle deltagarantalet kunna ökas och insatserna förlängas för än bättre effekt.

EU har de senaste åren präglats av snabbt växande sociala och politiska spänningar i många av medlemsländerna. Främlingsfientliga och icke-demokratiska rörelser har fått fotfäste. Samtidigt söker sig människor till EU för skydd undan krig och konflikter. Demokratin och sammanhållningen i samhället utmanas och sätts under press både i Sverige och i andra EU-länder. Här har vuxenutbildning och folkbildningen en viktig roll att spela, såväl när det gäller utbildning och arbetsmarknad, som när det gäller att sprida humanistiska, demokratiska förhållningsätt och medvetenhet om och handlingskraft inför gemensamma klimat och miljöutmaningar.

För att stärka och bibehålla folkbildningens bidrag till Europa 2020-strategin är det av stor vikt att finansieringen till folkbildningen är långsiktig och på en tillräcklig nivå för att uppnå målen för livslångt lärande och bildning. Ökat utrymme bör ges till att stärka folkbildningens pedagogiska modeller och säkerställande av förutsättningarna för folkhögskolans pedagogiska personal. Det skulle också kraftfullt bidra uppfyllandet målområden inom Agenda 2030 på nationell nivå.

3.3 Kungliga Vetenskapsakademien

Kungl. Vetenskapsakademien (KVA) är en obunden, icke-statlig organisation, vars uppgift är att främja vetenskaperna och stärka deras inflytande i samhället. Akademien, som grundades 1739, främjar vetenskap av högsta kvalitet genom att stimulera till utveckling och förnyelse av svensk forskning, stärker vetenskapens ställning i samhället genom att uppmärksamma viktiga samhällsfrågor, granska dem ur ett vetenskapligt perspektiv och kommunicera resultaten samt medverkar i samarbetet kring globala frågor, med syfte att vara en internationell, vetenskaplig aktör för hållbar utveckling. Vi menar att ett kunskapsbaserat samhälle som prioriterar utbildning, forskning och innovationer har bäst förutsättningar att möta framtidens utmaningar.

Vetenskapsakademien bidrar till de övergripande nationella målen inom Europa 2020

KVA:s verksamhet bidrar till Sveriges nationella mål inom Europa 2020-strategin, framför allt inom forskning och utveckling (FoU), utbildning samt klimat och energi. Vårt forskningspolitiska arbete är inriktat på att kvalitetssäkra och skapa goda villkor för svensk forskning. Inom utbildningssektorn stödjer vi lärares vidareutbildning, skolundervisningen i matematik och naturvetenskap, och arbetet med att stärka den högre utbildningen. Vårt projekt Science Meetup erbjuder nyanlända ungdomar kontakt med skola och naturvetenskap. Vi är sedan länge en stark aktör på miljöområdet, med bland annat expertanalyser av miljö-, klimat- och energifrågor, och forskning om ekosystemets ekonomiska konsekvenser.

På europeisk nivå arbetar KVA huvudsakligen genom vårt aktiva deltagande i European Academies Science Advisory Council (EASAC) och därigenom i EU-kommissionens Science Advice Mechanism. EASAC tar fram vetenskapligt underlag i viktiga frågor som behandlas inom kommissionen, parlamentet och rådet, exempelvis energiförsörjning, skogsbruk och läkemedelslagstiftning.

KVA spelar en internationell roll med våra program inom miljö, matematik och global hälsa, och genom att dela ut världens mest ansedda vetenskapliga utmärkelser, Nobelprisen.

Konkreta exempel på KVA-projekt och insatser

1. Insatser för att stärka forskningen

1.1 Opinionsbildning för fri forskning

Vi deltar aktivt med debattinlägg, remissvar och manifestationer till stöd för den fria forskningen och mot "alternativfakta" och fördomar.

1.2 Kvalitetssäkring av forskning

KVA:s expertpaneler utvärderar forskningsprojekt, ansökningar och program, bland annat för de statliga forskningsstiftelserna, Wallenbergstiftelserna och andra privata finansiärer.

1.3 Stöd till yngre forskare

KVA delar ut forskningsbidrag och stipendier till yngre forskare, i samarbete med en rad forskningsfinansiärer (exempelvis Wallenberg, Göran Gustafsson, Crafoord).

2. Utbildning

2.1 Förbättrad utbildning i naturvetenskap och matematik

KVA arrangerar inspirationsdagar för lärare och står tillsammans med Ingenjörsvetenskapsakademien bakom NTA, Naturvetenskap och Teknik för Alla, som förser skolorna med utbildningsmaterial. Vi delar ut ett mycket uppskattat pris, Beijerstiftelsens Lärarpris till Ingvar Lindqvists minne, till lärare som gjort stora insatser inom skolan.

2.2 Utbildningsinsatser för nyanlända ungdomar

KVA anordnar tillsammans med Wallenbergstiftelserna projektet Science Meetup där nyanlända ungdomar tillsammans med svenska ungdomar får fördjupa sig i naturvetenskapliga områden. Målsättningen är att inspirera dessa ungdomar att komma in i det svenska samhället, fullgöra sin skolgång och gärna gå vidare inom naturvetenskapen.

3. Miljö

KVA:s kommitté för miljö och energi är en expertpanel som utarbetar remissvar och arrangerar seminarier, debatter och symposier i miljöfrågor. Aktuella arbetsområden är hållbar utveckling, energiförsörjningens miljöeffekter och svensk miljöforskning. Vårt energiutskott har under många år tagit fram faktaunderlag för samhällsdebatt och beslutsfattande om energiförsörjning.

Beijerinstitutet för ekologisk ekonomi vid KVA analyserar miljöbelastningens ekonomiska konsekvenser och är en viktig mötesplats för forskning om globala miljöfrågor.

Vetenskapsakademien har haft viktiga uppgifter i flera internationella organisationer inom miljö- och klimatområdet (exempelvis IPCC och IGBP) och är idag värd för den svenska noden av Future Earth, en internationell organisation för att samordna hållbarhetsforskning.

Hur kan det nationella arbetet inom Europa 2020-strategin stärkas?

Det är av avgörande betydelse för världens utveckling och Europas position i världen att forskning, utveckling och utbildning håller högsta kvalitet. EU:s forskningsstöd har gradvis förbättrats, särskilt genom införandet av peer review och European Research Council. Skulle EU:s forskningsmedel återgå till att bli ett förtäckt regionsstöd vore det katastrofalt för kontinentens konkurrenskraft och attraktivitet. När Storbritannien lämnar EU är det viktigare än någonsin att Sverige driver kravet på excellens i forskningsprogrammen. Statsmakterna bör därför samverka med fristående organisationer för att bevara och utveckla excellenskravet i europeisk forskning.

Det är också väldigt viktigt att Sverige arbetar för att fortsätta de europeiska utbytesprogrammen inom högre utbildning och forskning, särskilt det framgångsrika Marie Skłodowska-Curie-programmet.

Europas innovationsförmåga behöver förbättras. En rad stora företag har helt eller delvis lämnat Sverige och andra europeiska länder, och de privata FoU-investeringarna har därför sjunkit. Sverige bör förbättra möjligheterna för groddföretag och SME att investera i FoU, och verka för att så sker även på europeisk nivå. Detta skulle både öka chanserna att nå de kvantitativa 2020-målen, vitalisera innovationssektorn, och kompensera för bristen på stora innovationsföretag.

Sverige måste gå från ord till handling i klimat- och miljöfrågan och fullfölja sina åtaganden inom europeisk och internationell forskning, t.ex. genom att finansiera Future Earth.

Beslutsprocesserna inom EU och i Sverige behöver kvalitetssäkras. Vetenskapligt underlag bör krävas för politiska beslut inom miljö, utbildning, hälsa och andra områden. Sveriges regering kan bli en rollmodell, genom att utnyttja akademier och andra expertorganisationer i en stabil, oberoende science advice mechanism.

3.4 Vetenskap & Allmänhet, VA

Vetenskap & Allmänhet, VA, är en ideell förening som främjar öppenhet och dialog mellan forskare och det omgivande samhället, särskilt allmänheten. Vi arbetar för att åstadkomma samtal i nya former mellan allmänhet och forskare, öka samverkan mellan forskare och andra samhällsaktörer, och utveckla ny kunskap genom attitydundersökningar och studier.

Föreningen bildades 2002 och har i dag ett 100-tal [medlemsorganisationer](#) som exempelvis myndigheter, högskolor, företag, folkbildningsorganisationer och forskningsfinansiärer. Verksamheten finansieras av medlemsavgifter, projektmedel samt ett bidrag från regeringen (utbildningsdepartementet).

Våren 2020 präglas av Covid-19-pandemin. För att klara av denna globala utmaning behövs forskningsbaserad kunskap, tillit till experter och individuellt ansvarstagande. Det kräver i sin tur förståelse och förtroende för forskning. Därför är det nödvändigt att vetenskapen är tillgänglig och transparent och att forskning sker i dialog med det omgivande samhället. VA arbetar för att åstadkomma just det.

VA och Europa 2020

VA:s verksamhet kopplar till de flesta av Europa 2020-strategins överordnade mål, särskilt målen om *social delaktighet, utbildning och forskning och utveckling*. I det följande ger vi exempel på verksamhet som vi driver och som bidrar till att uppnå dessa mål. På ett övergripande plan bidrar föreningen också till målen genom att arbeta för och förespråka öppen vetenskap.

Öppen vetenskap

Öppen vetenskap är ett paraplybegrepp som syftar till öppnare, mer transparenta och inkluderande processer i forskning och innovation. I begreppet ingår bland annat öppen tillgång, öppna data, medborgarforskning, olika sätt att engagera och involvera medborgare (*public engagement*) och forskningskommunikation. I EU:s pågående och kommande ramprogram för forskning och innovation, Horisont 2020 och Horisont Europa, är just öppen vetenskap och ansvarsfull forskning och innovation (*Responsible Research and Innovation, RRI*) centrala begrepp. RRI innebär att alla berörda

intressenter involveras för att resultaten av forskning och innovation ska blir så användbara, etiskt godtagbara och hållbara som möjligt.

Genom öppen vetenskap ökar samhällets insyn i och tillgång till forskning och innovation, samtidigt som forskarnas arbete underlättas. Resultaten blir mer gångbara; beslut på alla nivåer förbättras när de vilar på vetenskaplig grund; forskarnas arbete blir effektivare; och människors förståelse, förtroende och engagemang för forskning kan stärkas och fler inspireras till studier och livslångt lärande.

VA är partner i flera EU-projekt som utvecklar metoder för att öppna upp forskningen: [ORION](#) undersöker olika sätt att främja RRI och öppen vetenskap i forskande och forskningsfinansierande organisationer. [Bloom](#) har som mål att öka allmänhetens engagemang, intresse för och kunskap om bioekonomins möjligheter. [RETHINK](#) kartlägger och utvecklar forskningskommunikation i Europa och ska mynna ut i strategier, rekommendationer och fortbildningsmöjligheter för att ”rethink science communication”. Tillsammans med olika svenska lärosäten gör VA 2019–2020 också en serie [workshops om öppen vetenskap](#). Under 2019 genomförde VA och fem forskningsfinansiärer även en enkätundersökning med 3 700 forskare om deras syn på kommunikation och öppen vetenskap.

Medborgarforskning

Citizen science eller *medborgarforskning* innebär att allmänheten medverkar i forskning och utvecklar ny kunskap med hjälp av vetenskapliga metoder – ofta tillsammans med forskare. VA har sedan 2009 genomfört årliga nationella [massexperiment](#), medborgarforskningsprojekt där forskare och tusentals skolelever arbetar tillsammans.

Medborgarforskning leder inte bara till vetenskapliga framsteg, utan fungerar också som en brygga mellan forskare och medborgare. Deltagarna får bättre kunskap om vad forskning innebär och hur den går till. Massexperimenten kan på så sätt stimulera intresse för forskning och ger dessutom lärare tillgång till forskningsbaserat material och metoder att integrera i undervisningen. Aktuella massexperiment är 2020 års [Svinnkollen](#) som kartlägger och försöker minska matsvinnet i landets skolmatsalar och 2021 års [Bostadsförsöket](#) som studerar tillgängligheten i äldres bostäder.

VA medverkar också i utvecklingen av en [nationell webbplats](#) för medborgarforskning, som bland annat ska innehålla råd och riktlinjer för forskare, och en förteckning över pågående forskningsprojekt som allmänheten kan delta i. Portalen är ett samarbete mellan Göteborgs universitet, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Umeå universitet och VA. Vi deltar även i ett projekt som bygger en liknande plattform för hela Europa: [EU-Citizen.Science](#).

ForskarFredag – en del av European Researchers' Night

Ett viktigt led i att bygga relationer mellan forskning och samhället i stort är att unga tidigt kommer i kontakt med högre utbildning och forskning. Den nationella vetenskapsfestivalen ForskarFredag äger rum den sista helgen i september sedan 2006 och når årligen uppemot 20 000 besökare. Evenemangen arrangeras av science centers, museer, regioner och lärosäten och hålls i kaféer, köpcentra, kulturhus och andra ställen där människor rör sig. Syftet är att visa hur rolig, spännande och vardagsnära forskning kan vara, liksom att visa vad vetenskap är, hur forskning går till och hur det är att jobba som forskare. På detta sätt vill ForskarFredag stimulera intresset för högre utbildning, forskning och innovation.

En majoritet av de unga som besöker ForskarFredag har inte tidigare haft kontakt med forskare. Därför spelar evenemangen stor roll för att introducera högre utbildning och forskning som en framtida möjlighet för unga människor. Eftersom Sverige är glesbefolkat är det viktigt att festivalen äger rum över hela landet. Årets ForskarFredag har det övergripande temat *Forskning för en hållbar framtid* och knyter an till de globala hållbarhetsmålen. Festivalen genomförs på ett 30-tal orter och samordnas av Vetenskap & Allmänhet.

VA-barometern – svenskars syn på vetenskap

Sedan 2002 mäter VA varje år allmänhetens syn på och förtroende för forskare och vetenskap. [VA-barometern](#) 2019/20 visar att svenskar är förhållandevis *intresserade av forskning*. Ungefär varannan svensk mellan 16 och 74 år angav att de är mycket eller ganska intresserade av forskning. Intresset för forskning är generellt högre än intresset för kultur, politik, ekonomi och sport.

Svenskar har också stor *tilltro till forskning* och *tillit till forskare*. Tre fjärdedelar svarade att de har ett mycket eller ganska stort förtroende för forskning generellt, medan åtta av tio uppgav att de har ett mycket eller ganska stort förtroende för forskare vid universitet och högskolor. Förtroendet för forskare vid företag är lägre; runt fem av tio har ett mycket eller ganska stort förtroende för dem.

March for Science – Hur vet du det?

Misstro mot forskare och vetenskap är återkommande inslag i det offentliga samtalet och på sociala medier. VA har de senaste åren därför samordnat den svenska delen av den globala manifestationen March for Science liksom en nationell kampanj kallad [#Hurvetdudet?](#) Syftet med båda är att ge vetenskaplig kunskap mer utrymme i samhällsdebatten och att få politiker och beslutsfattare att tydligare visa vilka grunder deras förslag och ståndpunkter bygger på. Initiativen har stötts av ett [80-tal organisationer](#). Den digitala utvecklingen underlättar för antidemokratiska rörelser att sprida alternativa fakta och falska nyheter. Men ny teknik och Internet innebär också ökade möjligheter för forskare och alla andra att dela och ta del av forskningsbaserad kunskap, kommunicera och agera gemensamt. Med mer tillgänglig forskning kan demokratin stärkas och samhällsutmaningar som den pågående pandemin övervinnas.

3.5 Coompanion

Coompanion är en företagsrådgivande organisation för människor som vill starta företag tillsammans, i kooperativa verksamheter. Vi finns på 25 platser i landet och är representerade i Sveriges samtliga län. Coompanion breddar entreprenörskapet och ger människor som vill förverkliga företagsidéer tillsammans skräddarsydd information, företagsrådgivning och utbildning - från idé till framgångsrikt företagande. Vi verkar för fler och växande sociala, idéburna och kooperativa företag. Coompanion har ca 120 medarbetare samt ägs och styrs lokalt av över 1200 medlemmar vilka precis som vi, vill verka för ett demokratiskt företagande där samarbetet och allas engagemang är rena drivhuset för ekonomisk, social och hållbar tillväxt.

Hela Coompanions verksamhetsområde omfattar målen i Europa 2020 strategin och vi välkomnar kommissionens ambitioner om flernivåstyre i genomförande av strategin, där civilsamhället utgör en viktig part. Dessa exempel som tas upp här ska ses som ett begränsat urval av Coompanions bidrag till Europa 2020 strategin.

För smart tillväxt verkar Coompanion bland annat för fler verksamheter och företag som drivs i samverkan. Coompanion arbetar även med utveckling av den sociala ekonomin och social innovation där all verksamhet är centrala inslag både i den territoriella sammanhållningen och i sökandet efter nya lösningar på samhällsproblem i enighet med Europa 2020-strategi. I och med att Coompanion rådger och hjälper till att starta verksamheter och företag som med hjälp av social innovation tillgodoser ouppfyllda sociala behov bidrar vi till en smart tillväxt. Genom att ta hänsyn till miljöeffekterna och vår långsiktiga vision skapar vi och företagen vi rådger en hållbar tillväxt. Genom att betona det mänskliga och den sociala sammanhållningen står vi, kooperationen och nystartade sociala, idéburna och kooperativa företag i centrum för en tillväxt för alla. Motivet för vår verksamhet är med andra ord att skapa sociala och ekonomiska förändringar som bidrar till målen för Europa 2020-strategin.

För småföretag är det ofta nödvändigt att samverka med andra företag. Företag som ingår i nätverk löser kunskapsuppbyggnad bättre, har snabbare anpassning till marknadens behov och arbetar mer kostnadseffektivt. Coompanion bidrar till organiserad samverkan genom associationsformen

ekonomisk förening. Stor del av Coompanions verksamhet är att verka för regional och lokal utveckling genom samverkan. Coompanion stödjer, rådgör och hjälper start av småskalig förnybar energiproduktion. Det handlar främst om företag inom vindkraft, solenergi och biogas. Coompanion har direkt bidragit till att över 300 arbetsintegrerande sociala företag och arbetskooperativ har bildats. De flesta arbetsintegrerande sociala företag som Coompanion startar drivs i form av arbetskooperativ och riktar sig till personer som saknar egen försörjning. Över 10 000 personer har idag sin inkomst från dessa företag, personer som tidigare stått långt från arbetsmarknaden. Dessa företag skapar möjligheten till arbete genom att vara ett alternativ till privat och offentlig sektor, d.v.s. breddar arbetsmarknaden. Coompanion verkar även för att skapa stödstrukturer för fler och växande arbetsintegrerande sociala företag.

Vi ser fortsatt fram emot att få vara en aktör i Sveriges ambitioner att uppnå Europa 2020 målen, där vi även hoppas på att Kommissionens förnyade initiativ för socialt företagande och innovation får en mer framträdande roll.

Förslag på att stärka Europa 2020 arbetet

Vår uppfattning är att Europa 2020 arbetet på ett mer påtagligt sätt bör kopplas samman med FN:s Globala Mål och Agenda 2030 samt EUs nya initiativ den gröna given, samt inkludera de viktiga målsättningarna som finns i den Europeiska sociala pelaren. Vi efterfrågar också en förbättrad styrning och uppföljning med en involvering av samhällets olika aktörer i förverkligandet av de nationella målen av Europa 2020 strategin. Ett sätt att göra detta är att just se det Nationella Reformprogrammet som ett reformprogram för förändring samt att involvera samtliga samhällsaktörer i genomförandet.

Bilaga med FN:s globala mål för hållbar utveckling som refereras till i kapitel 4

Mål 1. Avskaffa fattigdom i alla dess former överallt

1.2 Till 2030 minst halvera den andel män, kvinnor och barn i alla åldrar som lever i någon form av fattigdom enligt nationella definitioner.

1.3 Införa nationellt lämpliga system och åtgärder för socialt skydd för alla, inklusive grundskydd, att de omfattar en väsentlig andel av de fattiga och de utsatta.

1.5 Till 2030 bygga upp motståndskraften hos de fattiga och människor i utsatta situationer och minska deras utsatthet och sårbarhet för extrema klimatrelaterade händelser och andra ekonomiska, sociala och miljömässiga chocker och katastrofer.

1.b Upprätta sunda policyramverk på nationell, regional och internationell nivå på grundval av utvecklingsstrategier som stödjer de fattiga och tar hänsyn till jämställdhetsaspekter, för att stödja ökade investeringar i åtgärder för att avskaffa fattigdom.

**Mål 2. Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk
livsmedelsförsörjning**

2.4 Senast 2030 uppnå hållbara system för livsmedelsproduktion samt införa motståndskraftiga jordbruksmetoder som ökar produktiviteten och produktionen, som bidrar till att upprätthålla ekosystemen, som stärker förmågan till anpassning till klimatförändringar, extrema väderförhållanden, torka, översvämning och andra katastrofer och som successivt förbättrar mark och jordkvaliteten.

2.a Öka investeringarna, bland annat genom stärkt internationellt samarbete, i infrastruktur på landsbygden, forsknings- och rådgivningstjänster för jordbruket, teknikutveckling samt genbanker för växter och husdjur i syfte att öka jordbrukets produktionskapacitet i utvecklingsländerna, i synnerhet de minst utvecklade länderna.

Mål 3. Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar

3.8 Åstadkomma allmän hälso- och sjukvård för alla, som även skyddar mot ekonomisk risk, tillgång till grundläggande hälso- och sjukvård av god kvalitet liksom tillgång till säkra, effektiva och ekonomiskt överkomliga grundläggande läkemedel och vaccin av god kvalitet.

3.9 Till 2030 väsentligt minska antalet döds- och sjukdomsfall till följd av skadliga kemikalier samt föroreningar och kontaminering av luft, vatten och mark.

Mål 4 Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla

4.1 Senast 2030 säkerställa att alla flickor och pojkar fullbordar avgiftsfri och likvärdig grundskole- och gymnasieutbildning av kvalitet som leder till relevanta och ändamålsenliga kunskaper.

4.3 Senast 2030 säkerställa alla kvinnors och mäns lika tillgång till yrkesutbildning och eftergymnasial utbildning, inklusive högskoleutbildning, av god kvalitet till en överkomlig kostnad.

4.4 Till 2030 väsentligen öka det antal ungdomar och vuxna som har relevanta färdigheter, däribland tekniska färdigheter och yrkeskunnande, för sysselsättning, anständigt arbete och entreprenörskap.

4.5 Senast 2030 avskaffa skillnaderna mellan könen inom utbildningsområdet och säkerställa tillgång till utbildning och yrkesutbildning på alla nivåer för utsatta personer, inklusive personer med funktionsnedsättning, ursprungsfolk och barn som lever under utsatta förhållanden.

4.6 Senast 2030 säkerställa att alla ungdomar och en väsentlig andel av alla vuxna – både män och kvinnor – lär sig läsa, skriva och räkna.

Mål 5. Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt

5.1 Avskaffa alla former av diskriminering av alla kvinnor och flickor överallt.

5.b Öka användningen av teknik, i synnerhet informations- och kommunikationsteknik, för att främja kvinnors egenmakt.

Mål 6. Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla

Mål 7. Säkerställa tillgång till ekonomiskt överkomlig, tillförlitlig, hållbar och modern energi för alla

7.1 Senast 2030 säkerställa allmän tillgång till ekonomiskt överkomliga, tillförlitliga och moderna energitjänster.

7.2 Till 2030 väsentligen öka andelen förnybar energi i den globala energimixen.

7.3 Till 2030 fördubbla den globala förbättringstakten vad gäller energieffektivitet.

7.a Till 2030 stärka det internationella samarbetet för att underlätta tillgång till forskning och teknik inom ren energi, inklusive förnybar energi, energieffektivitet samt avancerad och renare fossilbränslebaserad teknik, samt främja investeringar i energiinfrastruktur och ren energiteknik.

7.b Till 2030 bygga ut infrastrukturen och uppgradera tekniken för att leverera moderna och hållbara energitjänster till alla i utvecklingsländerna, i synnerhet minst utvecklade länderna och små önationer under utveckling.

Mål 8. Verka för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla

8.5 Senast 2030 uppnå full och produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för alla kvinnor och män, inklusive ungdomar och personer med funktionsnedsättning, samt lika lön för likvärdigt arbete.

8.6 Till 2020 väsentligt minska den andel ungdomar som varken arbetar eller studerar.

8.8 Skydda arbetstagarnas rättigheter och främja en trygg och säker arbetsmiljö för alla arbetstagare, inklusive arbetskraftsinvandrare, i synnerhet kvinnliga migranter, och människor i otrygga anställningar.

8.b Senast 2020 utarbeta och börja tillämpa en global strategi för ungdoms-sysselsättning samt genomföra Internationella arbetsorganisationens globala sysselsättningspakt.

Mål 9. Bygga motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering samt främja innovation

9.3 Öka tillgången för småskaliga industriföretag och andra företag, i synnerhet i utvecklingsländerna, till finansiella tjänster, inklusive överkomliga krediter, samt deras integrering i värdekedjor och marknader.

9.4 Till 2030 rusta upp infrastrukturen och anpassa industrin för att göra dem hållbara, med effektivare resursanvändning och fler rena och miljövänliga tekniker och industriprocesser. Alla länder vidtar åtgärder i enlighet med sina respektive förutsättningar.

Mål 10. Minska ojämlikheten inom och mellan länder

10.1 Till 2030 successivt uppnå och upprätthålla en inkomstillväxt högre än det nationella genomsnittet för de 40 procent av befolkningen som har lägst inkomst.

10.2 Till 2030 möjliggöra och verka för att alla människors, oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, ras, etnicitet, ursprung, religion eller ekonomisk

eller annan ställning, blir inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet.

10.4 Besluta om politik, särskilt finans-, löne- och socialskyddspolitik, och successivt uppnå ökad jämlikhet.

Mål 11. Göra städer och bosättningar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara

Mål 12. Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster

12.1 Genomföra det tioåriga ramverket för hållbara konsumtions- och produktionsmönster. Alla länder vidtar åtgärder, med utvecklade länderna i täten och med hänsyn tagen till utvecklingsländernas utveckling och förutsättningar.

12.6 Uppmuntra företag, särskilt stora och multinationella företag, att införa hållbara metoder och att integrera hållbarhetsinformation i sin rapporteringscykel.

12.7 Främja hållbara offentliga upphandlingsmetoder, i enlighet med nationell politik och nationella prioriteringar.

Mål 13. Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser

13.1 Stärka motståndskraften mot och förmågan till anpassning till klimatrelaterade faror och naturkatastrofer i alla länder.

13.2 Integrera klimatåtgärder i politik, strategier och planering på nationell nivå.

Mål 14. Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling

Mål 15. Skydda, återställa och främja ett hållbart nyttjande av landbaserade ekosystem, hållbart bruka skogar, bekämpa ökenspridning, hejda och vrida tillbaka markförstöringen samt hejda förlusten av biologisk mångfald

Mål 16. Främja fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer